

Тринадцятий

Анатолій Власюк

Іванові СМЕРЕЧАКУ

1

Все мало вирішитися завтра. Я розумів, що так далі тривати не може. Моє життя розділилося: до того, що було, і що буде. Я сам повинен був різати по-живому. Якби ж то було боляче лише мені. Я відчував, що завдам болю й іншим. Насамперед Оксані. Ми прожили разом п'ятнадцять років. Ні, в грудні вже буде шістнадцять.

Я мало не прогавив свою зупинку. Ці думки доведуть мене до божевілля. Або потраплю під колеса машини, бо, здається, не бачу нічого навколо. Можливо, це був би не з гірших варіантів. Все одно ще ніхто не знайшов засобу, як зробити людину безсмертною. То чи має якесь значення, коли ти помреш: сьогодні чи через сто років? Звичайно, я брехав сам собі. Мабуть, сто років я б і не хотів прожити, але й вмирати сьогодні теж не мав бажання. І це, не дивлячись на те, що я ще остаточно не вирішив, яке рішення прийму завтра.

Здавалося, що всі люди тільки те й роблять, що дивляться на мене, ніби іншого заняття у них нема. Звісно, я навіював собі це. Люди як люди, поводять себе звично, як і в будь-якій іншій ситуації, тобто абсолютно не звертають увагу на подібних собі. Здається, був би я зараз голим – і то б вони лише подивилися на мене, подумавши, що чувак з'їхав з глузду. Подумаєш, дивина! Навколо щодня хтось та й з'їжджає з глузду. Ось незабаром уся планета з катушок скотиться – і ніхто не думає, як зупинити цей процес, щоб не допустити подібного.

У нашому провінційному містечку ніде розгулятися. Скільки б я не тягнув час, йдучи вечірніми вуличками, а все одно всі дороги ведуть до мого будинку, до моєї квартири. Інша справа – Москва. Там хоч рік ходи – все одно всього не обійдеш. Років десять тому я втратив свій єдиний шанс, коли була можливість переїхати до Москви. Можливо, тоді б я не потрапив у таку ситуацію, як зараз, і мені не довелося би різати по-живому, вирішувати завтра, з ким я буду, хоча для себе я все вже вирішив, залишалися формальності, які для когось виявляться болючими.

Звісно, додому мені не хотілося йти. Додому йдеш за радістю, коли розумієш, що тебе чекають, що там є споріднені душі. До недавнього часу мені здавалося, що так і є. Але планета не стоїть на місці, постійно обертається. Тому й наштовхуєшся щодня на нових людей, аж поки одного разу не починаєш розуміти, що знайшов справді споріднену душу, а ті, яких такими вважав ще вчора, насправді якісь не такі, фальшиві – і ти від них щодня віддаляєшся з космічною швидкістю.

У неї було дивне, як для наших місць, ім'я – Василина. До знайомства з нею я взагалі не чув такого імені, не кажучи вже про те, що не зустрічав жінок, яких би

називали Василина.

Йшов і ледь чутно шепотів вірш. Окремі рядки промовляв про себе:

Я люблю усталый шелест

Старых писем, дальних слов...

В них есть запах, в них есть прелесть

Умирающих цветов.

Я люблю узорный почерк -

В нем есть шорох трав сухих.

Быстрых букв знакомый очерк

Тихо шепчет грустный стих.

Мне так близко обаянье

Их усталой красоты...

Это дерева Познания

Облетевшие цветы.

Максиміліан Волошин. Чи є на планеті Земля люди, які би знали його вірші?

Ситуація була штатною. Сергій із мого сьомого класу щось там натворив на уроці біології. Вчителька поскаржилася мені. Я сказав йому, щоби завтра прийшов до школи його батько. Клас несподівано завмер і затих, ніби справді планета Земля загальмувала. Я не відразу зрозумів, що трапилося, аж поки хлопчина мало не прошепотів, що у нього нема тата. Я був класним керівником лише місяць, бо моя попередниця пішла у декретну відпустку. Директорка запевнила, що після Нового року підшукає мені заміну. Не люблю я бути класним керівником. Предмет викладати - будь ласка, а ще й дітьми займатися - це не для мене. Своїх семикласників я знав, бо мав у них уроки, але ж не так глибоко, щоби досліджувати, чи є у них батько, чи нема.

Зараз, коли Сергій сказав, що у нього нема тата, я відчував себе розгубленим і винуватим. Хоча в чому моя вина - не зміг би сказати і сам собі. Просто треба завжди гідно виходити із будь-якої ситуації. З мене б корона не впала, якби я сказав: "Вибач, я не знав". Натомість промугикав: "А мама зможе прийти?". Сергій відповів, що не знає, чи зможе прийти мама. Це почало мене бісити. Мені нічого робити, ніж займатися якимось Сергієм, який щось там натворив на уроці біології, а тепер ще і його мамою, яка, бачте, не може прийти до школи.

Нема такої людини, яка би не була егоїстом, просто не кожний здатен зізнатися в цьому самому собі. Нам здається, що ми в центрі Всесвіту - і не лише Земля, а й усі інші планети обертаються навколо нас. Принаймні я був зараз у центрі Всесвіту - і мені глибоко паралельно, що хтось теж може мати свій центр Всесвіту. Мабуть, я би вибухнув і наговорив Сергієві купу арештантів, але мене стримало оце "глибоко паралельно". Цих та подібних словечок я нахапався у своїх учнів. Тому з притиском сказав Сергієві, щоби він дуже постарався, аби мама завтра прийшла до школи. Хлопчина слухняно, мов кінь, замотав головою, і я зрозумів, що він нічого мені гарантувати не може, а зараз просто хоче одного - щоби я відстав від нього.

Василина таки прийшла наступного дня до школи і знайшла мене в учительській. Я

був сам, бо не мав уроку. Вона простягнула мені руку, назвала своє дивне ім'я, якого я раніше ніколи не чув, – і я зрозумів, що починаю тонути в її сірих очах. Проте було дивне відчуття: я не хотів, щоби мене хтось рятував. Краще втонути, ніж продовжувати жити так, як дотепер.

Здається, наше провінційне містечко вимерло о цій порі. Чомусь я промовляю вірш про себе:

Люблю? Не знаю, может быть, и нет,
Любовь имеет множество примет,
А я одно сказать тебе могу:
Повсюду ты, во сне, в огне, в снегу,
В молчанье, в шуме, в радости, в тоске,
В любой надежде, в любой строке и в любой звезде,
Во всём! Всегда! Везде!
Ты памятью затвержен наизусть
И ничего нельзя забыть уже.
Ты понимаешь? Я тебя боюсь,
Напрасно я бежать, спастись хочу,
Ведь ты же сон, тепло, дыханье, свет...
Хочу прижаться к твоему плечу.
Люблю? Не знаю, нет других примет!

Вероніка Тушнова. Васи́ліні подобався цей вірш. Вона просила читати його ще і ще, аж поки не вивчила напам'ять. А потім одного разу прочитала його мені. Краще за мене. Читала серцем і душею. Я не вловив чогось дуже важливого у цьому вірші. Васи́ліна зуміла це зробити.

Хоча я намагався швидко йти, проходячи сотні разів знайомими вуличками, однак швидко замерз. Осінь, здавалося, без бою віддавала свій час зимі й навіть не хотіла поборотися з нею. Передавали, що завтра випаде сніг, але я вже давно не вірив синоптикам. Собі дорожче!

Глянув на годинник. Вікторія ще не спить. Ось кому я можу завдати найбільш болючий удар, так це їй. Донечці вже чотирнадцять. Я її страшенно люблю. Вона чує наші щоденні сварки з дружиною, відверто не стає на чийсь бік, але мені хочеться думати, що морально вона зі мною. Боюсь відверто запитати в неї про це. А раптом це не так? Тоді я назавжди втрачу те найдорожче, що поки залишилось у мене.

Ходи – не ходи вулицями вечірнього міста, але від себе не втечеш. Треба йти додому, дивитись в очі дружині й доньці. Це найбільше випробування. Але завтра я їм усе-таки скажу, що йду до Васи́ліни. Буде боляче нам усім. Але повинен це зробити. Далі так продовжуватися не може. До Оксани в мене нічого не залишилося. Васи́ліну кохаю і не можу без неї жити. Я ще не знав, як витримаю без Вікторії.

Дивно. Хоча б одне вікно у нашій квартирі мало би світитись. Бодай на кухні, якщо не у вітальні. Навіть якщо Вікторія лягла спати, то дружина о такій порі дивиться телевізор. А тут темно. Лихі передчуття закралися в душу. Я поспішив додому.

Ліфт не працював. Поки я збіг по сходах на восьмий поверх – серце, здавалося, зараз вискочить із грудей. Дивний я чоловік. Жив собі спокійно, поки нарешті не вирішив піти із сім'ї, а коли зрозумів, що з Оксаною і Вікторією може щось трапитись, уже не знаходжу собі місця. Та ще й цей клятий ліфт. Щось не пам'ятаю, щоби він колись не працював. Усе сходиться в одній точці.

З дружиною і донькою нічого не трапилося. Їх просто не було вдома. На столі у вітальні я відразу побачив великий аркуш паперу. Трохи незвичний почерк Оксани. Мабуть, від хвилювання. Написала, що поїхала з донькою до мами. На ніч? Чим вони доберуться?

Телефоную Оксані. Гудки йдуть, але ніхто не відповідає.

Телефоную Вікторії. Те ж саме.

Що ж, зрозуміло. Не хочете мене чути. Ви вже одна команда. Я – поза грою.

Взагалі-то це несподівано для мене. Я думав завтра зранку сказати Оксані, що йду до Василя, хотів забрати свої речі – і ... А тепер – невизначеність. Як надовго вона поїхала до мами? Вікторії ж треба до школи ходити.

Звісно, телефону теж в мене не було. Якби й додзвонився – що би я їй сказав? Нариватися ж на гнівні слова з її боку явно не хотілося. Принаймні зараз.

Зателефонував Василю. Що за чудасія? Гудки йдуть, а вона не відповідає. Змовилися? Жіноча солідарність?

Йду в спальню. Відчиняю шафу. Весь одяг дружини й доньки на місці. Запевнюю себе, що саме так і думав ще секунду назад. Інакше чого би сюди приперся?

Все дивно. Навіть коли їдуть десь недалеко на день-два, то завжди прихоплять із собою валізу на коліщатах, яку я купив, коли був у Москві. А тут взагалі нічого не взяли з собою.

Йду до ванної. Їхні зубні щітки на місці. Що відбувається?

Перевдягаюсь у глибокій задумі. Розумію, що зараз нікуди не піду. І не тому, що змучився. Просто не знаю, куди йти, до кого звертатись. По черзі телефоную Оксані, Вікторії, Василю. Той же результат.

І раптом я розумію: мене розіграли. Вони змовились, аби я переживав. Зараз відімкнуть двері, заваляться усі троє з шампанським і тортом. Василина із Сергієм житимуть у нас, а я по черзі спатиму з двома дружинами.

Щось на кшталт дурнуватої посмішки з'являється на моєму обличчі. Бачу себе в дзеркалі. Розумію, що ніхто не може залізти до мого черепу, щоби прочитати думки. Ну, крім Бога, звісно. Але Він уже звик до подібного. Якщо воно повторюється трильйони разів, то на нього вже не звертаєш увагу.

Відчув, що хочу їсти. В холодильнику – гречка з котлетами. Годиться! Дістаю почату пляшку правдивого закарпатського коньяку. Купив недавно з нагоди. І сам потрохи п'ю, бо дружині не подобається. Сьогодні є привід. Я на роздоріжжі, бо думав, що вже завтра моє життя зазнає різких змін. А тепер не впевнений.

Тепло розливається по тілу. Дивлюся на пляшку коньяку, але на ніч не наважуюся ще випити. Гречку з котлетами недостатньо розігрів у мікрохвильовці. Їм ледь теплі, бо

ліньки знову вмикати прилад. Таки наливаю собі ще і рішуче ставлю пляшку на місце.

Лунає телефонний дзвінок. Номер не визначений. Це мене лякає. Невже щось трапилося з Оксаною чи Вікторією? А може, з Василюю? Проковтую кашу з котлетою, а тоді кажу: "Алло!". По той бік барикад нічого не чути, а згодом лунають короткі гудки. Здається, я готовий зараз продати душу Лихому, щоби дізнатися, хто телефонував і що хотів мені сказати.

Ще раз набираю три заповітні номери телефонів. Нема ні гудків, ні жодної звісточки від людей, з якими спілкувався ще сьогодні. Прожогом випиваю правдивий закарпатський коньяк. Не закусую. Не хочу. Думки готові вискочити із голови. Але якби мене в ту мить запитали, про що я думав, не зміг би дати відповідь.

Йду до вітальні. Вмикаю телевізор. Віщає Соловійов. Мені подобається, як він мислить, але ось ця сталінська уніформа на ньому виглядає карикатурно й перекреслює все, що він говорить. А одвічна тема про Україну відфутболює від нього.

Думаю про Оксану та Вікторію. Якщо вони задумали жорстоко посміятися з мене, то це їм вдалося. Випередили мене на одну ніч, бо зранку я мав жорстоко посміятися з них.

По телевізору нема нічого цікавого. Мабуть, усе-таки є, але зараз у мене не той настрій. Вимикаю ящик – і відчуваю, що простір навколо мене наповнюється страхом. Я боюсь дихати на повні груди, бо тоді здається, що страх заповзе в тебе, руйнуючи зсередини все, що мав до цього, й перекреслюючи будь-яку надію на майбутнє. Я розумію, що це ще не остання стадія страху, але починаю панікувати. Знову по черзі телефоную Оксані, Вікторії, Василю, але гудків нема, оператори мобільного зв'язку теж клято мовчать. Я в знеможі кидаю телефон на диван. Він двічі підстрибує і зручно вмощується. Не знаю, хто міг би мені зараз допомогти. Просто сказати, що з людьми, які найбільше потрібні мені на білому світі, все гаразд.

Здається, час зупинився, а потім спресувався з простором в одне ціле. І коли мій мобільний телефон оживає, я розумію, що це не Оксана, не Вікторія і навіть не Василю. Так і є. Знову невизначений номер. Тепер я не просто розумію, а більше, ніж упевнений, звідки оцей страх насичує кімнату і намагається залізти всередину мене. Він іде від цього невідомого мені абонента. Щось підказує мені, що я доволі швидко зустрінуся з ним.

Якщо зі мною вирішили погратись, то вони не знають, з ким мають справу. Я чекаю, поки замовкає дзвінок. Якщо не хочете зізнаватися, хто ви, то й я залишаю за собою право взагалі не спілкуватися з вами. Мені здається, що телефон з ненавистю дивиться на мене. О, як швидко ти, голубе, переметнувся на той бік барикад!

І все-таки напруження не минає. Я чекаю, що невідомий зателефонує знову. У кого міцніші нерви – той і виграє двобій. Ще не знаю, навіщо мені це потрібно, якщо нема звісток від Оксани, Вікторії та Василю. Дивлюся на телефон, навіть не кліпаю очима, ніби боюся пропустити дзвінок. Так триває доволі довго, аж поки я не відчуваю, що час зрушив з місця. Мабуть, починає свій відлік не з нуля, бо намагається наздогнати той відрізок простору, коли стояв. Не відразу я розумію, що це не час прискорює свій біг,

щоби надолужити втрачене. Це моє серце від страху ось-ось вискочить із грудної клітки.

Поки мені не страшно за себе, бо я ось тут, живий і здоровий, лежу на дивані. Але я не знаю, що з Оксаною, Вікторією та Василюю, – і ця непевність наганяє в мене страх ще дужче.

Мабуть, невідомий вирішив залишити мене в спокої. Поки що. Я чомусь думаю, що він пов'язаний зі зникненням Оксани, Вікторії та Василюни. Упіймав себе на думці, що саме в такій послідовності перераховую дорогих мені людей. Василюна на третьому місці. Поки що? Не наважуюся знову телефонувати їм. Краще мати те, що є, ніж знову наштотхнутися на невідомість.

Чомусь пригадую, як Сергій сказав, що я марно стараюсь, бо все одно ніколи не зможу замінити йому тата. Він дивиться на мене спокійно. В нього такі ж сірі очі, як у Василюни. А погляд інший. Думаю, що це від тата. Ми в школі. Навколо багато учнів. Нас ніхто не чує. Всі про щось говорять. Кожний зайнятий своїм. Сергій застав мене зненацька. Я ніколи не думав про те, що мав би замінити йому тата, якщо хочу увійти в цю сім'ю. Я мовчу. Сергій чекає. Він розуміє, що зараз я йому нічого не скажу. Іронічна посмішка з'являється на його обличчі. Презирливо оглянувши мене з голови до п'ят, немов я музейний експонат, він ходою переможця йде геть.

І коли лунає дзвінок, я думаю, що це Сергій. У мене нема його номера. Коли дивлюся на телефон, розумію, що той мирно собі дрімає на дивані. Усвідомлюю, що дзвонили у двері. Пожартували – і досить! Мої дівчатка повернулись. Іду до дверей і розумію, що це не вони. Оксана і Вікторія мають ключі. Дивлюсь у вічко – нікого. Прислухаюсь. Тиша. Відчиняю двері. Внизу чути кроки. Перехиляюсь через перила. Бачу чоловіка в чорному. Він піднімає голову і дивиться на мене. Здається, я вже десь його бачив. Але зараз не час для спогадів. Я хочу запитати в нього, що йому треба, але чоловік у чорному вже виходить із під'їзду.

Я кидаюсь на балкон. Бачу, що від'їжджає чорна машина з тонованим склом. Чоловіка в чорному не видно. Можливо, він у тій чорній машині?

Що за дурня? Дитяча страшилка про все чорне. Вони хочуть залізити мені в мозок, щоби видлубати звідти всі мої страхи? Навіщо це їм? І хто це – вони? Я відчуваю, що не лише боюся їх, а починаю ненавидіти. Страх і ненависть до того, кого боїшся, – grimуча суміш.

Чорної машини давно не видно, а я все продовжую стояти на балконі, аж поки холод не заганає мене до кімнати.

І тут лунає мобільний телефон, ніби хтось невидимий стежить за мною і бачить, що я вже не на балконі. Ну, звісно, номер не висвітлюється. Я хочу сказати цьому чоловікові в чорному все, що про нього думаю, але він випереджає мене на мить. Я розумію дуже добре, про що він каже. Я не повинен робити дурниць, якщо хочу, щоби Оксана, Вікторія та Василюна залишилися живими й здоровими. Він перераховує їх у тому ж порядку, що і я, ніби вже заліз до мене в голову і знає про мої пріоритети. Я прибитий цими його словами і не знаю, що маю відповісти. Чоловік у чорному по той

бік барикад розуміє, що ініціатива в його руках, і каже, щоби я не марнував свій час і не телефонував Оксані, Вікторії та Васиlinі. Тепер у мене нема жодних сумнівів, що коли він перераховує дорогих мені людей у тому ж порядку, що і я, то знає про мене набагато більше, ніж я про це можу здогадуватися. В мене також нема жодних сумнівів, що телефонував саме чоловік у чорному, який щойно дзвонив у двері.

Здається, аж тепер я насправді починаю розуміти, що таке порожнеча. Хоча лежу на дивані, але відчуваю, що моє тіло – в невагомості. Ось зараз узагалі підніметься до стелі, а потім проб'є вікно і полетить у тамтешні світи, про існування яких ніхто й не здогадається.

Пригадую сьогоднішню дурнувату розмову з директоркою школи. Ні, не так. Пригадую сьогоднішню розмову з дурнуватою директоркою школи. Я взагалі дивуюся, хто призначив цю жінку на таку відповідальну посаду. Я б, наприклад, за жодні гроші не погодився стати директором школи. Та мені ніхто й не запропонує, бо я добре знаю свій предмет, люблю дітей, а вони – мене.

Директорка школи зустріла мене в коридорі й сказала, що коли почнеться урок, щоби я зайшов до її кабінету. Чого б це? Вже й не пам'ятаю, коли востаннє був у неї.

Дзвінок на урок уже давно пролунав, а я все сидів у вчительській і думав, чого це директорка захотіла мене бачити. Не завучем же пропонує стати! Усміхнувся сам до себе від цієї абсурдної версії. Але робити нічого – йду, мов на Голгофу.

Коли я стукаю у двері й заходжу, директорка з кимось розмовляє по телефону. Невдоволено дивиться на мене. Розумію, що прийшов невчасно. Але ж сама мене викликала. Директорка каже незнайомцю, що зателефонує йому пізніше, бо зараз не може розмовляти. Цікаво, які таємниці можуть бути в цієї жінки? А що це незнайомиць, я був упевнений, бо всіх своїх подруг, які відбили у неї чоловіків, директорка знищила, мабуть, ще у глибокій юності.

І тут почалося. Директорка почала здалеку, але я доволі швидко зрозумів, що мова йтиме про мій позашлюбний зв'язок із Василюю. Вона говорила тоном секретаря парткому, про якого нещодавно показували фільм по телевізору. Правильний був чоловік, ідейний. Але ж то було в радянські часи, а ми живемо в сучасній Росії. Таке враження, що мене ще й на партком викличуть, хоча я безпартійний.

І коли я зрозумів, що зараз директорка говоритиме паскудні слова про Василю, я перебив її на півслові й спокійно сказав, аби вона не втручалась у мої особисті справи. Мабуть, мій спокій і застав її зненацька, бо вона добру хвилину сиділа за столом із роззявленим ротом. Я ледве стримався, щоби не плюнути туди.

Більше мені нічого було тут робити. Коли я виходив із кабінету, почув у спину щось про власну аморальність і Путіна. У мене були свої аргументи щодо цього – але зараз не той час, аби розсипати перли перед свинею.

Я подумав про те, що директорка школи розмовляла по телефону з чоловіком у чорному, який телефонував мені з невизначеного номеру, дзвонив у двері, а потім поїхав у чорній машині з тонованим склом. Коли я їй сказав, аби не втручалась у мої особисті справи, вона знову зателефонувала йому і все розповіла. Видно, той чоловік у

чорному – із органів. Зараз, за намовою директорки школи, пресуватимуть мене через позашлюбний зв'язок із Василюю.

Дурня повна. Сам це розумію. Навіщо органам моя скромна персона – навіть якщо мова і йде про мої стосунки із Василюю? Для поліції моралі я не становлю жодного інтересу. Тим більше, що я хочу зробити все цивілізовано: розлучитися з Оксаною й одружитися на Василю. Що органам до мене? І навіщо вони слухають цю дурнувату директорку школи? Розумію, що хоч директорка школи й дурнувата, але не має жодного стосунку до чоловіка в чорному. Навіщо їм Оксана, Вікторія та Василю? Через мене вони страждають. А я навіть не знаю, в чому провинився.

Все життя вважав себе лояльним громадянином. Ніколи не встрягав у дурнуваті ситуації. Намагався весь час бути вищим за це. Я не був фанатом Путіна, але ставився до нього нормально. Це наш президент. Його підтримує більшість. Мені не потрібні соціологічні опитування. Я бачив це по настройках тих людей, які оточували мене. Якщо і був хтось проти нього, то висловлював свою думку несміливо. Не тому, що могли забрати, а тому, що не мав достатньо аргументів, щоби довести свою правоту.

Мій особистий час зупинився, хоча я усвідомлював, а не просто відчував на клітинному рівні, що він спокійно тече поза межами моєї особистісної клітки. Особистісної чи особистої? Аж тепер, здається, я сформулював те, про що мав здогадатися набагато раніше. Мене вихопили з людського потоку, посадили в клітку, невидиму для інших, та я й сам не бачу цього, хоча можу здогадуватися про її існування, – і тепер, наче під мікроскопом, вивчають кожний подих моєї думки. А може, це інакшопланетяни викрали мене і помістили в умови, схожі із земними? Чи я просто вже знаходжусь у паралельному світі? Намагаюсь іронічно посміхатись, щоби не збожеволіти.

Звичайно, попри страх, мене тягнуло ще й ще телефонувати Оксані, Вікторії та Василю. За інших обставин я, мабуть, не зважав би на чоловіка в чорному, який зателефонував із погрозами зробити боляче моїм дівчатам, але всередині мене хтось ніби вимкнув волю, і тепер, паралізована, вона безпомічно лежала, не готова навіть до будь-яких елементарних дій, не кажучи вже про щось серйозне. Водночас я упіймав себе на думці, що до "моїх дівчат" я зарахував і Василю, хоча раніше ними однозначно були Оксана і Вікторія, а тепер усі троє ніби складали одне ціле, нерозривно пов'язане зі мною. І чому "ніби", якщо так було насправді? Вже не мало принципового значення, піду я до Василю чи залишусь з Оксаною і Вікторією, – все одно для мене віднині і назавжди вони будуть "моїми дівчатами". Добре, якби й самі це розуміли.

Мені здалося, що перед вхідними дверима хтось човгає підощвами. Прислухався. Тихо. Але я відчував, що чоловік у чорному вже просто так не відстане від мене. Найпотужніше було би зараз прискочити до дверей, рвучко їх відчинити і застати на гарячому чоловіка в чорному. Мабуть, приставив вухо до дверей і слухає, що я роблю. Ото була би комедія! Уявив, що від несподіванки він упав всередину до квартири. Але паралізованими у мене виявилися не лише воля, а й тіло. Звичайно, не у буквальному

розумінні цього слова, бо я ще, на щастя, міг ворушити кінцівками. Зараз ні за які гроші мене б не зігнали з дивану, навіть якби моєму життю загрожувала смертельна небезпека.

Несподівано в голові виринає Роберт Рождественський. Про себе промовляю його вірш, ніби боюся, що чоловік у чорному, який стоїть за дверима, може почути мене:

Память
за прошлое держится цепко,
то прибывает,
то убывает...
В школе
когда-то
были оценки
две:
"успевает"
и "не успевает"...
Мир из бетона.
Мир из железа.
Аэродромный
разбойничий рокот...
Не успеваю
довериться лесу.
Птицу послушать.
Ветку потрогать...
Разочаровываюсь.
Увлекаюсь.
Липкий мотив
про себя напеваю.
Снова куда-то
бегу,
задыхаясь!
Не успеваю,
Не успеваю...
Время жалею.
Недели мусолю.
С кем-то
о чем-то
бессмысленно спорю.
Вижу
все больше вечерние
зори.
Утренних зорь

я почти что не помню...
В душном вагоне –
будто в горниле.
В дом возвращаюсь.
Дверь открываю.
Книги
квартиру
заполонили.
Я прочитать их
не успеваю!..
Снова ползу
в бесконечную гору,
злюсь
и от встречного ветра
немею.
Надо б, наверно,
жить
по-другому!
Но по-другому
я не умею...
Сильным бываю.
Слабым бываю.
Школьного друга
нежданно встречаю.
"Здравствуй!
Ну как ты?.."
И –
не успеваю
вслушаться
в то, что он мне
отвечает...
Керчь и Калькутта,
Волга и Висла.
То улетаю,
то отплываю.
Надо бы,
надо бы остановиться!
Не успеваю.
Не успеваю...
Знаю,
что скоро метели

подуют.
От непонятной хандры
изнываю...
Надо бы
попросту сесть и подумать!
Надо бы...
Надо бы...
Не успеваю!
Снова меняю
версты
на мили.
По телефону
Москву вызываю...
Женщину,
самую лучшую
в мире,
сделать счастливой
не успеваю!..
Отодвигаю
и планы, и сроки.
Слушаю притчи
о долготерпеньи.
А написать
свои главные строки
не успеваю!
И вряд ли успею...
Как протодьякон
в праздничной церкви,
голос
единственный
надрываю...
Я бы, конечно,
исправил оценки!..
Не успеваю.
Не успеваю.

Єдине, що мене рятує в цьому житті, – це вірші. Тоді я забуваю про все на світі. Звісно, мова йде про класику. Саме вона здатна запасти в душу. Класика – проста, без усіляких заморочок. Інколи ті, хто вважають себе поетами, ганяються за формою або образами, забуваючи, що насамперед поетичне слово повинно вразити читача чи слухача емоційно. Часто ловив себе на думці, що коли розбираєш той чи інший поетичний твір, то знаходиш у ньому багато такого, що виходить за рамки правил. Як

книжка пише, не виходить – але ж бере за душу. Це і є головне. А все решта – не вартує уваги.

Мої думки плутаються. Це мені здається, що звідкись іде дим? З-під входних дверей, де причаївся чоловік у чорному? Мої воля і тіло паралізовані. Я вже точно не встану з дивану, щоби подивитися, в чому справа. Хочу спати. Очі заплющуються самі по собі. Як гарно на душі. Спокійно. Мабуть, це і є рай?

2

Ви ніколи не бачили, як в Африці падає сніг? Босоніж іду по розпеченому піску, а згори летить манна небесна. Спраглі губи хапають сніжинки, які моментально тануть. Я допомагаю собі руками. Проте, ледь торкнувшись долонь, божественна волога із неба зникає, ніби її ніколи не було. Задираю голову догори і розкриваю рот наскільки можна, аж лящить за вухами. Я ніяк не можу втамувати внутрішній жар, бо кляті сніжинки летять мимо, а ловити їх руками – марна справа. Спробуйте упіймати кохання, якщо воно пролітає мимо вас.

Ще уві сні розумію, що це мені сниться. Але я не хочу пробуджуватися, бо відчуваю, що повернення до реальності не принесе мені нічого доброго. Щось важке тисне на мене – і, здається, вже до кінця життя я не зможу зробити так, щоби скинути його з себе. Всі ніби змовилися проти мене. Коли люди стають байдужими, то не має значення, які минулі заслуги були в тебе. Кожного дня ти пишеш своє життя з чистого аркушу. Хтось скрупульозно вичитує твої попередні чернетки, але не дає тобі змоги пригадати, що було бодай вчора, щоби ти міг від чогось відштовхнутися і продовжити своє життя.

Снігу стає все більше й більше. Я дивлюся в небо і бачу, що сонце усміхається мені. Сніг змішується з піском. Дивно, він мав би розтанути. Але пісок з жовтого дуже швидко стає білим. Я хапаю цей сніг-пісок пригорщами і запихаю до рота. Щось неприємно хрустить на зубах, і я розумію, що це пісок, який замаскувався під сніг, але живильна волога вливається до мого горла. Я боюся випльовувати пісок, щоби краплинки дорогоцінної води не виплеснулися назовні. Доводиться його ковтати, і я відчуваю, як піщинки по стравоходу падають униз. Це не суцільна піщана маса. Здається, кожна піщинка гулко відбивається у моїй голові.

Печуть очі, ніби хтось жбурнув у мене жменю піску. Я не хочу повертатися до реальності, бо вона видається мені жахливою. Розплющиш очі – і вже не буде того, що я маю зараз. Я ще точно не знаю, що мене чекає сьогодні, а особливо завтра, але ось цей паралельний світ, в якому знаходжуся, видається набагато симпатичнішим, ніж реальність. Краще ковтати сніг з піском, ніж... Ніж що? Я не можу знайти порівняння.

Тепер я знаю, що кожний наш сон – це екскурсія в паралельний світ з можливістю повернутися назад. Бо якби хотів залишитися в цьому паралельному світі, то так би й сталося, а потім скажуть, що ти вмер уві сні. Паралельних світів стільки, скільки людям сниться снів. Вони дивовижним чином переплітаються між собою – паралельні світи і сні. Ти часто мандруєш по чужих паралельних світах, несподівано заходиш у сні інших людей, а коли прокидаєшся, то інстинктивно відкидаєш усе, що тобі наснилося, бо воно

чуже, і ментально забуваєш його. А коли цей паралельний світ, по якому ти мандрував, і сон чужої людини закарбовуються в твоїй пам'яті, ти марно шукаєш пояснення у своїй бідній голівоньці, а що ж власне тобі наснилося, – і не знаходиш відповіді, бо її просто не існує. Якби ж то на всі запитання були відповіді – Людина давно би стала Богом. Тут би з собою розібратись. А як ти можеш розібратися з чужою людиною, її паралельним світом і снами? Душа робить репетиції, як буде прориватися до свого-твого паралельного світу після твоєї смерті. Тоді в неї буде лише один шанс, щоби знайти вірний шлях. В іншому випадку твоя душа десь заблукає в космічному просторі, а потім згорить, як зірка в небі, чи розтане, як сніжинка в африканському піску. Чужі душі оминають мене, воліючи радше назавжди зникнути, ніж допомогти напиться страждущому.

Між сном і поверненням до реальності всередині мене зринає вірш:

Настанет день — исчезну я,
А в этой комнате пустой
Все то же будет: стол, скамья
Да образ, древний и простой.
И так же будет залетать
Цветная бабочка в шелку —
Порхатъ, шуршатъ и трепетать
По голубому потолку.
И так же будет неба дно
Смотреть в открытое окно
И море ровной синевой
Манить в простор пустынный свой.

Іван Бунін. Його більше знають як прозаїка. Але саме проза мені не подобається. Розумію, що все слід розглядати з професійної точки зору. Тому "подобається – не подобається" – це школярство. Але ж можу я хоч трошки, для себе, побути звичайною людиною, а не спеціалістом, який розуміється на цих речах. Тому Бунін для мене – це насамперед неперевершений поет, творчість якого у цій царині недооцінили.

Я розплющую очі й бачу чоловіка в чорному. Точніше, він тепер у білому халаті. Його обличчя мені видається добрішим, ніж було в того чоловіка в чорному. Може, це його брат-близнюк? Він щось говорить мені, але я чую лише лет сніжинок і шурхіт піску. Сніжинки з космічною швидкістю вгризаються в пісок, щоби, випарувавшись, назавжди зникнути. Я знаю, що це не так. Пара летить до неба – і хмари знову зрошують землю водою.

Чоловік у білому халаті розуміє, що я його не чую. Я радше здогадуюсь, ніж усвідомлюю, що він каже напарникові – такому ж чоловікові у білому халаті, але в окулярах, – що, мовляв, я надихався газу трохи більше, ніж було потрібно, тому мені необхідний ще день-другий, аби остаточно прийти до тями. Чоловік в окулярах скрупульозно вивчає обличчя лікаря, ніби сумнівається у щирості й правдивості його слів. Лікар не витримує цього погляду й винувато дивиться на мене, шукаючи захисту.

А що я можу зробити? Нічого не чую, крім лету сніжинок і шурхоту піску, та ще й жодного слова не можу вимовити. Розумію, що чоловік в окулярах – не лікар, але він тут головний, а той, чиє обличчя я побачив першим, лише виконує те, що йому накажуть.

Сніжинки все гучніше й гучніше падають у пісок. Кожний удар боляче віддає у голову. Мені здається, що зараз ця жахлива какофонія вб'є мене. Починаю розуміти людей з абсолютним слухом, які можуть збожеволіти від того, що чують щодня: кроки людей, гальмівний шлях машини, гавкіт собаки й таке інше. Нема ідеальної тональності, яка би заспокоїла мозок і душу. Ці неідеальні тональності накладаються одна на одну, створюючи пекельний дискомфорт людині з ідеальним слухом. Небесні сніжинки, які падають на африканський пісок, ніби змовилися між собою, бо кожна летить з різною швидкістю – і какофонія тональностей вгризається мені в мозок. Але я прекрасно усвідомлюю, що краще бути з небесними сніжинками й африканським піском, ніж потрапити до лап ось цього чоловіка в окулярах. І хоча він зараз у білому халаті, я знаю, що він із тих, які в чорному. Вони вже серед нас. Здебільшого незримо. Я переконаний, що він ще гірший, ніж той перший, що в чорному, який телефонував мені, дзвонив у двері, запустив газ, через що я зараз страждаю. Усі ці тембри душі я відчуваю на фізичному рівні.

Чоловік в окулярах, здається, розуміє, що йому сьогодні нічого не світить, бо я наковтався газу трохи більше, ніж було треба, і мені необхідно ще день-другий, щоби прийти до тями (повторюю про себе, як мантру, слова, сказані чоловіком у білому халаті). Але як я їх почув, коли не чую? Читати по губах теж не вмію. Просто зрозумів, що саме це вони сказали. Чоловік у білому халаті зараз виступає моїм рятувальником, хоча ми двоє розуміємо, що до такого розвитку подій він не має жодного стосунку. Натомість чоловік в окулярах хоч зараз готовий вгризтися мені в горло, щоби добути із мене невідомо які зізнання. Ніби від цього залежить доля людства, скажу я ці слова чи ні. А якщо я не знаю, що маю казати, і чого насправді хоче від мене чоловік в окулярах, – то що, повинен загинути ні за цяпову душу? Таки краще було плисти в невагомості – серед какофонії звуків, коли небесні сніжинки вгризаються в африканський пісок, – ніж повертатися до реальності.

Бачу, що чоловік в окулярах пильно вдивляється у мене, ніби остаточно хоче переконатися, чи не симулюю я свій стан. Але в нього нема вибору – і він іде геть. Мені здалося, що чоловік у білому халаті на прощання усміхнувся мені, задоволений своєю перемогою над чоловіком в окулярах, – і я знову поринаю в сон, де є небесні сніжинки й африканський пісок, жахлива какофонія звуків і ще щось незрозуміле і поки що недосяжне для мого усвідомлення. Чи простіше дати собі установку й заснути уві сні, щоби ніколи більше не зустрітися з чоловіком в окулярах?

Мені здалося, що минула лише мить, коли я заснув, – і відразу прокинувся. Легкість сну ментально минула – і знову щось важке тисне на мене. Я згадав Оксану, Вікторію та Василю. Поки я тут прохолоджуюсь на лікарняному ліжку, з ними щось трапилося. Тепер це стає очевидним. На пам'ять приходить чоловік в окулярах, і я хочу

якнайшвидше його бачити. Мені здається, що саме він причетний до мого нещастя. Зараз я готовий пристати на будь-які його умови, навіть душу віддати Лихому, але нехай поверне мені Оксану, Вікторію і Василю. Сергія поки що нема в цьому списку – і я розумію, що без цього хлопця не буде мені повного щастя. Але чи існує повне щастя? Щастя – як вагітність: або є – або нема.

Час знову вповільнює свій біг, як було тоді, в квартирі. Здається, він зараз спресується в єдине ціле з простором, – і зі мною станеться ще щось гірше, ніж було досі. Але йому завадили це зробити голоси в коридорі. Чую, що хтось з кимось свариться. Але голосів не розібрати. Ніби переказати грому – потім мовчанка – а потім знову переказати грому. Нарешті тиша. Блаженна тиша, коли нічого більше не хочеться.

Не помічаю, що пошепки промовляю вірш:

Давай помолчим.

Мы так долго не виделись.

Какие прекрасные сумерки выдались!

И все позабылось,

Что помнит не хочется:

Обиды твои.

И мое одиночество.

Давай помолчим.

Мы так долго не виделись.

Душа моя —

Как холостяцкая комната.

Ни взглядов твоих в ней,

Ни детского гомона.

Завалена книгами

Площадь жилищная,

Как сердце — словами...

Теперь уже лишними.

Ах, эти слова,

Будто листья опавшие.

И слезы —

На целую жизнь опоздавшие.

Не плачь.

У нас встреча с тобой,

А не проводы.

Мы снова сегодня наивны

И молоды.

Давай помолчим.

Мы так долго не виделись.

Какие прекрасные

Сумерки

Выдались!

Андрій Дементьев. Не скажу, щоби він мені дуже подобався, хоча щось є неповторне, а тому привабливе, у його віршах. І саме цей поет чомусь найбільше подобався Василю, коли я читав їй його вірші. Я вже звик до думки, що у Василю мало не космічне відчуття прекрасного, тому без слів сприймаю її смаки за еталон вічного і божественного.

Пригадав реакцію Оксани, коли вона дізналася, що в мене є Василина. Від дружини віяло олімпійським спокоєм. Здавалося, що вона вже давно була готовою до подібного розвитку подій. Оксана сказала: "Розлучення я тобі не дам, навіть не думай". Тобто йди куди хочеш, а штампик у паспорті залишиться. Чесно кажучи, я тоді несерйозно поставився до такої заяви, але для Оксани це було ніби маяком для пароплава в шторм. Штамп у паспорті – навіщо, якщо нема кохання, принаймні взаємного? Я давно вже охолонув до дружини. Мабуть, ще до того, як зустрів Василю. Не задумувався, чи вона кохає мене. Є штамп чи нема – мені все одно. Одружуватися на Василю – так далеко мої думки не заходили. Нам було добре – і це головне. Тим більше, що на підсвідомому рівні я розумів, що коли й наважуся запропонувати Василю руку й серце, то насамперед слід налагодити дружні стосунки з її сином. Сергій виявився для мене міцним горішком. Мій період кохання до Василю припав на його нестабільний і вибухонебезпечний перехідний підлітковий період, так що це створювало додаткові труднощі.

Василина теж ніби була одружена, і штампик у паспорті зберігався. Але справа йшла зовсім про інше. Її чоловік зник десь років десять тому. Пішов увечері по хліб – і не повернувся. Спочатку Василина подумала, що зависнув у черговій подружці. Хоч і ревнувала, але вже давно перестала хвилюватися, що з ним щось може трапитися. Не вперше. Чоловік і не приховував свої зради, ніби випробовував дружину на міцність. Міг при ній теревенити по телефону з якоюсь жінкою, говорити, не соромлячись, на інтимні теми. Василина мовчки ковтала образу. Зрештою, постановила собі, що житиме заради сина, а там як буде, так і буде. Коли зранку зателефонували з роботи чоловіка і сказали, що його нема, Василина вже не знаходила собі місця. Навіть не розуміла, до кого звернутися, бо чоловікових подружок знала лише по іменах і не мала ні найменшого поняття, де вони можуть проживати. На телефонні дзвінки чоловік не відповідав, а потім узагалі гудки перервалися. Дні йшли за днями, декілька разів до неї навідувалися міліціонери, але доволі швидко Василина зрозуміла, що чоловік – не один такий у них, який зник безвісти, так що особливо його ніхто не розшукуватиме.

Чесно кажучи, коли я почув з вуст Василю цю історію, то не дуже часто згадував про її зниклого чоловіка. Хіба що у зв'язку з Сергієм. Василина якось сказала мені, що син звинуватив її у тому, що це через неї батько десь зник. Мовчав-мовчав усі ці роки, а тут видав. Мабуть, Сергій і не дуже батька пам'ятав, тому я висловив припущення, що це не його власна думка. Хтось підкинув її бідному хлопчикові. Василина надовго задумалась. Минуло декілька днів, поки вона не сказала, що так і не надумала, хто би це міг бути. Я не хотів її образити і мовчав, бо спочатку не второпав, про кого і про що

мова, аж поки не згадав власні припущення. Мабуть, інтуїтивно Васирина відчула це – і холодна хвиля відчуження пробігла між нами. Але того дня в нас був гарячий секс – і все минуло. Пізніше я намагався не робити так, аби Васирина віддалялася від мене. Розумів, що одним сексом тут не зарадиш, але справді кожний день жив Васириною, і вона це відчувала.

Після знайомства з Васириною я займався сексом з двома жінками – з нею і дружиною. Було видно, що Васирина це гнітить. Звичайно, ми у своїх розмовах не піднімали цієї теми, але все було ясно без слів. Я не знав, що маю робити. Здавалося, що від сексу з дружиною я продовжую отримувати задоволення, але час, проведений у ліжку разом з Васириною, – це було щось божественне. Секс у таких випадках виступав лише допоміжним засобом, який ще більше зближував наші споріднені душі. Лише коли дружина дізналася про Васирина, якось саме по собі вийшло, що ми перестали займатися сексом. Я сказав про це Васирині. Мені здалося, що ця новина її не обрадувала. Того дня, скільки я не намагався спокусити її, в мене нічого не вийшло. Повинно було минути декілька днів, поки Васирина, мабуть, забула про це, – і ми продовжили наші любовні ігри. Але тепер вони вийшли на новий рівень. Якщо раніше, коли в мене було дві жінки, я і Васирина діяли ніби за ритуалом, то тепер, здається, для нас не було заборонених тем, тобто поз. Усе, про що мріяла вона, я задовольняв за повною програмою. Васирина вгадувала не лише кожний порух мого тіла, а, здається, найсокровенніші думки, що стосувалися сексу, і віртуозно задовольняла мене. Якби я не знав її, то подумав би, що маю справу з професійною повією. Але жодна професійна повія так не впорається зі своїми сексуальними обов'язками, як жінка, яка кохає чоловіка. Мабуть годі казати, що нічого подібного з Оксаною в мене не було.

Двері несподівано відчиняються. На порозі бачу лікаря в білому халаті. Я усміхаюся до нього, бо симпатизую цьому чоловікові. Але обличчя в нього незворушне, ніби він вперше бачить мене. Усмішка зникає сама по собі. Намагаюся відгадати, в чому справа. Довго думати не доводиться, бо в нього із-за спини визирає чоловік в окулярах – отой із гвардії чоловіків у чорному. Він чи то не виспався, чи то набундючений, бо перед ним поставили серйозні завдання, а я не даю йому їх виконати. А може, це все разом – і згори ще щось накидано, невідоме мені.

Лікар уважно дивиться мені в очі, ніби намагається загіпнотизувати. Я не піддаюся. Вже пізніше до мене дійшло, що він хотів передати мені якусь інформацію, але так, щоби про це не здогадався чоловік в окулярах. А як це зробити, коли й стіни мають вуха? Поки я розумію, що від мене вимагають, явки й паролі ганебно провалені. Чоловік в окулярах уже знає, що до мене повернувся нормальний слух і я можу говорити. Лікар винувато дивиться на мене: мовляв, я хотів, як краще. Я ні в чому не смію звинуватити його. Звичайно, він на моєму боці, бо здогадується, що зі мною буде потім. Чи знає про це? А тому намагається зробити все, щоби я хоч трошки ще затримався тут. Але чоловік в окулярах неблаганний. Він запитує у лікаря, чи може забрати мене звідси. Знову винуватий погляд у мій бік. Чую: було би добре, якби пацієнт відпочив би хоч добу. Пацієнт – це я. Сказано невпевнено, чим і скористався

чоловік в окулярах. Він каже, що пацієнт відпочине і в них.

Ніби за командою на порозі виростають двоє шафоподібних істот. Вони швидко підходять до мене, безцеремонно піднімають із ліжка і вже виносять із палати, як колоду. Я боюся протестувати, бо ще кинуть зі всього розмаху об підлогу і скажуть, що так і було. Останнє, що я бачу, – винуватий погляд лікаря: мовляв, я зробив усе, що міг, вибачте. Вибачаю.

Ми вже на вулиці. Мене несуть ногами вперед, як покійника. Бачу сніг. А вчора була осінь. Відчуваю холод. Але мене заносять до машини і вміщують на заднє сидіння. Тут тепло. Спереду сидить лисий водій. Його обличчя я не бачу. Чоловік в окулярах вміщується на переднє сидіння, шафоподібні істоти без проблиску інтелекту в голові сідають зліва і справа від мене. Їдемо, але куди – не бачу, бо мені накинули на голову мішок, через який нічого не видно. Можу лише зрозуміти, що повертаємо наліво чи направо, гальмуємо перед світлофором, а потім їдемо швидше, ніби наздоганяючи втрачене. Марна затія. Час не можна ні повернути, ні наздогнати. Час – це те, що ми є зараз.

Різно зупиняємося. Я нахиляюся вперед і боляче об щось вдаряюся. Чую, що з рота йде кров. Але я не смію навіть пікнути. Страх загнав мою душу в п'ятки. Сиди і не висовуйся, а то з'їдять і не скривляться. Добре відчувати себе героєм на дивані чи на лікарняному ліжку. А тут ти залежний від цих людей. Я добре це відчуваю на клітинному рівні. Крок вліво, крок вправо, стрибок на місці – і ти труп.

Здається, час знову зупинився. Зараз спресується в єдине ціле з простором, як тоді. А краще би це зараз сталося. Тоді є надія, що я зможу сховатися в якомусь із паралельних світів – і тоді ніхто мене не знайде. Ні чоловік в окулярах, ні шафоподібні істоти без ознак інтелекту, ні лисий водій. Але мої сподівання виявилися марними. Повіяло холодом. Це чоловік в окулярах відчинив дверцята. Услід за ним виходять із машини шафоподібні істоти. Знову беруть мене, як колоду, і кудись несуть. Мабуть, ми в приміщенні, бо тут тепліше, ніж надворі. Мене несуть довго, мало не вічність. Цікаво, хто набудував такі коридори?

Я ще живий, бо шепочу про себе вірш. Розумію, що коли помру, вже вірші не прийдуть до моєї бідної голівоньки:

Мы встретились случайно, на углу.

Я быстро шёл – и вдруг как свет зарницы

Вечернюю прорезал полумглу

Сквозь чёрные лучистые ресницы.

На ней был креп, – прозрачный лёгкий газ

Весенний ветер взвевал на мгновенье,

Но на лице и в ярком свете глаз

Я уловил былое оживленье.

И ласково кивнула мне она,

Слегка лицо от ветра наклонила

И скрылась за углом... Была весна...

Она меня простила – и забыла.

Іван Бунін... Чи були в нього колись такі проблеми, як у мене зараз? І про що він думав, коли писав цей вірш? Мене завжди хвилювали подібні запитання. Бо вірш – це вірш сам по собі. Але поет щось думав перед тим, як його написати. І якась подія підштовхнула його. Це набагато цікавіше, ніж читати сам вірш.

Ми зупинились перед якимись дверима. Хтось стукає в них. Чоловік в окулярах? Ледь чутно господар кабінету каже: "Заходьте". Двері відчиняють. Мене заносять, садовлять на крісло. Знову той же голос: "Можете бути вільними". Мої конвоїри зникають, ніби їх ніколи й не було на білому світі. Я не наважуюсь зняти мішок з голови. Собі дорожче. Відчуваю, що аж тепер за мене візьмуться серйозно, а все моє попереднє життя нічого не вартувало.

Час повзе черепахою. Але добре, що він не зупинився. Значить, у мене є шанс. Шанс на життя. Шанс зустрітись з Оксаною, Вікторією та Василюю.

Навкруги тиша. Під мішком мені важко дихати, але я зупиняю подих, щоб прислухатися. Чую, як сопе той, до кого мене привели. Мабуть, зараз він вирішує, що ж далі зі мною робити. Головне, не сполохати його. Не сполохати удачу, якщо вона на моєму боці. Та навіть якщо не на моєму.

Продовжую дихати, бо так і свідомість можна втратити. Чоловік за столом не поспішає прийти мені на допомогу. А що ж допомагати приреченому на страту? Чомусь здається, що вирок мені давно винесли, тепер треба здійснити формальні дії. Звісно, я переконаний, що страчувати мене нема за що. Але спробуй довести це тим, хто привіз мене сюди. Чи тому пану, який сидить за столом. Я не бачу його, але мені здається, що він сидить за столом. Якщо є кабінет, то повинен бути стіл. Чи це не кабінет, а кімната для розстрілів? Тоді й столу не потрібно. Пістолет до потилиці – і бац, нема людини. Тобто мене. Людина – це я. Не хтось інший, хоча вони теж люди, але зараз мова йде конкретно про мене. Чую, що серце готове розірвати грудну клітку. Бракує повітря.

І тут мішок летить догори, я бачу світло – і свіже повітря вривається в мої груди. Ну, наскільки свіжим може бути повітря в прокуреній кімнаті. Але все-таки стає вільніше дихати порівняно з тим, коли голова була під мішком. Я не почув кроків чоловіка, який сидів за столом і підкрався до мене, а зараз він уже швидко йшов геть, я бачив його потужну спину. Від мене втікали, ніби я заражений смертельно небезпечною хворобою.

Це був кабінет, і в ньому справді був стіл. А ще вздовж стін стояли шафи з книгами, папками для документів. За столом сидів товстий чоловік. Позаду нього на стіні висів портрет Путіна. Молодий президент. Зараз він набагато старіший.

Товстий чоловік за столом, здається, не звертав на мене жодної уваги. Він спокійно читав якісь документи, поволі перегортаючи сторінки. Я виразно почув, що цокає годинник, але не зумів його відшукати. Можливо, позаду мене. Навіть не намагаюсь озирнутись.

І тут бачу, що сиджу в трусах і майці. Як вийняли мене із лікарняного ліжка, так і привезли сюди. Стає соромно. Ніби це я, а не хтось інший, винен у тому, що зараз маю

такий непрезентабельний вигляд.

Незнайомець лукаво дивиться на мене. Справді, мені здається, що він подивився на мене лукаво. І читає мої думки, бо запитує:

- Вам соромно, що ви в трусах і майці?

Голос у нього скрипучий, ніби у незмазаних дверей. "У дверей є голос?" - лунає всередині мене риторичне запитання. Я не знаю, що відповісти. Якось принизливо просити, щоб дали мені одяг. Навіщош вони ж привезли мене сюди саме в такому виді. Якись експерименти проводять, чи що? Але з чого вони взяли, що я найбільше підходжу їм для таких експериментів?

Мені хочеться в минуле. Ні, не до Оксани, Вікторії та Василя. Я чомусь приречено думаю, що цього минулого в мене вже ніколи не буде. Якщо керують люди в чорному, то не очікуй від них милосердя. Моє минуле для мене зараз - це небесні сніжинки, які падають у гарячий африканський пісок.

- Зараз вам принесуть одяг і ви знову станете подібним на людину, - каже чоловік за столом.

Я відчуваю, що він залишився незадоволеним, бо не почув відповіді на своє запитання. А що я йому міг відповісти? Так, мені соромно, але навіщо ваші люди витворюють це зі мною? Зрозуміло, що він теж належить до цієї когорти - людей в чорному, хоча на ньому яскравий светр і старі затерті джинси. Справа не в тому, хто в що вдягнений. Ти можеш бути навіть голим. Головне, що ти належиш до людей в чорному. І цей чоловік за столом стоїть вище за чоловіка в чорному, який дзвонив у двері, залякував мене по телефону, а потім пустив газ, і за чоловіка в окулярах. Мабуть, на мене у чомусь роблять ставку, якщо так стрімко зростає кількість начальників, з якими я маю справу.

Тільки він промовив ці слова, як у двері хтось постукав. Чоловік за столом каже: "Заходьте". Я ще не бачив, але зрозумів, що це жінка. Спочатку я бачу її стрункі ноги. Вона подає мені спортивну форму, в яку я перевдягнувся, коли прийшов додому. А що, сподівався на фрак з метеликом на ший? Дивлюся на неї. Разюче схожа на Василю. Чи тепер мені всі жінки видаватимуться на одне обличчя?

Жінка йде геть. Я сиджу. Розумію, що без команди не смію нічого робити. Мабуть, чоловік за столом залишається задоволеним моєю поведінкою. Він гортає документи, час від часу зиркаючи на мене. Я цього не бачу, бо не смію глянути на нього, але відчуваю. Спортивна форма у мене в руках. Під ногами капці. Не помітив, коли вони тут з'явилися. Невже їх теж принесла ця жінка, схожа на Василю?

- Чого ж ви не вдягаєтесь? - здивовано запитує чоловік за столом.

Відчуваю награність його тону, але розумію, що це команда. Мені дозволили вдягнутись. Швидко влізаю в спортивні штани, вдягаю футболку, ноги - вже в капцях, хоча окремої команди не було. Стає комфортніше. Ніби нічого особливого - бути в одязі, який носиш вдома. Але відразу відчуваєш себе людиною. Тут чоловік за столом правий на всі сто відсотків.

Знову про мене забувають. Надовго. Ніби я є - і мене нема. Точніше, мені дають

можливість заспокоїтись, зрозуміти, що я потрапив у нову реальність, а назад дороги нема і не буде. Від мене чекають запитань, але я повинен їх задати тоді, коли дозволять. У мене їх було дуже багато. Але чим довше мовчить чоловік за столом, тим менше їх у мене виникає. Здається, коли він закінчить читати документи, не залишиться жодного. А може, саме на це вони й сподіваються, щоби даремно не гаяти зі мною часу? Для чого я їм все-таки знадобився? Це найболючіше питання, яке мене зараз мучить, але навіть під тортурами я його не задам. Собі дорожче.

Ну, звичайно, мені залишаються вірші. Можу їх читати лише про себе. Що й роблю. Хоча хочеться співати, бо це Володимир Висоцький.

Корабли постоят - и ложатся на курс, -
Но они возвращаются сквозь непогоды...
Не пройдёт и полгода - и я появлюсь, -
Чтобы снова уйти на полгода.
Возвращаются все, кроме лучших друзей,
Кроме самых любимых и преданных женщин.
Возвращаются все, кроме тех, кто нужней...
Я не верю судьбе, а себе - ещё меньше.
Но мне хочется верить, что это не так,
Что сжигать корабли скоро выйдет из моды.
Я, конечно, вернусь - весь в друзьях и в делах,
Я, конечно, спою - не пройдёт и полгода.

Це про мене? Чи про всіх, хто читає ці вірші чи співає пісню? Цікаво, чи вона також про цього чоловіка за столом?

Знову десь цокає годинник. Я почуваю себе сміливіше. Дозволю собі озирнутися. Але годинника ніде не видно. Може, це сніжинки змішалися з піском і цокають в моїй голові?

Чоловік за столом закриває папку з документами - і ... усміхається мені. Я ошелешений. Не встигаю відповісти йому усмішкою, як би важко мені не було. Він натискає на гудзик під столом. Я бачу лише його руку. Звучить пронизливий дзвінок.

Входить та ж жінка. Вона протирає мені застиглу кров на підборідді, лагідно всміхаючись. Я бачу її коліна. Переводжу погляд на обличчя. У неї красиві очі, розбиті на квадратики, як у божевільних. Я вже й забув, що боляче стукнувся в машині. Її груди дуже близько до моїх губ. Здається, розстебни гудзик - і вони твої. Жінка усміхається, ніби прочитала мої думки.

Все розіграли по нотах. Вони знають, що робитимуть кожної наступної миті зі мною. Цього не знаю лише я.

Жінка йде геть, загадково дивлячись на мене. Якби не Васирина, я би багато про що подумав. А зараз байдужий до будь-якої жінки, навіть якби вона роздягалася переді мною. Втім, це теорія, бо не знаю, як би поступив на практиці.

- Я вивчив ваше досьє, - каже чоловік за столом.

Усмішки на його обличчі вже нема. Я сиджу доволі далеко від нього, посередині

кімнати, так що якби мав лихі наміри, не встиг би підскочити і щось йому зробити. Лихих намірів у мене нема. Поки що. Поки я прохолоджувався в лікарні, вони назбирали про мене досьє. Розумію, що мали робити це набагато раніше, бо папка доволі пухкенька.

– Скажу вам, що є багато над чим попрацювати, але ви нам підходите.

3

Ось уже третій тиждень нас до чогось готують. До чого – на кажуть, а ми самі ніяк не можемо здогадатися. Взагалі тут не прийнято задавати зайві питання. Коли в мене брали підписку про нерозголошення державної таємниці, внизу писало, що за порушення зобов'язання очікує смертна кара. Коли я заїкнувся, що в кримінальному кодексі такої міри покарання нема, на мене подивились як на покійника.

Спочатку я думав, що нами опікується ФСБ, але доволі швидко зрозумів, що це не так. Інша, більш грізна, структура взяла мене до своїх лап і запроторила до клітки. Щоправда, клітку можна було назвати золотою. Кожний мав свою кімнату готельного типу. Ліжко, стіл, крісло, телевізор, туалет, душ. Всюди були повтикані камери відеоспостереження. Спочатку відчував себе незручно. Але людина до всього звикає. Здається, вже зараз і не помічаю, що за мною цілодобово спостерігають.

Зрештою, на емоції майже не залишається часу. Зранку до пізнього вечора – заняття. Обов'язково щодня дві години в спортзалі, де з тебе сходять сім потів. Годують класно, але ти не маєш права вибору страв. Таке враження, що до їжі щось підмішують, щоби ти став слухняним, а, головне, – таким, як усі.

Нас – тридцять чоловік. Щось незримо всіх об'єднує, але я ще не можу второпати, що саме. Маємо дозовану можливість спілкуватися між собою – про все і ні про що. Мабуть, кожного, як і мене, попередили, що минуле – заборонена тема. Це було в тих зобов'язаннях про нерозголошення державної таємниці. Моє минуле – державна таємниця? Нас поволі привчали до думки, що живемо лише сьогоднішнім днем у буквальному розумінні цього слова. Майбутнє, яке починалося завтра, нас не повинно цікавити. Все за нас уже вирішили, нам треба це прийняти і змиритися з долею. Щоденно інструктори, схожі один на одного, втовкмачували нам подібні прописні істини, повторюючи їх у різноманітних інтерпретаціях.

Моє особисте минуле з кожною годиною віддалялося від мене з космічною швидкістю. Інколи здавалося, що Оксани, Вікторії та Василини взагалі не було в моєму житті, а все я заново розпочав з чистого аркушу в цьому дослідницькому, чи як його ще назвати, центрі. Швидко ж вони мене обробили. А що буде через три місяці, півроку, рік? Взагалі зречуся моїх дівчаток?

Упіймав себе на думці, що це вже й не так катастрофічно, як могло би виглядати насправді. Нас готують до чогось величного, тому минуле перестає відігравати вирішальну роль, якщо в майбутньому тебе чекає слава. Про це нам не казали, але контекст усього, що відбувалося з нами, був саме такий. Слава лоскотала ніздрі, п'янила своєю невизначеністю. Я ніколи не сподівався від себе, що можу бути слабким до неї. Завжди намагався жити скромно, чимось особливим не вирізнятися від інших –

а, з'ясовується, оце прагнення до слави глибоко дрімало в мені. Хлопці в чорному дали поштовх, щоби я нарешті зрозумів, хто є насправді. Просто я ще не визрів, щоби подякувати їм за це.

Якби я лежав на дивані у себе в квартирі й не мав що робити, то, мабуть, ностальгія за недавнім минулим з'їдала б мене. Тепер остаточно з мого життя були викреслені сум за Оксаною, Вікторією та Василюю, а спогади про них виявилися туманними і короткотерміновими. Спочатку я думав, що цьому сприяв напружений ритм життя, в який нас запрягли, а потім зрозумів, що є більш глибинні причини. Фактично мова йшла про переоцінку цінностей. Те, що вчора нам здавалося важливим, сьогодні вже таким не було. Нам насаджували державницьке мислення, за яким сімейні цінності – це щось архаїчне, нікому не потрібне, другорядне, якщо не десятирядне. Я ж учитель, тому бачив, як професійно застосовували цю методику, яка не давала збоїв. Не було сенсу пручатися, бо все одно ти відчував, що з тебе роблять робота, – і це лише питання часу.

Єдине, куди поки що не мали доступу люди в чорному, – це наші сні. Принаймні про себе я таке можу сказати. Снилось те, чого мені найбільше не вистачало в реальному житті, хоча зараз я не смів зізнатися в цьому навіть самому собі. Вся моя печаль виплескувалася на сновидіння. Оксана, Вікторія та Василина поставали у всій своїй красі. Причому це було не лише те, що насправді відбувалося з нами. Якраз воно складало мінімальний відсоток моїх снів. Абсолютна ж більшість була присвячена фантазіям – і доволі швидко я зрозумів, що таке могло би відбутися зі мною, якби не потрапив сюди. Втім, коли я прокидався, нічні сновидіння моментально розвіювались, і вже майже нічого не пам'ятав із них. Залишалося лише приємне відчуття чогось незбагненого і нездійсненого, що вже ніколи не відбудеться в моєму житті. А потім шалений вир навчань, інструктажів, тренувань засмоктував мене з головою, так що під кінець робочого дня відчував себе висмоктаним лимоном, з якого не можеш вже вицідити ні крапельиночки. Лише сон був милий тобі, а найбільше – короткочасні фантазії про минуле, яке так і не стало твоїм майбутнім.

Інша сфера, до якої не мали доступу чоловіки в чорному, – вірші, які, здавалося, жили всередині мене осібно від господаря. Не знаю, що вони робили, коли я не цитував їх уголос чи про себе, але давно зріло переконання, що вони справді живуть самі по собі, незалежно від того, чи я існую на білому світі, чи ще не народився, чи вже вмер. Я навіть навчився промовляти їх, здавалося б, у найменш потрібні для цього місця і часи. Ось інструктор розповідає нам про Мюнхенську промову Путіна, а у мене в голові слова Пушкіна:

Цветок засохший, бездыханный,
Забытый в книге вижу я;
И вот уже мечтою странной
Душа наполнилась моя:
Где цвел? когда? какой весною?
И долго ль цвел? и сорван кем,

Чужой, знакомой ли рукою?
И положен сюда зачем?
На память нежного ль свиданья,
Или разлуки роковой,
Иль одинокого гулянья
В тиши полей, в тени лесной?
И жив ли тот, и та жива ли?
И нынче где их уголок?
Или уже они увяли,
Как сей неведомый цветок?

При цьому я віддано, як пес, дивлюся в очі інструктору, і навряд чи він помітив, що в моїй пам'яті ніколи не залишиться шмат його розповіді про те, що Володимир Володимирович передбачив розвиток міжнародних подій на багато десятиліть уперед. За великим рахунком, мені на це глибоко начхати, – і чим більше Путіна стає в нашому часі й просторі (я ж бачу, як уміло це роблять), тим швидше хочеться відійти від нього на безпечну відстань, ніби цей чоловік справді загрожує моєму існуванню. Я розумію, що це крамольні думки, і в жодному разі їх не можна висловлювати. Собі ж дорожче буде. Добре, що ще нема приладу, який би вловлював думки, бо я був би першим кандидатом на виліт з цього закладу.

А перший кандидат таки знайшовся. Одного ранку ми помітили, що нас уже не тридцять, а двадцять дев'ять. У спортзалі ми шикуємося по троє, а тут всередині по краях стояло двоє наших товаришів, а між ними місце було порожнє. Ніхто не зміг би зараз сказати, куди зник цей третій. Ще зранку він був з нами на заняттях. Я не пам'ятав його обличчя. Ніби пляма в тумані стояла перед очима. Ніхто не задавав питань, куди зник цей чоловік. Ми не говорили на цю тему між собою, ніби цього чоловіка ніколи не існувало на білому світі. Подумалося, що з ним щось трапилося, що вчором він знову з'явиться на заняттях. Але його не було ні увечері, ні завтра, ні взагалі ніколи більше. Була людина – і нема. Можна думати про це що завгодно, але це даремна витрата часу, якщо не маєш вихідних даних, а тому ніколи не вцілиш у "десятку", щоби знати, де насправді перебуває цей чоловік. Пішов на підвищення, про що нам неодноразово казали, не пояснюючи конкретно, в чому це полягає, чи полетів у кращі світи? Чомусь я більше схилився до другого варіанту.

Коли з нашої команди упродовж наступних місяців випадали й інші чоловіки, це сприймалося набагато спокійніше, ніж перший раз. А тоді здавалося, що наступним станеш ти. Потім визрівала думка, що треба робити все можливе й неможливе, щоби ти не виявився найслабшим у цій команді, бо чим ближче до кінця нашого навчання, тим прискіпливішими стають викладачі. Але доволі швидко ми зрозуміли, що це не має жодного стосунку до того, що з нашої команди зникають чоловіки. Один із них так само зник, хоча, здається, краще за нас міг упоратися з будь-яким завданням. Значить, справа була в іншому, про що ми навіть не могли здогадатися. Навіть найзірковішому учневі загрожувало зникнути в невідомості, якщо він не відповідав якимось критеріям,

встановленим чоловіками в чорному. Мабуть, на інтуїтивному рівні я відчував, чого від нас найбільше хочуть інструктори: вичавлювати із себе по краплинці людяність. У той світ, куди нас хотіли помістити, вона виглядала такою ж архаїчною і непотрібною, як минуле. Сильніший той, хто прагматично дивиться на речі, а виживає людина з інстинктами звіра.

І коли до мене підійшов чоловік із нашої команди, запропонувавши втікати звідси, бо інакше нас чекає смерть, я зрозумів, що це перше серйозне випробування в моєму житті. Чесно кажучи, я вже не раз думав про втечу із цього закладу. Навіть побіжний огляд свідчив, що охорони як такої нема. Декілька чоловіків у чорному з пістолетами на поясі до уваги я не брав. Це вже пізніше я зрозумів, що помилявся з цього приводу. Професійна охорона в тому й полягає, щоби її не бачити навіть озброєним поглядом. Перша думка, яка загніздилася в моїй бідній голівоньці, була цілком реалістичною: це – провокатор. Поведуся – і зникну так само, як колишні мої товариші. Але чоловік широко дивився мені в очі, випробовуючи на міцність, і я став сумніватися в своїй першій версії. А якщо він мислить так само, як і я, і нам удвох буде легше вибратися звідси? Звичайно, на глибокі роздуми в мене не було часу, але я вирішив вибрати щось середнє між двома варіантами, тобто сказав йому, що не проти втекти, але не бачу реальної можливості це зробити. Мабуть, така відповідь не була передбачена тими чоловіками в чорному, які підіслали цю істоту до мене. Тепер він розгублено дивився на мене й не знав, що має сказати. Підозрюю, що й раніше він за завданням чоловіків у чорному вдавався до подібних провокацій. Одні йому казали: так, ми згодні втекти – і назавжди зникали із нашої команди. Ті ж із вірнопідданих, яким подобалося таке життя, не бачили для себе можливості втікати звідси, – тому й залишалися поки що в команді. Але ще невідомо, чи підійдуть вони за іншими параметрами чоловікам у чорному. Потрапити до команди – це одне, але ще нема гарантії, що залишишся живим.

Наш мовчазний двобій тривав недовго. Чоловік сказав, що про все розповість мені іншим разом, якщо я справді хочу вибратися звідси. Було зрозуміло, що він мусить порадитися з чоловіками в чорному, які підіслали його до мене. Що ж, у мене є час все обдумати й виробити декілька варіантів своєї поведінки, зважаючи на ситуацію. Проте минуло декілька днів, а той чоловік, здавалося, не звертав на мене жодної уваги. Навпаки, уникав зустрічі зі мною, ніби й нічого не пропонував. Я почав хвилюватись. Якщо це провокатор, то мені дали достатньо часу, аби я доповів чоловікам у чорному, що мене підбурюють до втечі. Якщо я досі цього не зробив, то, мабуть, не такий уже й лояльний до режиму Путіна, про що нам торочать на кожному кроці. З іншого боку, в мене вже було менше сумнівів, що цей чоловік провокатор. Може, він відчув, що за ним стежать, а тому не хоче піддавати своє й моє життя небезпеці. Якби він був провокатором, то мене вже би давно схопили.

Поки я вирішував, що маю робити, йти чи не йти з доносом, цей чоловік знову заговорив до мене. Сказав, що коли я готовий, то завтра після занять у спортивному залі маємо реальну спробу втекти. Коли я запитав, як саме це можна зробити, чоловік впевнено відповів, що все вже передбачено, і я не повинен турбуватися. Навряд чи вас

би вдовольнила подібна перспектива існування на планеті Земля. Чоловік сказав, що коли я не хочу, то з ним втікає ще один із нашої команди. Він підморгнув мені і пішов, насвистуючи якусь пісеньку.

Коли я залишився сам зі своїми думками у кімнаті, то вже не довго думав, що маю робити. Моє життя виявилось важливішим за все інше, що зараз відбувається в білому світі. Якщо я колись по-справжньому наважусь звідси втікати, то лише тоді, коли переконаюся у стовідсотковому успіхові затіяного. Це буде мій свідомий вибір, коли я розумітиму, що завжди існує один варіант із мільйона потрапити в руки чоловікам у чорному, які за втечу зроблять із тебе відбивну. Поки що я не був готовий утікати звідси, так що про будь-який свідомий вибір мова не йшла. До того ж, повинен зізнатися вам, що з кожним днем мені все більше й більше подобалося бути в команді. Не тому, що мене щодня навчали чомусь новому, хоча й це також. Я відчував, що в мене вливають свіжу кров (звичайно, у переносному значенні цього слова), від чого моє життя набуває нового сенсу, про який я досі не міг навіть подумати. Поки що я не готовий сформулювати цей новий сенс словами, але він справді народжувався спочатку в моїй бідній голівоньці, а потім заповнював собою кожну клітиночку мого тіла.

Якби щось подібне трапилося зі мною в попередньому житті, то сумніння геть чисто роз'їло б мене. Я би, мабуть, так і не наважився здати чоловіка, який запропонував мені втекти. Тепер це питання стояло в зовсім іншій площині. Я повинен його здати, бо є членом команди, а цей чоловік, навіть якщо виконує чиєсь завдання, хоче посіяти сумніви у монолітності нашого руху вперед. Більше того, я зроблю це, навіть якщо він не отримував завдань від чоловіків у чорному. Логіка тут проста. Рано чи пізно він потрапить до їхніх рук, бо я не вірив, що звідси можна так легко втекти, для цього слід багато що вивчити й проаналізувати, а в нас не було багато часу. Отже, якщо він потрапить до рук чоловіків у чорному, то все одно видасть мене і таких же наївних людей, яким запропонував втекти. Хочеш втікати – роби це сам, якщо такий мудрий, а не вплутуй інших у сумнівні оборудки. Кожний на цьому світі відповідає сам за себе. Ще три тижні тому я би вніс суттєві корективи у це твердження, сказавши, що, звісно, відповідаю сам за себе, але також – за Оксану, Вікторію та Василю. Але це було в минулому, яке вже ніколи не повернеться, так що нема чого даремно ятрити собі душу.

Під столом була так звана тривожна кнопка. Нам сказали, що коли виникають якісь проблеми, можемо сміливо на неї натискати. Тоді до нас прийде хтось із чоловіків у чорному, який допоможе цю проблему розв'язати. Я ще жодного разу не користувався цією тривожною кнопкою, хоча двічі хотів. Добре, що вчасно стримав себе. Тепер ті проблеми видавалися мізерними порівняно з тією, яка виникла зараз. Я сів за стіл, ніби ще вагався, натискати на кнопку чи ні. Та чому "ніби"? Я справді вагався. А якщо цей чоловік справді діє сам по собі, без вказівок чоловіків у чорному, і знає реальний вихід із цього закладу? Звичайно, на нас чекає життя у підпіллі, можливо, втеча із Росії, але це набагато краще, ніж перебувати тут. Краще? Чим тобі тут не подобається? Годують, живеш комфортно, тебе готують до чогось важливого у житті, і ти сам відчуваєш, що

стаєш новою людиною, якою б ніколи не був, вчителюючи до пенсії. Мабуть, я би не натиснув кнопку, якби до моєї бідної голівоньки не завітала думка, що чоловіки в чорному спостерігають за мною через відеокамери і думають, чому ж я не роблю того, що вже давно мав зробити, – ще після першої розмови з тим чоловіком. Страх спонукає нас робити необдумані кроки, але в багатьох випадках рятує життя. Я натиснув на кнопку. Не почув жодного дзвінка, так що закрався сумнів, чи взагалі пристрій працює. Мабуть, ним давно ніхто не користувався. Або взагалі ще його не використовували. Чи вимкнули, бо розуміли, що навряд чи він комусь знадобиться. Звісно, можна було спробувати ще раз натиснути на ґудзик дзвінка, але я не став цього робити. Чоловіки в чорному принаймні бачили, що я зробив спробу, так що мали би відреагувати належним чином. Значить, мої тривоги видаються їм не такими нагальними, як це бачу я. Зрештою, в мене завжди будуть виправдання: мовляв, я хотів вас попередити, але ви не прийшли.

Мені здалося, що час знову зупинився і зараз спресується в єдине ціле з простором. Це навіть на краще, бо я вже знав, чим для мене це може закінчитися: небесними сніжинками, які падають в африканський сніг. Аж тепер я міг усвідомити, що це були найбожествінніші миттєвості мого життя, якби я по-справжньому вірив у Бога, а не піддавався лише загальній традиції. Чоловік у чорному вперто не йшов до мене, і я ліг у ліжку, не маючи наміру засинати. Дав собі установку, що треба обов'язково його дочекатися. Як крайній варіант – натиснути на тривожну кнопку завтра зранку, відразу, коли прокинусь, щоби не дати можливості чоловікові, який запропонував мені втекти звідси, підбити ще когось.

У моїй бідній голівоньці зринув вірш:

Сегодня, я вижу, особенно грустен твой взгляд

И руки особенно тонки, колени обняв.

Послушай: далёко, далёко, на озере Чад

Изысканный бродит жираф.

Ему грациозная стройность и нега дана,

И шкуру его украшает волшебный узор,

С которым равняются осмелится только луна,

Дробясь и качаясь на влаге широких озер.

Вдали он подобен цветным парусам корабля,

И бег его плавлен, как радостный птичий полет.

Я знаю, что много чудесного видит земля,

Когда на закате он прячется в мраморный грот.

Я знаю веселые сказки таинственных стран

Про чёрную деву, про страсть молодого вождя,

Но ты слишком долго вдыхала тяжелый туман,

Ты веришь не хочешь во что-нибудь кроме дождя.

И как я тебе расскажу про тропический сад,

Про стройные пальмы, про запах немыслимых трав.

Ты плачешь? Послушай... далёко, на озере Чад
Изысканный бродит жираф.

Микола Гумільов. Несправедливо забутий поет. Коли я вперше назвав його прізвище, Васирина навіть не могла пригадати його, хоча, мабуть, хоч раз у школі мала чути. Хіба би прогуляла уроки того дня. Не скажу, щоби Васирині подобалися його вірші, але двічі чи тричі вона просила мене почитати щось із Гумільова. Запам'ятала хоча би його прізвище.

Мабуть, я все-таки заснув, очікуючи на чоловіка в чорному. Сон був тривожний, я вже й не згадаю, про що, хоча коли розплющив очі, здається, ще пам'ятав. На мене дивився чоловік. Мені здалося, що це той самий, який пропонував мені втекти, а зараз хоче вбити, бо розкрив мої справжні наміри. Але це був чоловік у чорному, дивовижно схожий на того, який пропонував мені втекти. Він мовчав, байдуже дивлячись у вікно, за яким спала ніч. Мабуть, уб'є мене, якщо моя проблема видасться йому мізерною.

4

Насправді чоловік у чорному, який вночі завітав до моєї кімнати, був у спортивному костюмі синього кольору й капцях на босу ногу. Ніби жив поруч у якійсь кімнаті, але в якій саме – ніхто не знав. Я добре пам'ятав, що замкнув двері, а ключ повернув так, щоби ззовні до мене не можна було добутися. Тепер не випадало запитати, як чоловік у чорному зайшов. Він пильно дивився на мене, чекаючи, коли я остаточно прокинуся. Я сів на ліжку і не знав з чого почати. Мовчав і чоловік в чорному. Першим не витримав я. Почав розповідати про чоловіка, який запропонував мені втекти. Чоловік у чорному довго мене не слухав. Мабуть, уже все знав. Аж тепер я помітив у його руках чорну папку. Він витягнув з неї фотографію і мовчки показав її мені. То був той чоловік, якого я здавав. Я мовчки кивнув головою: мовляв, він.

– Я так і знав, – сказав чоловік у чорному.

Він підвівся – і я вслід за ним.

– Постарайтеся заснути, – сказав чоловік у чорному. – Завтра у вас буде важкий день. Ми вивозимо вас звідси.

Знову пильний погляд на мене. Здається, що тобі просвердлюють череп.

Чоловік у чорному пішов. Я навіть не подумав, що треба замкнути за ним двері на ключ. Яке тепер це мало значення?

Я роздягнувся і ліг у ліжку.

Вірші рятували мене. Я це пам'ятав.

Что далее? А далее — зима.

Пока пишу, остывшие дома
на кухнях заворачивают кран,
прокладывают вату между рам,
теперь ты домосед и звездочет,
октябрьский воздух в форточку течет,
к зиме, к зиме все движется в умах,
и я гляжу, как за церковным садом

железо крыш на выцветших домах
волнується, готовясь к снегопадам.

Це Йосиф Бродський. Василина його не любила. Не знаю чому. І вона не могла пояснити. Ніби на генетичному рівні не сприймала цього поета. Я двічі намагався щось із нього прочитати. Першого разу вона скривилась і ледве дослухала до кінця. А другого разу, коли я почав читати якийсь вірш Бродського, вона впізнала його за чимось незбагненим. "Це він? – запитала. – Перестань". У Василини було чуття до поезії. Мені здавалося, що вона би й сама могла непогано творити. Коли їй сказав про це, розсміялася, сказала, що краще витворятиме. Під цим розуміла наші сексуальні забави. І справді витворяла зі мною таке, чого не сміла зробити жодна інша жінка, в тім числі й моя дружина.

Я подумав про те, що зранку не зможу глянути в очі чоловікові, якого щойно здав. Чоловіки в чорному чекатимуть, коли він втікатиме з тим іншим, бо я однозначно відмовлюсь, а потім упіймають його на гарячому. За великим рахунком, їхня доля мене не цікавила, тут би самому вижити. Кожний обирає свій шлях у цьому житті.

Совість у мені заснула навіть швидше, ніж я сам. А коли прокинувся і глянув на себе в дзеркало, зрозумів, що змінився. Внутрішньо. Ось коли людина помічає такі речі, то справді готова до змін, які відбуваються з нею.

Ранок білів снігом за вікном. Я не бачив жодного паркану. Здавалося, ми живемо в чистому полі, біжи куди хочеш, всюди тебе зустріне воля. Але ця безпарканна територія була оманливою. Мабуть, кожний відчував, що має бути якесь обмеження, невидиме нам, яке би зупинило відчайдушного сміливця, якби він надумав стати вільним. За великим рахунком, волю вигадали божевільні. Ти стаєш вільним лише тоді, коли вмирати. За умови, що є атеїстом. Віруючі, мабуть, вмирають із розумінням, що для них все лише починається. І бояться цього. Яка вже там воля.

Як я не крутив головою, але в їдальні не побачив чоловіка, якого здав. Не було ще одного, бо нас уже залишилося двадцять троє замість двадцяти п'яти вчора. Мабуть, забрали й того, хто мав утекти з чоловіком, який провокував мене. Мене вберегли від зустрічі з ними – і за це я був безмежно вдячний чоловікам у чорному. Одне гризло: мене сьогодні теж заберуть звідси. Куди? Потраплю туди ж, що й ці двоє? Але зі мною не можуть поступити так, як з ними. Я ж здав їх, виявився вірним чоловікам у чорному, які в моєму розумінні представляли Систему. Чи для них я такий же нелояльний, як і ті двоє? Тому й мене чекає смерть? Але ж це несправедливо. Здається, я саркастично усміхнувся сам до себе, бо чоловік, який сидів навпроти мене за столом у їдальні, здивовано глянув на мене. Ні, треба тримати свої емоції при собі. ще не знаєш, що з тобою насправді зроблять, а тут один жест, неправильно витлумачений, може все перекреслити.

Час тягнувся повільно. Для когось все було звичним, як і в попередні дні, лише не для мене. Кожної хвилини я очікував, що хтось ззаду підійде до мене, торкнеться рукою плеча і скаже, що мій час вичерпано, треба йти. Але ніхто не приходив – і мої хвилювання були марними.

Нарешті настав той час, коли можна було лягти в ліжку. Я подумав, що, можливо, про мене забули. Чоловіки в чорному мають багато клопотів. Ось зараз, мабуть, вони допитують тих, хто хотів втекти звідси. А, можливо, їх уже розстріляли. До мене черга ще не дійшла. Мабуть, завтра. А може, того чоловіка у чорному, який був у мене минулої ночі, виправив хтось старший у їхній ієрархії. Він сказав, що мене не треба звідси забирати, бо я пригоджуся ще тут. Мабуть, є ще ймовірні втікачі на волю, а я вже випробуваний кадр, тож можу їх розпізнати.

І лише я подумав про це, як двері відчинилися. Я ж не замикав їх, зрозумівши марність цього. Переді мною стояли два чоловіки в чорному. Вони справді були в чорному і скидалися на братів-близнюків, ніби їм зробили пластичні операції. Пильно вдивлялись у моє обличчя, не кажучи ні слова. Так кат намагається вичитати останні думки приреченого на смертну кару. Мені ж відібрало дар мови. Відчув, що й руки та ноги паралізовані. Це кінець. Зараз мене звідси заберуть і розстріляють, як небезпечного злочинця, що посмів піти проти Системи. Але ж я не пішов. Тобто хотів піти, але вчасно зупинився, видавши того, хто підбурював мене до втечі. Я згоден на довічне ув'язнення, але ж не вбивайте мене. Здається, я готовий був зараз розплакатися, встати на коліна перед цими чоловіками в чорному, аби лише залишитися живим.

Нарешті один із них, той, що був зліва, ледь кивнув мені головою і мало не пошепки сказав: "Пішли". Я справді відчув себе приреченим. Мені давали знати, що шкодують про те, що сталося і ще може трапитися зі мною, але нічим не можуть допомогти. Що далі робити зі мною – визначено нагорі, а вони лише виконавці волі своїх начальників. Я прекрасно розумів цих невинних виконавців. Десь із глибин свідомості впливала думка, яка колись прийшла до моєї бідної голівоньки. Я сам хотів стати одним із таких виконавців. Потім до мене не було би жодних претензій. Я ж лише виконував волю тих, хто був нагорі. Це вони, а не я. Якби їх не послухав, то вже би був мертвим. Звичайно, розумів, що це зручна позиція, але краще бути виконавцем навіть злочинних наказів, ніж самому опинитися в ролі людини, до якої застосовують цей наказ. Моїм мріям не суджено було збутися, бо саме зараз чоловіки в чорному мали виконати наказ, який уже підписали в невідомому мені кабінеті. А може, й не підписали, а просто віддали усну вказівку братам-близнюкам. Це вже не мало жодного значення. Байдушність і зневага до власного життя вмить розкували моє тіло. Я слухняно йшов довгими коридорами за одним із братів-близнюків, тоді як другий вгвинчувався своїм поглядом мені в потилицю. Я відчував це на фізичному рівні.

Ми повернули наліво, і я потрапив до зони, в якій раніше не був. Коли йшов до ідальні чи в навчальні класи, то бачив двері, на яких світилися цифри. Треба було знати код, щоби відчинити їх. Чомусь ніколи до цього не думав, а що могло бути за цими дверима. Тепер, коли побачив такі ж кімнати, в яких жили ми, зрозумів, що тут могли перебувати чоловіки в чорному, які наглядали за нами. Це тішило самолюбство. Хоча вони мають більше прав, але їхні умови проживання аніскілечки не відрізнялися від наших. Втім, коли мене ведуть на страту, це вже немає жодного значення.

Йшли то вліво, то вправо, то знову вліво. Дверей, у яких могли жити чоловіки в чорному, вже не було. А й справді, навіщо нам так багато охоронців, якщо наша кількість поступово зменшується? Ось і сьогодні мої співкамерники не побачать мене і сприймуть це спокійно, як я весь час сприймав спокійно відсутність того чи іншого чоловіка. Співкамерники? Я подумав саме так? До цього ніколи б не сказав про себе і чоловіків, що ми співкамерники. Аж коли доводиться розпрощатися з життям, саме таке слово виринає у свідомості. Чи кричатиму я щось перед стратою? А навіщо? Хто це оцінить? Паперовий героїзм, братчику, як казав один із героїв Миколи Островського. Треба було бути героєм, щоби не потрапити сюди, а зараз пізно кулаками махати.

Ніколи не думав, що приміщення, в якому нас тримають, таке велике. З'ясувалося, що воно має ще й декілька поверхів. Ми йшли униз по сходах. Можна було кинутися вниз, але лише скалічишся – і тим пекельнішою в муках буде твоя смерть. А так куля в скроню чи потилицю – і прощай, життя.

Я не встиг зрозуміти, що відбувається, коли на моїй голові опинився мішок. Мабуть, брат-близнюк, який ішов ззаду, одягнув його. Свіже морозне повітря холодило тіло. Відчув, що мене зтягли на заднє сидіння машини. З боків, мабуть, сіли брати-близнюки. Везуть туди, звідки привезли? Невже я знову повернуся до любих моему серцю небесних сніжинок, які падають у гарячий африканський пісок?

5

Втім, за моїми відчуттями, їхали ми набагато менше, ніж досі. Значить, мене відтранспортували не до лікарні, а в якесь інше місце. Машина зупинилася. Виводять, беручи під руки, щоби я не втік. Куди втікати? Та ще й з мішком на голові.

Один із братів-близнюків попереджає, щоби я переступив через поріг. Мабуть, поріг не такий високий, але я високо піднімаю ноги – і брати-близнюки регочуть. Цікаво, як би вони робили, якби опинилися на моєму місці? І тут же розумію, що вони ніколи не опиняться на моєму місці. Потрапив до чоловіків у чорному – назад дороги нема. Хіба що ногами вперед – на цвинтар, якщо поталанить. А так здохнеш під плотом, як собака, коли хоч на мить засумніваєшся в доцільності Системи. Чомусь я думаю, що таких теж нема. Хіба їм погано – бути в компанії чоловіків у чорному? Постійно розпоряджаєшся життям інших.

Ми йдемо вниз по сходах. Мабуть, якийсь підвал, бо потягнуло вогкістю. Ось так безславно закінчується моє життя. Ніхто не дізнається, що зі мною станеться. Думки про Оксану, Вікторію та Василю – ніби в тумані. Я перестрашений, чого гріха таїти. Навіть не усвідомлюю, чи насправді в мене був шанс вирватися з того клятого закладу, чи що б я не робив – все одно опинився би тут. Замкнене коло. Для таких, як я. Лише не для чоловіків у чорному. Для них завжди є вихід. Або залишити в живих таких, як я, або вбити їх. Мені дали трохи пожити. Пора й честь знати. Приходять останні дні мого життя.

Проте я явно перебільшував, бо мова йшла якщо не про хвилини, то принаймні про зайві години життя. Ось тільки чи буває зайвим час, відведений нам для життя?

Мене заводять до якогось приміщення. Сиджу на кріслі. Воно м'яке. Занадто м'яке,

щоби думати про те, що зараз моє життя закінчиться. Посадили би на табуретку. Або взагалі би стояв би, поки не вирішать мою долю. Не наважуюсь зняти мішок з голови. Собі дорожче. Руки й ноги в кайданки не закули, але я за ці три тижні засвоїв, що не можна нічого робити без команди.

Час тягнеться немилосердно довго. Брати-близнюки давно пішли. Прислуховуюсь. Здається, тут нікого нема. Забули про мене?

Вірші, лише вірші можуть зараз врятувати мене, щоби не збожеволіти.

Волна волос прошла сквозь мои пальцы,

и где она —

волна твоих волос ?

Я в тень твою,

как будто зверь, попался

и на колени перед ней валюсь.

Но тень есть тень.

Нет в тени тёплой плоти,

внутри которой тёплая душа.

Бесплотное виденье,

как бесплодье,

в меня вселилось, душу иссуша.

Я победил тебя игрой и бредом

и тем, что был свободен,

а не твой.

Теперь я за свою свободу предан
и тщетно трусь о призрак головой.

Теперь я проклиная эти годы,
когда любовь разменивал на ложь.

Теперь я умоляю несвободы,
но мстительно свободу ты даешь.

Как верил я в твои глаза и двери,
а сам искал других дверей и глаз.

Неужто нужен нам ожог неверья,
а вера избаловывает нас?

Я ревности не знал.

Ты пробудила

её во мне, всю душу раскровя.

Теперь я твой навек.

Ты победила.

Ты победила тем,

что не моя.

Євгеній Євтушенко. Якось Васирина запитала в мене, чому я люблю цього поета. Не зміг відповісти. Просто люблю. Це так само, якби вона запитала, чому я її кохаю.

Просто кохаю. Як колись кохав Оксану. Значить, швидко прийде цей час, коли перестану кохати Василю. Чи я й не помітив, що вже не кохаю її, як тільки потрапив до того закладу, в якому нас муштрували чоловіки в чорному? Системі кохання не потрібне. Системі потрібні слухняні люди. В ідеалі, звичайно, було би добре, якби зробити з нас роботів. Можливо, якісь підпільні експерименти вже проводять. Тоді я не позаздрю людству. Бо якщо за щось береться Система в Росії, то страждає все людство.

– Я радий, що ми знову зустрілись.

Здрагаюсь від несподіванки. Думав, що знаходжусь тут один. Добре, що хоч вірш читав про себе. Десь я вже чув цей голос.

З мене знімають мішок. Заплющую очі від світла. Поволі звикаю до нього. На мене дивиться чоловік у чорному. Ну, звичайно, це він – той, що пропонував мені втекти. Десь підсвідомо я здогадувався, що серед нас є чоловіки в чорному. Просто на камери відео-спостереження покластися не можна. Треба бути серед ворогів. Вороги – ми. Нас використають з якоюсь метою, а потім викинуть, як презерватив. Улюблений вираз Василю – про презерватив. Говорила це з іншого приводу.

Переконавшись, що я впізнав його, чоловік у чорному йде до столу і сідає за нього. Безпечна відстань до ворога народу. Чесно кажучи, я теж радий нашій зустрічі, хоча не смію про це говорити, щоби не нашкодити самому собі. Чоловік у чорному живий, хоча я думав, що його вже давно нема. А те, що я міг стати жертвою його провокації, – якось не до цього зараз. Казка закінчилася щасливо. Тепер починається проза життя.

Чоловік у чорному каже, що я успішно пройшов перший етап випробувань. Раптом він надовго замовкає, ніби думає, що поспішив сказати ці слова. Ще зараз нагадає мені, що я не був занадто лояльним, бо не відразу повідомив куди треба, що мене підбивали до втечі. Але, схоже, не це його зараз цікавить. Його цікавить Василю. Він хоче знати про неї все-все-все і навіть більше. Непомітна для стороннього ока злість закипає всередині мене. За ці три тижні я навчився приховувати свої справжні почуття. Якби продовжував працювати в школі, вже би давно закипів, а то й накинусь з кулаками на нахабу. Може, тобі ще розповісти, яку позу в сексі найбільше любить Василю?

– Мене не цікавить, яку позу в сексі найбільше любить Василю, – каже чоловік у чорному, і я ладен впасти з м'якого крісла. Невже справді існує прилад, здатний зчитувати думки людей, про що я декілька разів думав, коли знаходився у закладі? Чи це звичайна випадковість, бо про подібне подумав би кожний чоловік, якби в нього запитали про жінку, яку він кохає? Ці чоловіки в чорному – тонкі психологи, так що нічого незвичного в цьому принаймні для мене не повинно бути. Незвичне в тому, чому їх зацікавила Василю. Думаю, що сам повинен розповісти про неї, аби не зашкодити коханій жінці. Дивно, ще декілька днів тому, знаходячись у закладі під опікою чоловіків у чорному, я готовий був здати її, як і цього чоловіка, що зараз сидів за столом, а тепер думаю, як би не зашкодити їй якимось необережним словом. Невже я не такий пропащий – і трішки совісті ще в мене залишилось?

Я перепитую, що саме чоловіка в чорному цікавить у Василю. Не треба бути психологом, щоби зрозуміти, що я тягну час. Здається, чоловік у чорному не звертає на

це уваги (мовляв, побався собі, а я подивлюся на цю гру) і каже, що насамперед його цікавить українське минуле Васиlines.

Мені не треба було грати роль здивованого чоловіка. Я справді був здивований цією заявкою. Так, я знав, що Василина із України, але там залишились її батьки. Але ми ніколи не говорили про це, ніби мова йшла про заборонену тему. Мабуть, усе-таки не про це, а про те, що ми боялися зруйнувати ті почуття, які народилися в нас. Росія повернула собі Крим, встановлює свої порядки на Донбасі – для мене це були звичні речі. Проте я здогадувався, що Василина думає про це по-іншому. Я бачив, як блистіли її очі, коли ми разом дивилися телевизор і мова йшла про російсько-українську війну. Політика цікавила мене постільки-поскільки, я був законослухняним громадянином Росії і, як колись казали, коливався з генеральною лінією партії. То чому через такі дурниці втрачати Василину? Тим більше, що потім під час сексу з нею я забував про все на світі. Яка може бути політика, коли є секс?

Почав щось обережно говорити чоловікові в чорному, ніби обережно намацував той єдино вірний шлях, який би вказав вихід із глухого кута. Мені ніхто не збирався допомагати. Залишалося здавати Василину, але потрохи, не відразу, і я розповів про той блиск в її очах, коли ми дивилися по телевизору новини, в яких розповідалося про російсько-українську війну. Несподівано чоловік у чорному запитав, а чи насправді існує російсько-українська війна, і я зрозумів, що саме так цю проблему формулювала Василина. Сказав про це. Чоловік у чорному заперечив, що жодної проблеми не існує, бо нема російсько-української війни. Якби вона була, то наша армія вже давно провела би парад не лише в Києві, а й у Львові. Я був вдячний йому за це. Звичайно, я думав саме так, а не як Василина.

Чоловік у чорному пошкодував мене і кинув рятівне коло. Він сказав, що брат Васиlines служить в Генеральному штабі Збройних сил України, і тому спецслужби зацікавилися, що робить Василина в Росії. Я не знав цього. Чоловік у чорному запевнив, що вірить мені. І додав, що Василина багато чого мені ще не розповіла. Мабуть, я повинен був зробити висновок, чи справді вона кохала мене, чи хотіла використати для якихось своїх потаємних завдань. Я би хотів зробити такий висновок, але поки що не виходило.

Мене залишили в спокої наодинці зі своїми думками. Чоловік у чорному сів за стіл і почав щось писати. Я ні про що не думав. Нарешті він відклав ручку і сказав, що завтра мене оглянуть лікарі, а потім винесуть свій вердикт, чи годжусь я до цієї справи, чи ні. Марно було запитувати, що то за справа. Чоловік у чорному посміхнувся, задоволений моєю слухняністю.

М'яко до кабінету увійшов один із братів-близнюків і сказав мені йти за ним. Здавалося, чоловік у чорному втратив до мене будь-який інтерес, бо знову щось писав за столом. Не залишалося нічого іншого, як виконувати наказ одного із братів-близнюків.

Йдемо поруч по коридору. Збоку глянути – друзі. Принаймні члени однієї команди. Мені би дуже хотілося цього, хоча я розумію, що не смію навіть мріяти про це. Просто я

вийшов до другого етапу затіяної чоловіками в чорному гри, поки що незрозумілої мені. А міг спалитися вже тоді, коли мені запропонували втекти із закладу. Усвідомлюю, що й зараз зітруть мене з лиця землі, якщо зроблю щось не так, як треба чоловікам у чорному.

Мої ілюзії швидко розвіюються, коли один із братів-близнюків зупиняється, відмикає двері кімнати, кивком голови запрошує мене увійти, а коли я це роблю, замикає за мною двері, залишаючись по той бік барикад. Розумію, що я знову такий же в'язень чоловіків у чорному, яким був у закладі.

Ця кімната готельного типу трішки довша і ширша, ніж та, в якій я жив. Тут знайшлося місце холодильнику і мікрохвильовці. Але не це вражає мене. На стіні висить велика фотографія Василича. Одного разу я помріяв про це у закладі, але відразу відкинув як нездійсненне. Тепер виходило, що чоловіки в чорному видлубали із мого мозку сокровенне і втілили в життя. Навіщо? Я сам сфотографував Василича. Ця світлина їй дуже сподобалась. Розсіяний погляд, ледь помітна усмішка... Але все залишилось у фотоапараті. Чоловіки в чорному роздрукували фотографію й виставили її мені на показ.

Картина була би неповною, якби не відчував, що за цим щось криється. Я вдивлявся у фотографію Василича, а потім рішуче зняв її зі стіни. Так і є: камера відеоспостереження. Переді мною був вибір: закрити її знову фотографією Василича або дати можливість чоловікам у чорному спостерігати за мною. Можна подумати, що тут більше нема відеокамер. Я озирнувся навколо і побачив цвяшок над ліжком. Все продумано до найменших дрібниць у цій грі. Тепер фотографія Василича висітиме над моєю головою, нагадуючи про те, що минуле життя було і я маю шанс повернутися до нього. Чи це чергова ілюзія, яка народилась у моїй бідній голівоньці?

Про всяк випадок зазираю до холодильника, думаючи, що там нічого нема. Помилився. Побачив дві тарілки. В одній був український борщ, який любила варити Василича, в іншій – гречка з котлетами, улюблена страва Оксани. Маленький прокол чоловіків у чорному: до борщу здалась би ложка сметани. Але я їм ніколи про це не скажу. Почергово розігрів борщ і гречку з котлетами в мікрохвильовці й з апетитом з'їв навіть без хліба, якого не було. Бережуть мою фігуру?

На душі неспокійно. Здавалось, міг би заспокоїтись. Наразі живий, а там як вдасться. Але все з точністю до навпаки. Ліг на ліжко. Згори на мене дивилась Василича, ніби ангел-охоронець. Я заплющив очі, щоби не бачити її. Мене вперто тягнули до минулого, ніби натякаючи, що все-таки маю шанс повернутися туди, якщо виконуватиму все, чого зажадають чоловіки в чорному. Я ж не думаю, що вони побачили в мені людину з совістю. Ще декілька тижнів перебування у закладі – і я би остаточно позбувся цього атавізму, непотрібного Системі. Тож навіть їм людина із совістю, якщо це йде врозріз із принципами Системи? Мабуть, лише для того, щоби натиснути на мої слабкі місця й змусити робити те, що потрібно чоловікам у чорному. Тепер я був твердо переконаний у цьому – як і в тому, що вони знають мої слабкі місця. Це – Оксана, Вікторія та Василича. Мої дівчата.

Захотілося пити. Ще раніше запримітив у холодильнику пляшечку з темною рідиною. Наклейки не було. Об крайчик стола відкрив кришку. Трошки хильнув із пляшечки. Пиво, причому доволі міцне. Випив усе з насолодою. Не зупинив навіть дивний присмак напою. Жити стало краще і веселіше.

Думки про лікарів, яким мене завтра мали показати, вже не були такими фатальними. Подумаєш, лікарі! Що вони мені можуть зробити? Чи все-таки чоловіки в чорному не повірили мені й думають, що я щось знаю про брата Василя, який працює в Генеральному штабі Збройних Сил України? Саме лікарі повинні добути із мене цю приховану інформацію. А як можна витягти те, чого нема?

Я усміхнувся сам до себе. Мабуть, ті, хто спостерігав за мною через відеокамери, помітили це. Нехай собі думають, що б то мало означати. Я все-таки сподівався, що ще не винайшли прилад, який вловлює думки людей.

Потягнуло на сон. Я роздягнувся і заліз з головою під ковдру. Мене не видно і не чути. Звісно, не міг собі відмовити у тому, щоби не згадати черговий вірш. Сьогодні я заслуговую ще й не на такий десерт.

В хрустальный шар заключены мы были,
и мимо звезд летели мы с тобой,
стремительно, безмолвно мы скользили
из блеска в блеск блаженно-голубой.
И не было ни прошлого, ни цели;
нас вечности восторг соединил;
по небесам, обнявшись, мы летели,
ослеплены улыбками светил.
Но чей-то вздох разбил наш шар хрустальный,
остановил наш огненный порыв,
и поцелуй прервал наш безначальный,
и в пленный мир нас бросил, разлучив.
И на земле мы многое забыли:
лишь изредка вспомнится во сне
и трепет наш, и трепет звездной пыли,
и чудный гул, дрожавший в вышине.
Хоть мы грустим и радуемся розно,
твое лицо, средь всех прекрасных лиц,
могу узнать по этой пыли звездной,
оставшейся на кончиках ресниц...

Володимир Набоков. Усі звихнулися на його "Лоліті". А для мене він насамперед талановитий поет. Звісно, на любителя. Але мені ще не зустрілася жодна людина на білому світі, яка би могла напам'ять прочитати хоч один вірш Набокова. Тому що я щасливий, бо зустріч з цією людиною в мене ще попереду?

О, сніжинки... Гарячий африканський пісок... Як їм боляче, коли вони вгризаються в нього...

Із великими труднощами продираюся крізь сон на волю. Відчуття двоякі. Так, мені хочеться чимшвидше розпочати нове життя. Але, з іншого боку, боюся цього. А що, коли зроблю хибний крок, потраплю в пастку – і мене зітруть у порошок, а потім скажуть, що я й не народжувався на білий світ?

Розплющую очі. Наді мною – брати-близнюки. Крок вперед – два кроки назад? Я знову під охороною чоловіків у чорному? Втім, я завжди був під нею. Просто вчора виникла ілюзія відносної волі. Тепер мене знову тицяли мордою в асфальт, щоби не забував, кому служу.

Все вірно. Фотографії Василя на стіні нема. Навіть цвяшка, на якому вона висіла. Може, це мені наснилося? Чи просто продовжуються психологічні експерименти наді мною? Чекають, що я зроблю отой хибний крок, щоби потім стерти мене в порошок? Цікаво спостерігати за еволюцією власних думок. Я вже не думаю про розстріл. Стирання в порошок – більш вишукана екзекуція.

Брати-близнюки поглядами дають мені зрозуміти, що досить ніжитися в ліжку й пора вставати. Підкорююсь. Вибору в мене нема. Я вже навчився виконувати мовчазні команди. Вони набагато виразніші, ніж ті, що оформлені у слова. А брати-близнюки вперто мовчать, ніби не хочуть витрачати на мене, свого в'язня, дорогоцінну енергію. Все одно моє майбутнє непевне – то про що тут говорити?

Голюсь. Приймаю душ. Брати-близнюки випромінюють олімпійський спокій. Вони ж знають, що кожний квадратний сантиметр цього приміщення знаходиться під спостереженням відеокамер. Нікуди я не дінусь від їх недремного ока. А я й не збираюсь нікуди діватись.

Виходжу із ванної кімнати. На столі чекає яєчня з беконом, а в горнятку парує кава. В тих умовах брати-близнюки не змогли б приготувати саме такий сніданок. Та й подібних продуктів не було в холодильнику. Значить, поки я приймав душ, хтось усе це приготував і приніс. І чому я вже нічому не дивуюсь? Головне, що я поки що у грі. І поки що живий.

Прощальний погляд на стіну, де висіла фотографія Василя. Нема її, не з'явилася знову. Куди ж вони сховали фотографію? Зараз, коли я мовчки споживаю сніданок, саме це питання чомусь найбільше хвилює мене. Кава приводить до тями. У неї специфічний смак. Мабуть, щось додали до неї. Але залишаюся байдужим до цього. Чи не все одно, як вмерти? Лиш би довго не мучитись. Нічого доброго від чоловіків у чорному мені вже не слід очікувати.

Вирушаємо у невідомість. Один брат-близнюк попереду мене, другий позаду. Крок вправо, крок вліво, стрибок на місці? Коридори видаються довшими, ніж учора. Чи це інші коридори? Може, я потрапив у паралельний світ, виходу з якого особисто для мене вже нема?

Згадую, що у будь-якій скрутній ситуації мене рятують вірші. Один із них приходить до моєї бідної голівоньки.

Безнадежно-взрослый Вы? О, нет!

Вы дитя и Вам нужны игрушки,
Потому я и боюсь ловушки,
Потому и сдержан мой привет.
Безнадежно-взрослый Вы? О, нет!
Вы дитя, а дети так жестоки:
С бедной куклы рвут, шутя, парик,
Вечно лгут и дразнят каждый миг,
В детях рай, но в детях все пороки, —
Потому надменны эти строки.
Кто из них доволен дележом?
Кто из них не плачет после ёлки?
Их слова неумолимо-колки,
В них огонь, зажженный мятежом.
Кто из них доволен дележом?
Есть, о да, иные дети — тайны,
Темный мир глядит из тёмных глаз.
Но они отшельники меж нас,
Их шаги по улицам случайны.
Вы — дитя. Но все ли дети — тайны?!

Марина Цветаева. Мені завжди здавалося, що Василина з якоюсь насторогою ставилася до її віршів. Коли я в неї про це запитав, вона відповіла: "З чого ти взяв?". Я чомусь не повірив. Кожного разу, коли читав Васи́ліні вірші Марини Цветаевої, вона ніби шукала у них щось приховане і навіть потаємне, чого нема у самому вірші, але криється між рядків. Проте подібних запитань я вже не задавав. А потім, здається, вірші цієї поетеси взагалі зникли з мого репертуару для Васи́ліни. То чому ці рядки виринули знову? Ніби хтось усередині мене тривожно підказував, що я не смію забути Васи́ліну.

Мабуть, я був несправедливим до моїх братів-близнюків. Коли мене ввели в одну із кімнат, я зрозумів, що на їхньому місці взяв би з собою ще декілька подібних на них чоловіків у чорному, які могли би втримати мене. Побачив довгий стіл, за яким сиділи лікарі. Мабуть, це теж були люди в чорному, яких змусили вдягнути білі халати. Мої брати-близнюки взяли мене під руки і підвели до лівого краю столу. Очевидно, я впирався, передчуваючи свій близький кінець, бо один із них боляче вдарив кулаком у спину, від чого я мало не впав носом уперед перед лікарською комісією, якби мене не втримали. Вести зі мною розмову на педагогічні теми в них не було ні часу, ні можливості, тож мене силоміць всадили у крісло навпроти крайнього лікаря.

Ситуація була критичною. Ззаду мене міцно тримали, так що я не міг навіть поворухнутися. Чоловік у чорному в білому халаті пронизував мене поглядом, а потім несподівано став тикати в обличчя вказівними пальцями рук. Мені справді стало страшно, бо здавалося, що зараз він потрапить в очі і я стану сліпим. Спина ще боліла від того жорсткого удару, який наніс один із братів-близнюків, так що я не став

ризикувати своїм здоров'ям. Лише стежив за ескулапом, який вивчав моє обличчя. Постановив собі, що коли він тикатиме мені пальцями в очі, то принаймні заплющу їх, щоби хоч трішки зм'якшити удар. Значно пізніше я подумав, що навряд чи це врятувало би мене, але тоді видавалося єдиним виходом із ситуації.

Мої муки скінчились – і лікар видувив із себе щось схоже на посмішку. Складалося враження, що він задоволений результатом. Не знаю, що йому дало оте тицання пальцями в моє обличчя, бо я від цього жодного задоволення не отримав.

Відтак чоловік у чорному в білому халаті ледь помітно кивнув головою. Брати-близнюки, не питаючи мого дозволу, перенесли мене на сусіднє крісло – і новий ескулап почав вивчати моє обличчя. Тепер він ніжно пальцями доторкався до нього, ніби побачив прекрасний матеріал, з якого можна зліпити шедевр. Я міг би зарахувати його до числа педерастів – з такою насолодою він обмацував мої губи, але внутрішнє відчуття підказувало мені, що це робиться з медичною метою. Правда, що мало бути кінцевим наслідком усього цього, я не знав і навіть не здогадувався. Була одна мить, коли я хотів вкусити його за пальці, які торкалися моїх губ, але швидко відмовився від цього лихого наміру, розуміючи, якими жахливими будуть дії братів-близнюків для мого здоров'я.

Наступний ескулап цікавився моїми вухами, інший – потилицею, причому я не боявся, що зараз всадять туди кулю. З плином часу мені ставало веселіше, бо все скидалося на театр абсурду. Люди в чорному в білих халатах знайшли собі забавку – мене. Але їх не цікавило повністю моє тіло – лише обличчя.

Ще від початку випробування я помітив, що кожний лікар після обстеження щось записував на листочку і передавав його до центру столу. Там сидів чоловік у чорному без білого халату. В нього був суворий погляд, а очі випромінювали космічну бездну. Я лише на мить глянув на нього – і від цього мені стало моторошно. Не треба було мати навіть однієї клепки в голові, щоби зрозуміти, що від одного його слова залежатиме, житиму я чи ні. Коли брати-близнюки несли мене від крісла до крісла, то оминули цього чоловіка в чорному без білого халату. Мої найгірші передчуття підтверджувалися: він тут був головним, від нього зараз залежало моє майбутнє, яке могло закінчитись і наступної хвилини.

Коли ексекучія закінчилася, брати-близнюки не понесли, а відвели мене до чоловіка в чорному без білого халату і поставили перед ним. Тепер погляд у нього був добрішим, а космічна бездна в очах ніби розсіювалась і перетворювалася на безкінечність. Він ледь помітно кивнув братам-близнюкам – і ті відпустили мене.

– Прошу, сідайте, – сказав чоловік у чорному без білого халату.

Я думав, що у нього мужній голос, а з'ясувалося, що бабський, писклявий. Невже педераст? Чомусь не любив я цю братію – здається, навіть на клітинному рівні. Мабуть, він щось зчитав із мого обличчя, бо відразу спохмурнів. Я миттєво натягнув на себе маску байдужості. Пронесло, бо повірили талановитому акторові погорілого театру.

Чоловік у чорному без білого халату почав уважно переглядати написане на папірцях. Там було всього декілька рядочків. Але чи то читання йому сподобалося, чи

він не розбирав почерки лікарів, – тривало все довго. Мені навіть здалося, що зараз час спресується в єдине ціле з простором – і я знову побачу небесні сніжинки, які вгризаються в африканський пісок.

Але чоловік у чорному без білого халату вивів мене із забуття різкими словами:

– Вітаю! Ви пройшли обстеження. Відтепер зможете стати тим, ким мріє бути кожний чоловік у Росії. Пане Тринадцятий, ви прийняті до команди!

Мені міцно тиснуть руку, як рівному, а брати-близнюки виходять зі мною із кімнати вже не як конвоїри, а як тіло-охоронці.

7

Упродовж двох тижнів після того, як я став Тринадцятим, про мене, здається, забули. Був вільним, але в ув'язненні. Перебував у своїй-не моїй кімнаті, але з неї нікуди не відпускали. Сніданки, обіди й вечері приносив хтось із братів-близнюків. Мені здавалося, що їх не двоє, а набагато більше. За весь цей час ніхто з них не промовив ні словечка, ніби мені вже винесли присуд, лише чекали на його виконання, тому розмови зі мною були нікчемною справою.

Я ніколи не підозрював, що, маючи так багато вільного часу, не лише нічого не робитиму, а й ні про що не думатиму. Спочатку щось крутилося в голові. Чому той чоловік у чорному без білого халату назвав мене Тринадцятим? А потім стало байдуже. А хоч Сотим чи Тисячним! Це їхня гра, не моя. Я гратиму, але без фанатизму, лише для того, щоби залишитися в живих. Коли зрозумію, що моєму життю нічого не загрожує, перестану взагалі грати в будь-які ігри.

Про Оксану та Вікторію, здається, я взагалі не думав. Декілька разів у пам'яті зринала Василина, але лише її обличчя, точніше, та фотографія, яку я зробив, а не самі думки про кохану жінку.

Порожнеча поселилась у моїй душі. Мій час тепер був від сніданку до обіду, від обіду до вечері, від вечері знову до сніданку. В проміжках між цими часовими віхами я просто лежав на ліжку і ні про що не думав. За інших обставин, якби у мене було так багато вільного часу, я би згадував вірші, а тут навіть вони не йшли до голови. Не було сил думати, що зі мною відбувається. Мабуть, до їжі домішували щось таке, що я робився безвольним. Нічого не хотілося робити. Сказали б, що не їстиму, – без особливих хвилювань сприйняв би ці слова.

Але нарешті настав той день, коли моє життя мало різко змінитись. Я відчув це інтуїтивно. Ще звечора. Звідки й сили взялися. Якщо раніше один із братів-близнюків, який приносив їжу, з великим жалем дивився на мене, як на приреченого, то тепер, спостерігаючи за тим, як я вечеряю, аж світився зсередини, ніби радів, що мої муки скінчились. А ще я вловив щось схоже на заздрість з його боку. Що ж тут заздрити, коли сиджу ув'язнений і навіть на свіже повітря вийти не можу?

Вночі я спав погано. Вже звук, що за мною цілодобово спостерігають, навіть у ванній кімнаті, а тут здавалося, ніби вимацують кожну клітиночку мого тіла. Проте це вже не було образливим для мене. Чоловіки в чорному дійсно готували мене до чогось незвичного, і я мав незабаром відчути це – з тим, щоби бути вдячним їм до кінця свого

життя.

Зранку до кімнати завітали два брати-близнюки. Я навіть і не подумав, що міг продовжуватися попередній етап, коли мене взяли би під руки і відвели куди слід. Ну, ви самі розумієте. Натомість брати-близнюки принесли чорний костюм, білосніжну сорочку і чорну краватку. Самі вони сяяли, як нова копійка, а на мене дивилися, мов на божество.

Чого гріха таїти, я подобався сам собі, коли вдягнувся у чорний костюм. Побачила б мене зараз Василина – закохалась би вдруге. Оксані та Вікторії я би теж сподобався. Все-таки в чорному кольорі є щось привабливе. Без сумніву, це колір чоловіків.

Коли ми йшли коридором, причому брати-близнюки позаду, як тіло-охоронці, я подумав, що ось і починається наступний етап у моєму житті: мене приймають до когорти чоловіків у чорному. І як я раніше хотів цього, то тепер добряче призадумався. Ні, це не був крок назад, хоча в даній ситуації він би мені знадобився. Я й далі хотів бути серед чоловіків у чорному. Але бути рівним серед рівних. Навряд чи мене би задовольнила роль, яку при мені виконували брати-близнюки. Принести їжу чи костюм – це ж звичайне лакейство, не більше. Ось той чоловік у чорному без білого халату, який назвав мене Тринадцятим, – вищий за них, хоча я відчув, що і над ним стоїть не один командир. Я вже навіть не хотів бути тим чоловіком у чорному без білого халату. Ще не уявляв собі його зверхника, але ця роль підійшла би мені, я би відчував себе більш комфортно. Чи, може, саме до такого чоловіка мене зараз і ведуть, щоби повідомити не лише про прийом до команди чоловіків у чорному, а й про чергове підвищення по службі?

Я сам собі усміхнувся. Добре, що брати-близнюки були позаду і не бачили цього. Тішся-тішся. Яке підвищення по службі, якщо в будь-який момент тебе можуть розстріляти? Інакше не тримали би так довго, не роблячи наступного кроку тобі назустріч чи від тебе, на крайній випадок.

Прокинулася моя за давнєна любов до віршів. Черговий шедевр я навіть дозволив собі не просто прочитати про себе, а тихесенько прошепотіти, тим більше, що брати-близнюки йшли за мною на добрячій відстані, ніби не хотіли втручатись у внутрішній стан моєї душі.

Да, мы не стали глуше или старше.

Мы говорим слова свои, как прежде.

И наши пиджаки темны все так же.

И нас не любят женщины все те же.

И мы опять играем временами

В больших амфитеатрах одиночеств.

И те же фонари горят над нами,

Как восклицательные знаки ночи.

Живем прошедшим, словно настоящим,

На будущее время непохожим,

Опять не спим и забываем спящих,

А также дело делаем все то же.
Храни, о юмор, юношей веселых
В ночных круговоротах тьмы и света
Великими для славы и позора
И добрыми для суетности века.

Знову Йосиф Бродський прийшов до голови, хоча Васирина не любила цього поета. Роблю підсвідомо усе на зло їй? Тільки тому, що вона на волі, а я тут? Чи її воля гірша за мою неволю?

Бродський передбачив чоловіків у чорному? Ні, звичайно. Коли він писав цей вірш, то мав на увазі зовсім інше. Просто треба знати епоху, в якій він жив. Я не став заглиблюватися в неї. Подумав, чи справді нещасними є чоловіки в чорному, яких не кохають жінки. Чи це притаманно всім, не лише чоловікам у чорному? І звідки мені знати, чи Васирина саме зараз кохає мене? Я зник з її життя. Цікаво, що вона подумала? І що їй сказали чоловіки в чорному про мене? Мабуть, уже один із них займається сексом з нею. А про що мені ще залишалося думати, якщо цьому коридору, здається, вже ніколи не буде кінця?

Один із братів-близнюків з лакейською поспішністю оббіг мене зліва. І вчасно. Він відчинив двері, даючи зрозуміти, що я маю зайти в цю кімнату. Я так і зробив.

За столом побачив чоловіка в чорному. Спочатку здалося, що це той самий, який був без білого халату і назвав мене Тринадцятим, але коли я уважніше придивився, то зрозумів, що це був усе-таки інший чоловік. Двері за мною зачинились, і я радше відчув, ніж усвідомив, що брати-близнюки залишилися у коридорі, залишивши мене віч-на-віч з цим чоловіком.

Той жестом запросив мене присісти. Крісло було м'яким. Я втону в ньому. Було незручно сидіти. Таке відчуття, що хочеш виплисти, а не можеш.

Чоловік у чорному встав і подивився на мене. Інстинктивно я теж хотів піднятися, але він поблажливо махнув рукою: мовляв, до чого тут церемонії?

Стояла тиша. Чоловік у чорному прасував кроками кімнату. Я, не повертаючи голови, спостерігав за ним. Було зрозуміло, що зараз мені скажуть дуже важливі слова, від яких залежатиме все моє подальше життя. І чоловік у чорному їх сказав:

– Ви станете двійником Володимира Володимировича.

Сказав він це спокійно, ніби вже давно обговорив зі мною питання. Тепер треба було виконати деякі формальності. Як і кожний росіянин, я знав лише одну людину, яку звали Володимиром Володимировичем. Я стану двійником Путіна?

Фарба залила моє обличчя. Мабуть, різко підвищився тиск. Голосно застукало серце. Мені здалося, що навіть чоловік у чорному це почув. Треба було розв'язати краватку, щоби вільніше дихати, але я не наважився це зробити.

Ось так просто. Я – двійник Путіна? Я в команді? Це і є те, до чого прагнув усе своє попереднє життя?

Натомість із мене виходили слова, про існування яких я не здогадувався ще хвилину тому. Чоловік у чорному сумно дивився на мене. Здавалося, він передбачав, що

почує саме це, а не інше, але все-таки сподівався, що я стою вище всього цього. А я говорив, що, звичайно, велика честь для мене бути двійником Володимира Володимировича, але я не впевнений, чи впораюся з покладеним на мене завданням. До того ж, - хапався за останню соломинку - я не схожий на Володимира Володимировича. Ні, щось є, бо і в школі казали, що якщо мене підгримувати, то можу виконувати роль Путіна в якомусь спектаклі. Слава Богу, що ніхто з драматургів так і не наважився написати п'єсу, де головним героєм був би Володимир Путін. Хоча в часи Сталіна подібні спектаклі та фільми були. Казали, що Сталін заохочував до цього авторів, хоча потім ретельно вивчав, чи не показали його смішним перед народом.

Я вже не пам'ятаю, чи казав це чоловікові в чорному, але отямився лише від його слів. Вони були жорсткими і безжальними. Звелось все до того, що коли я погодився бути в команді, то тепер мушу йти до кінця. Інакше... Він замовк і строго подивився на мене, мов на учня, який не вивчив уроку, хоча напередодні вже й так мав двійку. Це відбило у мене будь-яке бажання сперечатися з ним, хоча я й не пам'ятав, коли дав згоду бути в їхній команді. Остаточно чоловік у чорному припечатав мене, коли сказав, що мені зроблять пластичну операцію і я буду, мов дві краплі води, схожим на Володимира Володимировича.

8

Два дні мене знову не рухали, але порівняно з двома попередніми тижнями ситуація різко змінилася. Тепер їжу мені приносили брати-близнюки. Поки один накривав на стіл, другий залишався стояти в дверях, пильно спостерігаючи за мною, ніби я міг накоїти щось непередбачуване. Мабуть, вони вже знали чи принаймні здогадувалися про те, що я відмовлявся від свого щастя - бути двійником Володимира Володимировича. В їхніх поглядах я бачив космічну порожнечу й невисловлену словами ненависть, що в даній ситуації було одне й те ж. Якби могли, брати-близнюки хутко скрутили б мені карк, лише не було наказу від їхнього начальства, бо я мав залишатися живим. Прийом їжі для мене перетворювався на муку, але я змушував себе все швидко спожити, щоби більше не залишатись у товаристві цих чоловіків у чорному.

Тепер я думав день і ніч, і думки мої були, звісно, навколо пластичної операції, яку мали мені зробити, щоби я став схожим на Володимира Володимировича. Була змога жаліти себе за повною програмою. Чому я? Чому обрали саме мене? Що я їм поганого зробив?

Потім прийшло відчуття, що я уповні не усвідомлюю свого щастя, яке звалилося на мене. На думку чоловіків у чорному, кожна особа сильної статі в Росії мріє бути схожою на Володимира Володимировича у буквальному розумінні цього слова. Але, мабуть, існували винятки - і до одного із них належав я.

Мої думки перелітали до Василини. Коли мені змінять обличчя і я стану схожим на Путіна, вона не впізнає мене. І справді, чи схоче вона цілувати Путіна, навіть якщо знатиме, що це його двійник? На думку чоловіків у чорному, це було би за щастя для кожної жінки Росії, але ж я знав, що Василина такий же виняток із загального правила, як і я.

Інколи накочувалася злість на себе і Василю. Я розумів, що якби не зустрівся з нею, нічого б подібного зараз зі мною не було. Мабуть, чоловіки в чорному спочатку хотіли використати мене за повною програмою, щоби видобути із Василю хоч якісь відомості про її брата, який служив у Генеральному штабі Збройних Сил України, а потім їм упала в око моя схожість із Володимиром Володимировичем.

Чутки про двійників Путіна хоча й не були широко розповсюдженими, але я декілька разів стикався з цим. Як до цього ставився? А ніяк! Мабуть, хтось вірив у це, хтось сумнівався. Мені ж було байдуже, чи є двійники у Володимира Володимировича, чи нема. Куди більш категоричним я був до того, коли одного разу почув, що, мовляв, Путіна давно нема на світі, а Росією керують олігархи за допомогою одного із двійників. Я в це не вірив. Не та ми держава, щоби так легко можна було позбутися президента.

І раптом мене пронизала жахлива думка. Я потрапив не до спецслужб, а до ворогів Росії. Вони хочуть зробити з мене двійника Путіна, щоби використати у своїх злочинних намірах. Далі фантазії бракувало, бо я не уявляв, як саме це можна було зробити. Коли роздумував про це, то розумів, що вороги не могли б мати такі шикарні приміщення, стільки чоловіків у чорному. Це все-таки наші рідні спецслужби, а мене дійсно готують у двійники Володимира Володимировича. А що я не хочу усвідомити свого щастя – так це через дурість. Ось зроблять мені пластичну операцію, стану я схожим на Путіна – тоді й зрозумію, що значить бути щасливою людиною. Мабуть, приблизно такою була логіка чоловіків у чорному, але я не хотів іти за нею, бо щастя для мене все-таки було в іншому.

Коли думки закипали в голові, я повертався до своєї випробуваної зброї – віршів. Ніби божевільний, замикався в своєму будиночку, і ніхто вже не міг порушити мій спокій.

Быть хорошим другом обещался,
звезды мне дарил и города.

И уехал,
и не попрощался.

И не возвратится никогда.

Я о нем потосковала в меру,
в меру слез горючих пролила.

Прижилась обида,
присмирела,
люди обступили
и дела...

Снова поднимаюсь на рассвете,
пью с друзьями, к случаю, вино,
и никто не знает,
что на свете
нет меня уже давным-давно.

Вероніка Тушнова. Саме цей вірш надзвичайно подобався Василю. Ніби щось

передбачала у наших стосунках. Чи не я той хороший друг, який заради Путіна кинув кохану жінку?

Нарешті настав день, коли мені мали робити пластичну операцію. На диво, я сприйняв усе спокійно. І справді, не міг же я протидіяти Системі – то чому намарно витрачати силу, ще більше дратуючи чоловіків у чорному? Якщо вони задумали зробити мене щасливим, то зроблять, незважаючи на мій спротив. Мабуть, дивляться на мене, як на дитину, яка не розуміє, що їй хочуть зробити краще.

Втім, я помилився. Власне до пластичної операції справа того дня ще не дійшла. Зранку брати-близнюки вийняли мене із кімнати. До грубощів не вдавались, але з їхньої поведінки відчувалося, що якщо з моєї вини піде щось не так, церемонитися зі мною не будуть. Коли ми йшли коридором, я знову відчув у братах-близнюках своїх конвоїрів: один був спереду, другий – позаду. Крок вліво, крок вправо, стрибок на місці...

Мене заштовхали до якоїсь кімнати. Двоє чоловіків у чорному, схожих на моїх братів-близнюків, пришнурували мене ремнями до крісла. Колись я бачив якийсь детективний серіал, в якому героя катували саме на такому кріслі. Подумав, що зараз мені втовкмачуватимуть у голову просту істину: я повинен відчувати себе щасливим, коли стану схожим на Путіна. Чоловіки в чорному за допомогою своїх хитромудрих приладів зможуть встановити, чи щиро я прагну до щастя, чи все-таки чиню цьому спротив, натягнувши на обличчя маску байдужості. Отримавши необхідні дані, тоді й вирішать, що далі зі мною робити: вдатися до пластичної операції чи стерти в порошок, аби навіть ніхто не здогадувався про моє існування на білому світі.

Втім, я задалеко забіг у своїх фантазіях, як це бувало зі мною, особливо останнім часом. До кімнатки прибився веселий дідуган з крутою фотоапаратурою, якої мені не доводилося бачити. Він постійно усміхався, ніби цей вираз у результаті якихось маніпуляцій назавжди застиг на його обличчі. Веселий дідуган цікав моє обличчя з мислимих і немислимих позицій, отримуючи від цього явне задоволення, а я просив Бога чимшвидше закінчити цю екзекуцію.

Уже значно пізніше я згадав, коли саме звернувся до Бога. Ось у цій кімнатці з двома чоловіками у чорному, де веселий дідуган фотографував моє обличчя. Бог для мене завжди був чимось мертвим, нежиттєвим, давно минулим. Настільки давно, що тепер нема навіть сенсу про це згадувати. Не згадую ж я про дівчинку, яка подобалась мені в четвертому класі. Подобалась – і розподобалась. Забув про неї. Тим паче, що потім у мене було багато дівчат і жінок, які мені подобались і яких я кохав, так що згадувати якусь там дівчинку в четвертому класі вже не доводилось. Я й не пам'ятав своїх тодішніх відчуттів до неї, хоча вони, мабуть, були, раз ця дівчинка виринала в моїй пам'яті.

Німці кажуть, що будь-яке порівняння кульгає. Моє кульгало на обидві ноги, але я не міг нічого з собою вдіяти. Бог прийшов до мене, як та дівчинка, про яку я згадав, перебуваючи саме в тій кімнатці з двома чоловіками у чорному та веселим дідуганом, який фотографував моє обличчя. Здавалося, Бог жив у глибинах моєї пам'яті, а тепер виринув із невідомості, коли відчув, як стало важко мені жити. І ця важкість, мабуть,

була не стільки фізичною, скільки на душевному рівні. Я ще ні про що не просив у Бога, просто відчув, що Він є в мені. Цього було достатньо, аби мужньо сприймати подальші удари долі.

Брати-близнюки відтарабанили мене до моєї кімнатки. Веселий дідуган, здавалося, просив поглядом вибачення у мене.

Вночі мені наснилося щось дивне. Такої краси природи я ніколи в своєму житті не бачив. Здається, тут було не лише сім фарб веселки, а набагато більше кольорів, причому кожний із них я відчував на фізичному рівні. Це було щось неймовірне. Небо, яке раніше здавалося мені голубим чи білим від хмар, тепер, розбите на клаптики, блищало різними кольорами, а вкраплення якогось одного кольору розсіювалися всюди. Це була ніби мозаїка, а коли кліпнув очима, вона миттєво змінилась, – і ти бачив зовсім інше небо, ніж за мить перед цим. Дерева теж були дивовижними. Я не зміг би зараз дати їхніх назв. Людина асфальту, розрізняв лише березу і дуб. Але не це було головне. В моєму сні вже не мало значення, що це за дерева. Кожне з них відрізнялося від іншого своїм кольором. Ніби я наживо бачив аури людей, і ці дерева були душами померлих. Повітря теж було живим, і я бачив, як його різнокольорові потоки змішуються між собою. Від цього кольори теж були ніби живими, видозмінювалися на очах. Навколишня атмосфера була радісною – і я відчував себе щасливим.

Уже коли наступного ранку брати-близнюки вели мене на пластичну операцію, я подумав, що це віщий сон. Бог дозволив мені побачити рай. Я був обраним, бо не кожного ще за життя допускають до нього. Єдине, що гнітило: в раю не було людей. Ніби це був рай лише для мене одного.

9

Лікар, побачивши мене, навіть не усміхнувся. Він був злий. Здається, зараз я став для нього ворогом номер один. Так і було в дійсності. Проте про це я дізнався набагато пізніше.

Цей чоловік ненавидів Путіна і не приховував цього. Він брав участь в якихось акціях, маршах, протестах. Його не зачіпали, бо професор був відомим майстром пластичних операцій. Його послугами користувались артисти і співаки, політичні лідери та олігархи, а найбільше – їхні дружини та коханки.

І все ж одного разу ФСБ висмикнуло його із суспільства. Знайшли слабе місце у професора – сім'ю. Дружина і донька були для нього найдорожчими у світі. Заради них він був готовий віддати своє життя.

Лікарю запропонували угоду: він працює на Систему – йому гарантують, що з дружиною і донькою нічого поганого не трапиться. Більше того, раз на місяць професор мав право на зустріч з ними – звичайно, під недремним оком ФСБ. Це був той випадок, коли навіть герой ставав слухняним. Лікар не вважав себе героєм і не бачив виходу із ситуації. Мусив робити пластичні операції таким, як я, щоби були подібні на Путіна. Тепер можу собі лише уявити, як він ненавидів нас. Мабуть, йому і в голову не приходило, що хтось, як я, наприклад, не хотів бути схожим на Путіна, але теж, як і

професор, не бачив виходу із ситуації. Потім я багато разів думав про те, чи зміг би заради Оксани та Вікторії вчинити так само, як лікар, – і не знаходив для себе прийнятної відповіді, бо в мене, крім усього іншого, була ще й Василина, заради якої я справді пішов би на все.

Навколо була розвішана добра сотня фотографій мого обличчя, зроблених веселим дідуганом. Професор пильно вдивлявся в мене, ніби аналізуючи кожний сантиметр шкіри і порівнюючи її з відбитками. Мені здалося, що ця екзекуція триває вічність, хоча, можливо, минуло не більше трьох хвилин. Брати-близнюки були поруч за спиною, готові в будь-яку мить втихомирити мене, якби щось пішло не за планом чоловіків у чорному. Але я зберігав олімпійський спокій, бо знав, що Бог є у моєму серці і саме для мене створив рай. Все інше, що б не робили зі мною, і не відбувалося навколо, вже не мало, за великим рахунком, жодного значення. Я був обраним – і Бог спостерігав за мною.

Мабуть, лікар залишився задоволеним оглядинами. Все-таки в ньому горю брало професійне. Йому ніколи було зараз роздумувати про чергового дурника, який вирішив стати схожим на Путіна. Ну, ви розумієте, про кого це зараз я висловився у третій особі.

Професор став спиною до мене, ніби втратив будь-який інтерес до чергового пацієнта. До справи взялися брати-близнюки. Їм не потрібна була окрема команда від лікаря. Мабуть, подібне робили вже не один раз. Брати-близнюки взяли мене під лікті і відтарабанили до сусідньої кімнати. Я побачив приємну жінку в білому халаті. Вона сиділа за столом. Асистентка професора усміхнулася мені: мовляв, не все так страшно, як тобі здається. Не знаю, чи усміхнувся я їй у відповідь. Мабуть, що ні, бо був заглиблений у себе, адже незабаром я стану схожим на Володимира Володимировича – і тоді можна перекреслити все моє минуле життя. Мені стало незручно, коли брати-близнюки змусили мене роздягнутися до трусів перед цією жіночкою. При цьому вона не зводила очей з чергового пацієнта, ніби оцінюючи, що я за чоловік і чи можна мати зі мною справу. Значно пізніше я подумав, що асистентка професора могла просто заздрити тим, хто незабаром ставав схожим на Путіна. Мабуть, вона уявляла, що таким чином може доторкнутися до самого Володимира Володимировича.

Брати-близнюки поклали мене на ліжку, подібне до космічного корабля. Великі лампи наді мною лише підсилювали цю схожість. Я не встиг зрозуміти, як і коли чимось невидимим вони прикували мені руки й ноги. Якби навіть хотів поворухнутися, то не міг би зробити цього. Але я й не хотів, розуміючи марність усіх своїх сподівань. На цьому місія братів-близнюків була закінчена. Востаннє подивившись на мене, ніби перевіряючи, чи надійно я упакований, вони вийшли із кімнати.

Здавалось, асистентка професора тільки й чекала цієї миті. Вона не підійшла, а хутко підбігла до мене, цінуючи кожную секунду. Коли вона нахилилася наді мною, недобрі думки забігли до моєї бідної голівоньки. Проте тепер на мене дивились очі матері, яка бажає своєму синові якнайшвидшого одужання. Приємна жіночка накрила мене простирадлом, ніби ненароком доторкнувшись до мого тіла. В неї були теплі руки.

І взагалі від неї віяло чимось теплим, ніби дитинство завітало в гості. Стало затишно, як вдома.

Потім вона зникла з мого поля зору, щоби знову з'явитися зі шприцом у руках. Асистентка професора винувато усміхалась, намагаючись не дивитись мені в очі: мовляв, я ні в чому не винна, але повинна це зробити. Вона вміло затиснула джгутом руку вище ліктя, знайшла вену, змастила місце ваткою, змоченою в спирті, – і тепла рідина почала вливатися до мого тіла. Я відчував стан невагомості. Хотілося, щоби він справді тривав до кінця мого життя. Асистентка професора нахилилася наді мною, зазираючи в очі. Я бачив її пружні груди. Захотілося, щоби вона зараз роздягнулась і доторкнулася ними до мого обличчя. Так робила Василина. Я тоді відчував неймовірне шаленство.

Але наді мною – обличчя невідомого чоловіка. Мені важко дивитись, бо хочу спати. Останнє, що я встигаю зрозуміти: це – професор, який зараз дасть мені путівку в інше життя.

Небесні сніжинки вгризаються в африканський пісок. У голові звучать вірші:

Не верь мне, друг, когда, в избытке горя,
Я говорю, что разлюбил тебя,
В отлива час не верь измене моря,
Оно к земле воротится, любя.
Уж я тоскую прежней страсти полный,
Мою свободу вновь тебе отдам,
И уж бегут с обратным шумом волны
Издалека к любимым берегам!

Олексій Толстой. Василина казала, що ніколи не читала його віршів. Щось там пам'ятала з прози. Здається, востаннє читала його в школі. Я не поспішав дізнатися, чи сподобався їй цей вірш. А потім забув про це. Тепер мені чомусь стала важливою думка Василини. Але за небесними сніжинками я не бачив її обличчя.

Внутрішньо я відчував, що мені нікуди спішити, бо інше життя навряд чи буде щасливим. Щастя, звичайно, – філософська проблема, і я не міг зі стовідсотковою впевненістю сказати, що досі був щасливим. Просто жив і не думав про це. Коли відчуваєш себе щасливим, то маєш змогу з чимось порівнювати. Я ще знаходився у глибокому сні – і ця змога лише наклеювалась у мені. В такому стані на підсвідомому рівні можна заглянути далеко вперед. Одного разу я вже побачив рай. Тепер бачив своє безрадісне життя з обличчям Путіна і, якби міг, то усвідомив би, що моє попереднє життя, порівняно з тим, до якого вели мене професор і взагалі чоловіки в чорному, все-таки було щасливим. Коли щасливий, то не помічаєш цього. Ось усі ці дрібниці життя, яким не надаєш жодного значення, і роблять тебе щасливим. Розумієш це лише тоді, коли їх втрачаєш. Інше життя мало наступити для мене за мить. Його незворотність була очевидною. Водночас я хотів якнайдовше затриматись у попередньому житті, в якому були Оксана, Вікторія та Василина. Навіть небесні сніжинки, які вгризалися в африканський пісок, були заміником чогось неіснуючого,

що вже не могло гріти мою душу, – і я це відчував, наскільки це взагалі можливо, коли знаходишся під наркозом.

Коли я розплющив очі, то побачив груди приємної жінки. Вони були за білим халатом, але дві цяточки випинались і зваблювали. Мабуть, асистентка професора ходила без бюстгальтера, і я подумав, що вона теж належала до чоловіків у чорному, раз могла собі дозволити таке.

Мабуть, я усміхнувся від цього незвичного слово-виразу, коли жінка належить до чоловіків, у чорному вони чи в білому, бо асистентка професора зауважила, що в мене хороший настрій, і вона цьому щира рада, бо я починаю нове життя. Побачив її тонкі не усміхнені губи, змучені очі, в яких не було життя. Так не буває, коли щиро радіють за тебе. Нещасна жінка теж була гвинтиком Системи. Я відчув, що ніколи не буду в команді чоловіків у чорному, до яких би вершин у їхній ієрархії не підіймався. Асистентка професора розуміла, що вище голови ніколи не скочить і не буде двійником Путіна. Це було вершиною її мрій на цьому світі – і я чітко зчитав це з обличчя асистентки професора. А може, це так на мене продовжує діяти наркоз, і тому мої фантазії геть чисто збісились, і вже не мають меж.

З професором було простіше. Він жив тією добою, коли наприкінці кожного місяця міг зустрітися з дружиною і донькою. Звісно, все відбувалося під недремним оком ФСБ, але для сім'ї це створювало ілюзію щастя. Я подумав про те, а що буде, коли закінчатся двійники Путіна, яким необхідно буде робити пластичні операції? Адже не може їх бути безкінечно багато. Я – Тринадцятий і, можливо, останній, бо, справді, нема потреби Володимирові Володимировичу мати стільки двійників. Якщо подібні думки залітали до бідної голівоньки професора, можна було лише уявити, в якому відчаї він знаходився. Якщо відпаде потреба в його послугах, то навряд чи залишать професора в живих, адже занадто багато він знав. У ту мить я подумав лише про нього і значно пізніше – про себе і таких, як я. Ми – небажані свідки Системи, а тому особливо церемонитись із нами не будуть.

Зараз же професор просто автоматично виконував свої професійні обов'язки, мабуть, уже й не думаючи про ту добу наприкінці кожного місяця, коли зможе зустрітися з дружиною і донькою. Він був фанатом роботи, як висловлювалися мої учні, а тому весь його інтерес зосередився зараз на мені. Професор спокійно й терпляче, бо вже не один раз казав про це іншим, пояснював, що ще декілька днів за мною спостерігатимуть, щоби впевнитись, що операція пройшла успішно. Для моєї ж безпеки руки й ноги будуть прив'язаними, щоби я не зірвав бинтів з обличчя. Їх знімуть через два-три дні. Весь цей час мною опікуватиметься його асистентка, яка перебуватиме зі мною цілодобово. Після цих слів він якось непевно глянув на мене, ніби хотів пересвідчитись, як я насправді ставлюся до його асистентки. Проте я волів краще зберігати олімпійський спокій, імітуючи байдужість на обличчі, ніж висловлювати своє ставлення до всього цього.

мене зв'язані. Добре, що можна не лише лежати, а й сидіти. Звісно, цілодобово за нами спостерігали відеокамери. Якби мені хтось раніше сказав, що сорок вісім годин я ось таким чином буду віч-на-віч з красивою жінкою, ніколи б не повірив. Звісно, вона теж знала про відеокамери, а тому поводила себе скромно. Годувала мене з ложки. Коли хотів справити потребу, вдягала гумові рукавички, кожного разу з цікавістю розглядаючи моє багатство. Спочатку я соромився, але наприкінці другої доби нашого спільного ув'язнення вже нічого не відчував, ніби так і мало бути.

Асистентка професора спробувала зі мною розмовляти, але я відбувався однією-двома фразами – і вона замовкла. Я теж. Під дулами відеокамер мені було комфортніше мовчати. Очевидно, в інструкції, яку їй дали чоловіки в чорному, було сказано, що не слід докучати мені зайвими розмовами. Мене готували до більш важливих справ. Треба було, щоби я все добре обмізкував.

Я думав. Якби справді винайшли прилад, який вловлює думки людей, то чоловіки в чорному зрозуміли б, що даремно затіяли зробити з мене двійника Путіна. Ну, не підходив я зовсім для цієї ролі. Звісно, ні вони, ні я не могли зараз дати задній хід, особливо після того, як мені зробили пластичну операцію.

Але якщо я й думав про це, то незначну частину часу. Я думав про Оксану, Вікторію та Василю, згадуючи до дрібниць своє минуле життя. Було таке відчуття, що після того, коли в дзеркалі побачу відображення Путіна, тобто своє обличчя, в мене вже просто не буде фізичної можливості згадувати про них, а то й взагалі забуду про їхнє існування на білому світі.

Те ж саме було з віршами. За дві доби я проговорив про себе мало не все, що пам'ятав – навіть "Євгенія Онегіна" повністю відновив у пам'яті, хоча не повертався до нього декілька років. Поетичні рядки йшли суцільним потоком, як небесні сніжинки, що в моїх снах вгризалися в африканський пісок. За великим рахунком, не були вже важливими імена та прізвища поетів і поетес. Я ніби назавжди прощався з їхніми творіннями, бо розумів, що у новому житті, присвяченому Путіну, вони мені вже більше не знадобляться.

Думки про Оксану, Вікторію та Василю перепліталися з віршами, ставали видіннями, коли я читав поетичні рядки моїм дівчаткам. Сон переходив у дійсність, а дійсність – знову в сон, і мені хотілося, щоби це тривало вічність і навіть більше, бо я вже ніколи не зможу повернутися до того, що складало мою сутність. Водночас я хотів чимшвидше побачити своє нове обличчя, точніше, те, що хотіли зробити з мене чоловіки в чорному. Я усвідомлював, що це мало вдатися їм на славу, бо все-таки вважав їх професіоналами своєї справи, хоча мені могло й не подобатися те, що вони роблять. Але тепер це не мало жодного значення – принаймні для мене.

І коли зранку прийшов професор, я зрозумів, що аж тепер починається новий етап у моєму житті. Його накрохмалений халат тріщав, а з очей летіли іскри. Здавалося, що до мене завітав сам Лихий, який зараз оцінюватиме плоди своєї праці. Так я думав тоді. Згодом, коли дізнався подробиці з історії поневірян професора, який фактично став заручником чоловіків у чорному, зрозумів, що мої відчуття тодішнього й нинішнього

мало чим відрізняються. Професор був одержимий роботою – і тоді сім'ї для нього не існувало. Не знаю, чи ненавидів він Путіна, який скалічив йому життя, але навіть якщо це було так, то все ж професорові хотілося бачити плоди своєї праці. В даному випадку йшлося про моє обличчя, яке мало бути схожим на путінське. І якщо копія буде подібною на оригінал, диявольська насолода мала заволодіти ним. У цьому я вже не сумнівався.

А зараз професор, знімаючи з мене бинти, пильно вдивлявся в моє обличчя, ніби шукав своє навечно втрачене минуле. Я нічого не міг зчитати з його очей. Звідти віяло космічною бездною. Хотілося вчепитися йому в горло і задушити, але я ще був зв'язаний по руках і ногах. Звісно, розумів, що професор став таким же заручником, як і я, а у наших нещастях винні чоловіки в чорному. За ідеєю, професор мав би стати моїм спільником у боротьбі з ними, але ми були настільки далеко одні від одного, що не могли об'єднатись, і чоловікам у чорному нічого не загрожувало.

Нарешті професор відійшов від мене на декілька кроків – і я радше відчув, ніж зрозумів, що він милується своєю роботою. Асистентка професора змащувала моє обличчя якоюсь ароматною рідиною, що відразу проникала всередину шкіри. Коли закінчила, теж відійшла на декілька кроків від мене і стала поруч з професором. Я не розібрав усіх її слів, бо адресувала їх лікарю, але зрозумів, що це найгеніальніше творіння професора. Мабуть, саме цього він і очікував, бо найбільше його цікавила професійна оцінка, а не та, якою послуговуються пересічні читачі, говорячи про книжку: подобається – не подобається. На його обличчі розпливлася широка усмішка. Але в останню мить перед її згасанням я все ж помітив, що вона вимучена, нещира, фальшива, ніби професор усвідомлював марність своїх зусиль, які аж ніяк не вели особисто його до світлого майбутнього.

Здавалося, професор почав втрачати до мене будь-який інтерес. Я навіть помітив ворожість у його погляді. Хотілося думати, що це все-таки стосується не мене, а чоловіків у чорному. Я був для професора пройденим етапом. Він впустив мене в інше життя, яке було ворожим для нього, – і не збирався приховувати цього, як не хотів допомагати мені й таким, як я, у новому світі. Чоловіки ж у чорному терпіли його доти, доки він був їм потрібний.

Професор писав щось за столом, а його асистентка заволоділа мною. Вона сказала, що звільнить мені руки, але за умови, що я ще хвилин десять не торкатимусь обличчя. У відповідь було моє мовчання. Мабуть, вона подумала, що я не почув її запитання або не впевнений, чи зможу виконати її прохання. Дивно глянувши на мене, асистентка професора розв'язала мені ноги, а руки залишила так, як є. Вона образилась, а мені було все одно.

Я сидів у кріслі. Думок не було жодних.

– Хочете побачити себе? – запитала асистентка професора.

Професор дивився на мене. Я цього не бачив, але відчував його погляд – і далі мовчав, ніби приречений на страту. Професор презирнувся з асистенткою. За якусь мить вона піднесла до мого обличчя дзеркальце. На мене дивився Путін.

Жити стало краще – жити стало веселіше. Мені. Це якщо не дивитись у дзеркало і не бачити Путіна по той бік барикад. Ілюзія подібності на Володимира Володимировича приносила свої плоди. Схоже, не лише мені. Чоловіки в чорному, які опікувалися мною, і їх тепер побільшало, ставилися до мене так, ніби перед ними був справжній Путін. Значно пізніше я зрозумів мотиви їхньої поведінки. Доволі часто їх ставили в ситуацію, коли вони справді не знали, хто перед ними: Володимир Володимирович чи хтось із його двійників. Я так зрозумів, що нас декілька, хоча мій номер – тринадцятий – міг бути оманливим, тобто двійників усе-таки могло бути набагато менше. Жодного з них я поки що не бачив. Майстерність професора могла довести до сказу будь-кого із чоловіків у чорному, які обслуговували двійників Путіна. Ану ж наштотхнуться на самого Володимира Володимировича, який задумає пожартувати з ними, імітуючи когось зі своїх двійників. Тому краще сподобатись комусь із нас, ніж потрапити в немилість до президента. Я розумів штучність ставлення чоловіків у чорному до мене, але, чого гріха таїти, це подобалось. І не тому, що я був зарозумілим чи хотів бавитись у пана. Просто вважав, що після всіх випробувань маю право на більш людське ставлення до себе.

Професор зробив мені ще декілька міні-операцій на обличчі, підганяючи під образ путіноподібного. Все було під місцевим наркозом, рук до крісла не прив'язували, та я й сам розумів, що повернення до колишнього обличчя вже не буде, так що дригайся – не дригайся, а зусилля твої марні. Мені змінили колір очей. Не знаю, як це їм вдалося, бо мова не йшла про лінзи. Здається, це найбільше засмутило асистентку професора. Можливо, я й помиляюсь. А може, вона здогадувалась, що це наша остання зустріч на планеті Земля. Більше я її ніколи не бачив. З професором востаннє зустрівся наступного дня, коли він ретельно, десь упродовж години, обстежував моє обличчя. В його очах цього разу я не прочитав, чи був він задоволений своєю роботою. Наостанок професор сказав, що більше я йому не знадоблюсь.

Не зможу вам точно передати свої відчуття, коли в дзеркалі я вперше побачив Путіна, але впевнений, що страху не було. Все-таки я морально вже був готовий до цього. В першу мить, правда, здавалося, що зі мною вирішили жорстоко пожартувати. Якимось так влаштували, що хтось дуже схожий на Володимира Володимировича дивиться на мене, зараз підморгне й розсміється від того, що розіграш вдався. Це лише фокус – не більше. Але коли асистентка професора забрала від мене дзеркало, поволі починав розуміти, що життя набагато жорстокіше, ніж я про це міг навіть подумати. Довший час мною володіло відчуття приреченості – але тому, що я тепер (разом із Путіним – ха-ха!) виглядав набагато старшим. Адже коли мені зробили пластичну операцію, я не мав і сорока. Обличчя ж тепер у мене було путінське десь років на п'ятдесят з хвостиком, а тіло молоде, тоді як президентові ось-ось мало стукнути сімдесят. Мабуть, таким, як я, бачили Володимира Володимировича у своїх еротичних снах жінки Росії. Тепер я був одним із живих символів цього. Поки що одним із живих. І це була наступна фаза приреченості, бо я розумів, що не довго ходитиму з цим

обличчям – якщо, звісно, не станеться якихось форс-мажорних обставин. А які можуть бути форс-мажорні обставини у стабільній Росії?

Настав день, коли я виїхав із цього приміщення. У мене було семеро охоронців. Ну, що ж, з обличчям Путіна я вже не проста людина. Поки не виконаю своєї місії, житиму. Мені вже не вдягали мішок на голову, і я бачив, куди їдемо на двох машинах. Вказівник: Москва. Отже, весь цей час я перебував поруч зі столицею і навіть не здогадувався про це. Але коли мене перевезли сюди? Мабуть, тоді, коли я наковтався диму в своїй квартирі. Але ж це понад тисячу кілометрів у просторі й часі. Чи люди в чорному мають килим-літак?

Охоронці не заважали мені роздивлятися Москву. Здавалося, вони навіть поблажливо посміхались, розуміючи провінціала, який потрапив до столиці. Але це лише здавалося, бо насправді люди в чорному були зосередженими й похмурими, а коли я занадто нахилився вперед, щоби щось розгледіти, охоронець, який сидів біля водія, поглядом вказав мені моє місце. Він тут був старшим, а я ніхто – хоча й з обличчям Путіна. Звісно, зараз вони мене не застрелять, бо мають використати за повною програмою, якщо зробили пластичну операцію, але я розумів, що краще не фразеритись, бо можу отримати стусани, як тоді, коли мене показували лікарям.

12

Широчезні вулиці Москви магічно діяли на мене. Порівняно з нашим провінційним містечком я ніби справді потрапив в інший світ.

Потім ми звертали у вузькі провулки, де я чомусь не побачив жодної людини, – і лиха думка заповзла до моєї бідної голівоньки: знову мене запроторять до якоїсь маленької кімнатки, але вже з більш надійною охороною, яка днюватиме й ночуватиме зі мною, і я не зможу побачити світу Божого. Проте, ніби прочитавши мої думки, водій виринає з провулка і мчить широкими проспектами, намагаючись без слів довести, що мої побоювання безпідставні.

Я бачу довгий кремлівський мур – то здалека, то зблизька – і розумію, що за ним Володимир Володимирович, на якого я тепер схожий. Але це й усе, що об'єднує нас, бо знаходимося по обидва боки барикад: він за кремлівським муром, а я тут, в оточенні охоронців. Боюсь озирнутись, але потилицею відчуваю, що й друга машина незмінно слідує за нами. Приходить думка, що в ній може бути такий же нещасний, як і я.

Коли водій різко звертає вліво і ми в'їжджаємо в Кремлівські ворота, моє серце починає гучно гупати у грудях. Здається, воно зараз вискочить звідти – і будуть марними усі зусилля чоловіків у чорному щодо мене, професора, який робив мені пластичну операцію. Чомусь згадую асистентку професора, її потужні груди, сховані за білим халатом. Тепер я більш ніж упевнений, що вона не носила бюстгальтер. Якби я хоч кивнув головою, вона б роздягнулась і витворяла зі мною все, чого б лише забажав. Мабуть, мала такі інструкції від чоловіків у чорному. Для неї камери відеоспостереження не стали б завадою. А чи зміг би я під недремним оком невідомих людей займатися сексом з асистенткою професора? І взагалі чи зміг би після Василяни займатися з кимось сексом?

Ми повільно пропливаємо повз довгі будівлі. Я не бачу, наскільки вони високі, але відчуваю їхню масивність. Дверей нема. Суцільні стіни невиразного темно-жовтого кольору і вікна солідних розмірів, які можу бачити лише до середини.

Маю нову проблему. Здається, серце взагалі зникло із грудної клітини, ніби хтось невидимий непомітно вийняв його. Я взагалі не відчуваю його биття. Прикладаю долоню до того місця, де мало бути серце, – нуль. Але ж я живу. Як може жити людина, в якій нема серця?

Машина зупиняється. Один із охоронців відчиняє дверцята, і я розумію, що повинен виходити. Мною оволодіває паніка. Здається, мене ведуть на зустріч з Путіним. Зараз він гляне в моє обличчя, залишиться незадоволеним роботою професора – і все, кінець. Мене розстріляють. Чи зітруть у порошок, перетворивши на одну із піщинок, в яку вгризаються небесні сніжинки.

Ноги стають ватними, але я слухняно йду за головним моїм охоронцем. Збоку – ще двоє чоловіків у чорному. Скільки позаду – не знаю. Мабуть, цілий полк. Наші кроки гучно лунають у широкому кремлівському коридорі. Зліва і справа миготять двері. На табличках щось написано, але я не смію крутнути головою, щоби прочитати. І знову, як у московських провулках, не бачу жодної людини.

Один коридор змінюється іншим. Я не відразу розумію, чому зникає луна від наших кроків. Аж потім помічаю, що йдемо по доріжках. Таке враження, ніби ступні занурюються в африканський пісок. М'яко і тепло.

Нарешті перед одними із масивних дверей ми зупиняємось. Головний охоронець прочиняє їх, заглядає всередину, відтак відчиняє переді мною і відступає назад. Інтуїція підказує мені, що тепер я залишаюся віч-на-віч з невідомістю. Нема часу думати, добре це чи погано, – і я роблю перші кроки назустріч новому життю. Аж тепер помічаю довгий стіл, за яким сидять чоловіки в чорному. При моїй з'яві вони встають – крім одного, який сидить посередині. Мені б озирнутись, подивитись, що роблять мої охоронці, але я не смію цього зробити.

Чоловік у чорному, який сидить посередині столу, дає всім знак рукою – і вони сідають. Мовляв, хибна тривога: це не Володимир Володимирович, а лише один із його двійників. Тринадцятий. Саме це говорить чоловік у чорному. Я вже стою перед поважною публікою, розуміючи, що зараз вони вирішать мою долю. Чомусь стає легше від того, що не Путін робитиме це самотужки. Все-таки колективний розум краще, ніж одна голова, навіть якщо вона путінська. Ще не знаю, чи вичитав десь ці слова, чи вони щойно народились усередині мене. А чоловік у чорному багато говорить, звертаючись до мене. Я починаю розуміти, що це лише початок мого перевтілення у Володимира Володимировича. Треба ще багато вчитись. Але чоловік у чорному впевнений, що я з гідністю виконаю всі завдання, покладені на мене. Це звучить як смертний присуд.

Він запитує в мене, чи маю якісь побажання. Несподівано для себе кажу, що давно не спав з жінкою. Мабуть, це глибоко дрімало в мені, але ніколи не сподівався, що бовкну таку дурню. Чоловіки у чорному сміються, і той, який посередині, теж усміхається. У нього добре й змучене обличчя. Він чимось подібний на мого батька.

Каже, що будуть у мене жінки до кольору і смаку, яких я тільки захочу, – і тут я усвідомлюю, що допустив стратегічну помилку. Коли я говорив, що давно не спав з жінкою, то, звичайно, мав на увазі Василю, а не Оксану чи будь-яку іншу, і якби зараз сказав цьому чоловікові в чорному, який був схожий на мого батька, що хочу зустрітися саме з Василюю, вони б не сміли мені відмовити. Але вже наступної миті розумію, що це було би ще більшою дурнею, бо чоловіки в чорному зрозуміли б, що я не відмовився від свого колишнього життя, а тому нема потреби використовувати мене тепер і тим більше – у майбутньому. Холодний піт виступає на лобі. Я був за крок до провалу. Штірліц відпочиває.

Чоловік у чорному, який сидить посередині столу і здається мені подібним на мого батька, каже, що відтепер я матиму куратора, Сергія Сергійовича, який для мене має стати Богом, царем і героєм. Всі його накази я повинен виконувати, не задумуючись. Коли з лівого краю столу піднімається якийсь миршавенький чоловічок, я розумію, що він такий же Сергій Сергійович, як я Акакій Акакійович.

13

При ближчому знайомстві мій куратор Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, виявився не миршавим чоловічком, а доволі приємним у розмові. Звісно, я розумів, що він належить до чоловіків у чорному, а тому дружби з ним не може бути за визначенням. Я й не прагнув цього, бо знав, що до сонця не слід наближатися впритул, якщо не хочеш згоріти. Досить було Сергієві Сергійовичу, чи як там його насправді звали, цьвохнути пальцями в повітрі, – і мене зітруть у порошок.

Ми сиділи в його затишному кремлівському кабінеті, пили чай з варенням із мого дитинства, але я не смів запитати, з чого зроблений цей делікатес. Запах пам'ятав, а назву забув. Позаду Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звали, висів великий портрет Путіна. Здавалося, Володимир Володимирович своїм поглядом зараз видзьобає мені мозок і серце. Він тут виглядав значно молодшим, ніж був тепер. Я не відразу й усвідомив, що є Путіним на портреті, маю його обличчя, змити яке не в змозі жодні хімікати. Солодке варення із дитинства стало гірким, але я намагався зберігати олімпійський спокій, щоби мій куратор нічого не запідозрив.

Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, декілька разів перехоплював мій погляд, скерований на портрет Путіна, аж поки не зізнався, що покладає на мене великі надії. Мовляв, Тринадцятий – це умовний номер, бо переді мною на оглядинах був Двадцять Дев'ятий. Насправді майбутніх двійників Володимира Володимировича не так багато, але про точну їхню кількість знає обмежене коло людей. Чи належить до них Сергій Сергійович, чи як там його насправді звати, він скромно змовчав, а я й не розпитував. Собі дорожче!

Куратор, незлостиво усміхаючись, але все ж з якоюсь напругою в очах, сказав, що перед ним поставили завдання зробити з мене Другого. Фактично Другого, а не номінально Тринадцятого, як зараз. Загадково дивлячись на мене, додав, що потенціал у мене значно більший, а тому є можливість обігнати вихованця Віктора Вікторовича, чи як там його насправді звати, і я повинен стати Першим. Зараз у мене не було часу

роздумувати над усім цим, але потім я зрозумів, що існує якийсь Віктор Вікторович, чи як там його насправді звати. Він є куратором іншого двійника Путіна. А між Сергієм Сергійовичем і Віктором Вікторовичем, чи як їх там насправді звати, відбувається щось на кшталт соціалістичного змагання: хто приведе першим до фінішу свого двійника Путіна. Для нас двох, на відміну від наших кураторів, ситуація була не просто курйозною, а смертельно програшною. Ми ставали не лише маріонетками в чужих руках, а мішенями, в які стрілятимуть з насолодою за першої нагоди.

Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, сказав, що вже завтра для мене починається важке навчання, яке буде порівняно недовгим, але насиченим, так що мені слід набратися терпіння, щоби я міг виправдати надії вищого керівництва. Звичайно, я хотів запитати, чого насамперед від мене очікують, але це було би банально й відразу показало б мою мізерність в очах куратора. Тут потрібні інші стратегія й тактика. Необхідно, щоби я постійно ріс в очах Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звали. Не лише я повинен бути зацікавленим у його доброму ставленні до мене, а й він має бачити в мені не просто свого підлеглого. Ну, на роль учня чи друга я, звісно, не претендував, це було би занадто, якщо зважити, що він належить до чоловіків у чорному, а я в їхній ієрархії ніхто і звати мене ніяк. Тринадцятий – це щось із паралельного світу, а тому, здається, не має до мене жодного стосунку.

Наша розмова тривала не більше години, а потім Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, витягнув із нижньої шухляди столу великий альбом і поклав переді мною:

– Вибирай.

Здалося, що він єхидно дивиться на мене. Не розуміючи його погляду й не знаючи, як маю діяти в даній ситуації, я розкрив альбом. На мене дивилися вродливі жінки. На кожній сторінці було по декілька фотографій. Красуні ніби змагалися між собою, щоби сподобатися мені.

Я подивився на Сергія Сергійовича, чи як там насправді його звали, вдаючи, ніби не розумію, до чого це.

– Ти ж сказав, що давно не спав з жінкою, – усміхнувся він, ніби прочитав мої найсокровенніші думки, і я зрозумів, що моя затія з невинним побажанням вдалась. Мовляв, я пожартував перед поважною комісією щодо жінок, а ви все сприйняли всерйоз.

Тепер відступати було нікуди. Я гортав сторінку за сторінкою, не стільки вдивляючись у фотографії красунь, скільки думаючи про те, навіщо чоловікам у чорному підкладати під мене якусь жінку. Звичайно, випадкових, просто з вулиці, там нема. Всі вони служать чоловікам у чорному. Мабуть, кожна і звання відповідне має. Я був злий на себе за свою відвертість перед грізною комісією. Хочуть вивідати у мене найпотаємніше. Хто ж, як не жінка, здатна це зробити? Злість моя росла з космічною швидкістю, але я намагався зберігати олімпійський спокій. Хочете зі мною позмагатися? Давайте! Побачимо, хто вийде переможцем.

І тут мій погляд упав на одну фотографію. Це була Васирина. За мить я зрозумів, що помилився. Жінка була лише подібною на Васирина, але, звичайно, це не вона. Відчував на собі уважний погляд Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звали. Намагався не зрадити сам себе. Я перегорнув альбом до кінця і вдав, що ніхто мене не зацікавив. Саме так повинен був витлумачити мій погляд Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали.

- Вам ніхто не сподобався? - запитав він.

- Ні, чому ж, - заперечив я, але трохи поспішно. - Декілька жіночок сподобалось.

Я боявся, що гра закінчиться, не розпочавшись.

- Декілька не вийде, - суворо сказав Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали. Чомусь здалося, що він сердиться на мене, бо я граю не за правилами, встановленими ним.

Я навмання знову відкрив альбом, хоча знав, де приблизно знаходиться фотографія жінки, подібною на Васирина, але перегорнув сюди-туди декілька сторінок, вдав, що знаходжусь у глибоких роздумах і тицьнув пальцем у потрібну жінку. Саме в ту мить я подумав, що зробив стратегічну помилку. Можливо, вони зробили пластичну операцію цій жінці, щоби вона стала подібною на Васирина, знаючи, що я виберу саме її, опинившись у заздальгідь підготовленій пастці. Значно пізніше зрозумів, що, як завжди, перебільшував. І справді, навіть чоловікам у чорному вдаватись аж до таких хитромудрих комбінацій, якщо можна випробувати мене на лояльність набагато простіше?

Здається, моїм вибором Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, був задоволений. Гра все-таки вирівнялась і увійшла в русло, де діяли його правила. Він загадково усміхнувся і натиснув на кнопку.

- До завтра! - сказав Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, і простягнув мені руку, ніби запрошуючи до когорта чоловіків у чорному.

Я поступав у розпорядження тіло-охоронців. Головний із них бачив цей потиск рук. З погляду я зрозумів, що значно зріс у його очах.

14

Коли ми виходили із кабінету Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звали, я згадав, що за варення він додав до чаю. Аґрус. Звичайно, це був аґрус. Але якщо з дитинства я пам'ятав варення із аґрусу кислуватим, то тут воно було солодким. Мабуть, інший сорт.

Ми йшли кремлівськими коридорами, і я зрозумів, що в мене побільшало охоронців. Точніше, я відчував це, бо не наважувався дивитися по боках, а тим більше - озиратися. Подумалося, що, можливо, стався збій у Системі й мене прийняли за справжнього Путіна. Ще цього не вистачало. Звісно, я перебільшував, як завжди, але десь глибоко в душі хотілося, щоби було саме так.

Раптом двері одного із кабінетів відчинились. Якийсь товстий чиновник дивився на мене, і я прочитав жах на його обличчі. Звісно, не я був причиною цього, а той образ, який з мене зліпили і який носитиму до кінця днів своїх. Але ж бідний чоловік не знав

цього. Він вискочив зі свого кабінету тоді, коли не повинен був це робити. І треба ж зіштовхнутися з Путіним, коли той кудись ішов у когорті охоронців!

До чиновника підскочив один із чоловіків у чорному, з силою зачинив двері перед носом нещасного, залишивши його по той бік барикад. До моєї бідної голівоньки прийшла грайлива думка: тепер цей чиновник до кінця дня не вийде із кабінету, навіть якщо захоче в туалет. А потім вдома думатиме, як же він так необережно потрапив на очі Путіну, тобто зустрівся поглядом зі мною. Ще вмере, бідолаха. Шкода, що нема в сучасній російській літературі письменника, який би хоч трохи був подібний на Чехова і зумів би осилити цей сюжет.

Подібна комічна історія сталася, коли ми йшли внутрішнім кремлівським двориком. З якогось під'їзду вискочило двоє чиновників з пузатими портфелями. Вони про щось розмовляли між собою і не відразу нас побачили, зробивши декілька кроків назустріч процесії. Коли ж побачили, зупинились, як вкопані. На відміну від того товстого чиновника, в них спрацював інстинкт самозбереження. Вони хутко повернулись обличчям до стіни, ніби виконували таємні кремлівські інструкції щодо поведінки під час зустрічі з вождем, і так стояли, мабуть, доти, доки ми не пройшли. Значно пізніше, вже коли був на волі, я подумав: бідний Путін, якщо його всі так бояться. Я би не хотів по-справжньому бути на його місці.

Мабуть, я задумався про щось своє, бо зупинився перед входом у під'їзд. Охоронець ззаду легенько підштовхнув мене. В одну мить я зрозумів, у чому фундаментальна різниця між мною і Володимиром Володимировичем. З Путіним він би так не поводив себе. Зі мною можна. Я не справжній. Лялька в руках чоловіків у чорному. Викинуть на смітник, як тільки достатньо награтись мною.

Мене ввели до шикарного готельного номеру. Чотири кімнати. Велика вітальня. Трошки менша спальня. Кухня з усіма можливими технічними прибабасами. Тут я був повний господар. Лише до однієї кімнати, на якій красувалася табличка "Охорона", мені було зась. Взагалі охоронці вели себе, як квартиранти. Випадково зіштовхнувшись зі мною, тушувались і швиденько йшли до своєї кімнати. Після цього довший час я нікого з них більше не бачив. Звичайно, всюди були встановлені відеокамери. Жодної з них я не знайшов, але відчував пильне спостереження за собою по той бік барикад.

У вітальні була шикарна бібліотека, і я відразу зайнявся її вивченням. Що ж, тут було все, що смакувало мені в попередньому житті. Але зараз я був зовсім іншою людиною. І сталося це ще до того, коли мені зробили пластичну операцію, ніби відчували, що я стану таким, яким потрібен чоловікам у чорному. Обличчя Путіна – лише маска, яка приховує мою справжність. А я зовсім інший, ніж це може здатися на перший погляд. І це інакше дрімало глибоко всередині мене, щоби вийти на поверхню саме зараз, коли я не лише зовнішньо, а й внутрішньо ставав подібним на Володимира Володимировича.

Я відійшов від книжкової шафи. Якщо за мною спостерігали, то могли побачити розчарування на моєму обличчі. Мовляв, де ж ви були раніше? Це вже пройдений етап у моєму житті. Найбільше, що могло мене зараз зацікавити, – телевізор. Він був

великим і довгим, як акваріум. Я ввімкнув його. Екран виблискував кольорами, яких я, здається, ніколи не бачив у своєму житті. Ні, були звичні сім кольорів райдуги, але до них додавалося безліч відтінків, роблячи картинку цікавішою і... Я довго потім шукав це слово, аж поки не знайшов – божественною. Самі ж телепередачі швидко розчарували. Складалося враження, що час зупинився на місці. Соловйов, Шейнін та іже з ними втовкмачували в голови нещасних росіян, що їхніми найбільшими ворогами є Україна та США. Подібна пропаганда мене вже не влаштовувала, а радше відштовхувала. Чим більше на біле казали чорне, тим частіше до моєї бідної голівоньки приходила думка: а може, це біле і не таке вже чорне? Втім, я помітив, що ведучі політичних ток-шоу стали більш агресивними. Мабуть, брак аргументів робив їх такими. А ще неозброєним оком було видно втому на їхніх обличчях, ніби вони завели самих себе і заодно глядачів у глухий кут, з якого нема виходу.

Я не знайшов жодного телеканалу, який би мені сподобався. Мабуть, справді внутрішньо змінився за цей час, коли перебував у чоловіків у чорному, бо ні футбол, ні Діскавері, ні телеканал "Культура" більше не захоплювали мене.

На кухні, не питаючи дозволу в охоронців, які поховалися, мов миші в норах, я перекусив, знайшовши все необхідне в холодильнику. Що ж, пора ставати господарем – і ці люди повинні це відчувати.

У спальні було довге і широке ліжко, на якому цілком могла переспати рота. Анемічні риби в акваріумі мене не зацікавили, як і невиразні картини на стінах, у кожному з яких могла бути вмонтована відеокамера.

І коли старший охоронець сказав, що до мене прийшли, я подумав, що ж тут міг забути Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали.

15

Але це був не Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали. Я побачив Василю, тобто жінку, дуже подібну на неї.

Від самого початку, коли я спілкувався з Василюю – не Василюю, а потім займався з нею сексом, у мене виникало відчуття, що вона знає про мене все: ніякий я не Путін, а лише його двійник під номером Тринадцять, без імені й прізвища. Проте поводи́ла зі мною так, ніби я справді Володимир Володимирович. Значно пізніше я зрозумів цю гру чоловіків у чорному: я повинен відчувати себе російським президентом у будь-якій ситуації. Я повинен бути Путіним будь-коли, навіть, грубо кажучи, в туалеті. Іншими словами, у певний момент, коли мені про це скажуть чоловіки в чорному, я маю бути готовий підмінити його. Мабуть, подібні інструкції отримували й жінки, в роботу яких, у тім числі, входило заняття сексом з двійниками Володимира Володимировича. Я розумів, що Василю – не Василю теж належить до системи цих чоловіків у чорному, має відповідне звання, так що мені не слід втрачати контроль над собою.

Ми вели розмову про все і ні про що, як це зазвичай буває між чоловіком і жінкою, які знають, що все закінчиться банальним сексом, після якого вони ніколи більше не зустрінуться. Василю – не Василю не брала ініціативу на себе, все-таки імітуючи,

що нібито має справу із самим Володимиром Володимировичем, хоча я підозрював, що в попередньому житті вона була повією, а вже потім потрапила до поля зору чоловіків у чорному. Я ж, вдаючи із себе російського президента, хоча більше був подібний на актора театру, що згорів, уважно вивчав обличчя Василя - не Василя, ніби остаточно хотів переконатися, що це не та жінка, в яку я був закоханий у минулому житті, а коли таки впевнився у цьому, то вже не мав гальм, щоби стриматись у сексуальному шаленстві. Мені треба було задовольнити природну фізіологічну потребу, і я став це робити, раз мені підсунули цю представницю чоловіків у чорному.

Ніколи не вважав себе сексуальним гігантом, але знав, що жінкам подобаються вигадки і фантазії, до яких я вдавався, коли займався з ними статевими актами. Сподобалося це і Василю - не Василю, і вона навіть не приховувала цього, хоча, як на мене, мала би стримувати себе, адже за нами спостерігали по той бік барикад. Втім, можливо, імітація щирості теж була в інструкціях, яку їй всучили чоловіки в чорному.

Чого гріха таїти, мені теж сподобався секс із Василюю - не Василюю. У минулому житті я би наважився запропонувати їй зустрітись ще, а там, може, ще і ще. Тепер же подібні пропозиції виглядали б абсурдними, і я витискав із ситуації все можливе й неможливе, ніби востаннє займався сексом не те що конкретно з Василюю - не Василюю, а взагалі з жінкою у своєму житті.

Значно пізніше я охрестив її вміння у сексі як скромної професіоналки. Не нав'язуючи свої гри, вона ніби вивчала потенційні можливості свого партнера, а потім сміливо пропонувала таке, від чого він не міг відмовитися. Щось подібне трапилось і зі мною. Коли я влив у неї мало не відро сперми, бо справді давно не мав стосунків із жінками, вона вичекала, коли я відпочину, а потім почала свою сексуальну гру, даючи зрозуміти, що все тільки починається. Слова були зайвими, бо ми на льоту вловлювали настрої й бажання одне одного. Не існувало заборонених поз, і чим вишуканішою й вульгарнішою була кожна наступна, тим більше мене тягнуло до Василя - не Василя, а їй - я відчував це - хотілось у мені розчинитись. Я навіть забув про відеокамери і про тих людей, які спостерігали за нами по той бік барикад, настільки захопився сексуальною грою з Василюю - не Василюю.

Потім, голі, ми відпочивали і знову займалися сексом, але все менше тваринного було в наших діях, разом приймали душ, надолужуючи взаємною ніжністю те, що не встигли у ліжку. Я цілував усе її тіло, вона - моє, і ми були в той момент єдиним цілим. Якби хтось із охоронців завітав до нас, то дістав би від мене. Про наслідки своєї революційності я в той момент не думав.

А потім Василь - не Василь буденно сказала, що їй пора, і я зрозумів, що вона не має інструкцій від чоловіків у чорному залишитися зі мною на ніч і взагалі продовжити наші стосунки, а спонтанно приймати подібні рішення теж не мала права. Навіть казочка зі щасливим кінцем має властивість коли-небудь закінчуватися. Втім, я не був упевнений, що ця казочка з Василюю - не Василюю має саме щасливий кінець.

Я спав, як убитий. Мені нічого не снилося. Зранку я був готовий до подвигів.

Володимире Володимировичу, виконаю будь-який ваш наказ!

16

Зранку я не мав можливості згадувати Василю - не Василю і все, що ми з нею витворяли напередодні. Єдине, в чому я абсолютно переконаний, так це те, що після зустрічі з нею почав ставитися до жінок як таких, що за допомогою сексу знімали стрес. Мені здається, що й Володимир Володимирович саме так поступав з ними. Чомусь я так думав тоді й тепер.

Того дня час і простір, здавалося, сконцентрувались в одній точці. В повітрі витало те, про що не казали мені словами: я повинен бути максимально подібним на Путіна - і не лише зовнішньо, а насамперед внутрішньо. Мені слід досягти неймовірного: зануритись у філософію Володимира Володимировича, стати таким, яким він є насправді, тобто зсередини пізнати його. За цим була небезпечна межа: а чи не захоче двійник справді стати Путіним, тобто зробити підміну на очах держави і світу? І чи вистачить хисту охоронців, щоби цього не трапилось? Ось такі божевільні думки володіли мною того дня.

А все для мене розпочалось із сюрпризу. Коли охоронці ввели мене до однієї із кімнат у Кремлі, я побачив Путіна. Аж самому стало дивно, що страху не було, як у тих чиновників, які злякалися Володимира Володимировича, тобто мене. Просто подумав, що могли й попередити, адже не щодня зустрічаєшся з Путіним. Принаймні я міг би хоч морально налаштувати себе. Проте, коли я почув голос цього чоловіка, зрозумів, що це ніякий не Путін, а такий же двійник, як і я. Жити стало ще краще і ще веселіше.

Тут же був Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали. Він розмовляв з Віктором Вікторовичем, чи як там його насправді звали, куратором іншого двійника Путіна, - тепер основного мого конкурента.

Ми дивились в очі один одному, і перше, що я побачив, - ненависть в очах вихованця Віктора Вікторовича, чи як там його насправді звали. Здавалось, що якби не наші куратори й охоронці, які залишилися далеко за моєю спиною, цей чоловік зараз би накинувся на мене й обов'язково знайшов спосіб, як убити. Але вже наступної миті смертельна ненависть в очах мого супротивника змінилася на щось інше. Я не відразу второпав, що ж це таке могло бути. А мова йшла про поблажливість до мене. Мовляв, ти ж розумієш, що я поза конкуренцією, а ти тут для того, щоби лише підтвердити цей очевидний факт і щоби в цьому остаточно могли переконатися наші куратори Сергій Сергійович і Віктор Вікторович, чи як їх там насправді звати. Це мене не збентежило. Мабуть, у моїх очах конкурент прочитав, що я не боюсь його. І справді, Путіна не злякався, як ті чиновники-трясогузки, а тут лише якийсь двійник Володимира Володимировича - такий же, як і я. Але в процесі нашого подальшого спілкування з ним я завжди пам'ятав отой первісний погляд ненависті до мене. Це завжди допомагало мені не просто бути на висоті, а й елементарно виживати в доволі непростих ситуаціях.

Чоловік, який був таким же двійником Путіна, як і я, простягнув руку і сказав:

- Сьомий.

Я зрозумів, що першу партію двообою він виграв, бо я був лише Тринадцятим. Це миттєво відобразилось на його обличчі, коли Сьомий почув мою відповідь. Але Сергій Сергійович, чи як там його насправді звуть, ще вчора в своєму кабінеті сказав, що той є занадто говірким. Він наголосив, що коли я хочу його переграти, то повинен бути мовчазним, адже за голосом можна визначити, наскільки людина подібна на Володимира Володимировича не лише зовнішньо. І в ту ж мить, коли я згадав ці напучування мого куратора і побачив Сьомого, до моєї бідної голівоньки прийшла думка, що мені треба навчитися говорити так, як Путін. Ось тільки для себе ще не вирішив, чи робитиму це непомітно, чи публічно перед відеокамерами, за допомогою яких за мною спостерігають ті, що знаходяться по той бік барикад.

17

Ідея імітувати голос Путіна, щоби хоч на крок випередити Сьомого в моєму протистоянні з ним, виникла в мене не на порожньому місці. Працюючи в школі, я бавився в імітацію голосів відомих персонажів. Якось на педраді сказав голосом Сталіна: "Чьто скажет па етаму поводу таваріщ Жюков?". Хотів розрядити ситуацію, бо директорка стала занадто нападати на вчителів, звинувачуючи їх у ще нездійснених гріхах, але все вийшло з точністю до навпаки. Всі з жахом дивилися на мене, ніби в учительську з минулого тисячоліття завітав кращий друг фізкультурників і зараз забере всіх на Луб'янку.

Горбачова люди не боялись і сміялись, коли я копіював його голос, особливо якщо мова йшла про неправильні наголоси у словах, чим любив зловживати Михайло Сергійович. Коли у нас збиралися вдома гості, всі просили мене сказати щось по-горбачовськи.

Від нічого робити я імітував голоси колег, знайомих. Одного разу навіть зумів щось сказати Вікторії голосом Оксани. Донька сміялась, просила повторити ще, але в мене більше нічого не виходило. Дружина ж нам не повірила, що я міг розмовляти її голосом.

До директорки дійшло, що я займаюсь пародією на неї. Так їй сказали доброзичливці. Коли я на прохання директорки при ній її ж голосом промовив сказану нею останню фразу, бідна жінка аж присіла від несподіванки. Безпорадно дивлячись мені в очі, попросила, щоби я більше цього ніколи не робив. Не витримую жіночої слабкості. Я пообіцяв і слова свого дотримав.

Рішення, прийняте мною, було остаточним і безповоротним: я вирішив навчитись імітувати голос Путіна. У минулому житті чомусь не наважувався цього зробити. І причиною був не лише страх. Мабуть, це вважалось би чимось недоречним і навіть непристойним. Інтуїція підказувала, що вміння говорити голосом Володимира Володимировича дуже знадобиться. І не лише тому, що допоможе перегнати Сьомого у соцзмаганні. А взагалі. Що взагалі – конкретизувати я не міг, але це тоді для мене було не таким важливим.

Проте постали дві труднощі. Перша, про що я відразу подумав, – відеокамери. Як по той бік барикад сприймуть мою новацію і чи не вилізе це мені боком у кінцевому

результаті? А, крім того, я ще вагався, чи розповідати про свій задум кураторові. Якщо Сергій Сергійович, чи як там його насправді звати, буде проти, то я ще більше ускладню собі ситуацію, і тоді мій шлях до імітації голосу Путіна стане нездійсненним, що потім боляче вдарить по тім'ячку. Так я тоді відчував і не хотів, щоби подібне справдилося.

Врешті-решт я наважився і розповів про свій задум кураторові. Мені здавалося, що в першу мить Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, здивовано глянув на мене, але швидко оговтався і відповів, що сам хотів запропонувати мені таке. Внутрішньо я реготав. Чоловік у чорному хотів узяти ініціативу в свої руки й видати бажане за дійсне, присвоївши собі мою ініціативу. Я зберігав олімпійський спокій, бо в даному випадку пальма першості мене зовсім не цікавила. Чим би дитина не тішилась, лиш би не плакала. Ну, ви розумієте, що я мав на увазі свого куратора.

Автоматично вирішилось і питання з відеокамерами. Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, запевнив, що ситуація знаходиться під його повним контролем. З другої до четвертої дня, коли в мене був так званий вільний час, він дасть розпорядження, щоби відеокамери вимкнули, і я матиму можливість вчитись імітувати голос Володимира Володимировича. У мене не було вибору. Залишалося вірити йому на слово. Вдивляючись глибоко в мене, ніби намагався просканувати черепну коробку, аби зрозуміти, що ж насправді я там затаїв і чи це не загрожує особисто йому, Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, сказав, що про це ніхто не повинен знати, особливо Сьомий і його куратор Віктор Вікторович, чи як там його насправді звали. Я запевнив, що це навіть не обговорюється, бо й так саме по собі є зрозумілим. Здається, куратор із недовірою подивився на мене, але це вже мене не бентежило. Мабуть, він нікому не довіряє, навіть самому собі. Що не кажіть, а важко бути чоловіком у чорному. Я вже не був переконаний, що хочу належати до цієї когорти людей.

Увечері старший охоронець передав мені декілька відеокaset від Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звали. Це були виступи Путіна. Я міг насолоджуватися часом у товаристві Володимира Володимировича. Моє бажання навчитися говорити так, як Путін, починало втілюватися в життя.

18

Навчання було сухим, нецікавим і нудним, висмоктувало з мене, здається, останні сили. Але я розумів, що треба було просто пройти цей етап, а там настане щось інше. Не обов'язково краще, але інше. Це лише крок до моєї мети. І тут я робив довгу паузу, затамовував дихання. Добре, що ще не винайшли приладу, який би вловлював людські думки, бо якби хтось дізнався про мою мету, подумав би, що я зійшов з розуму. В будь-якому випадку став небезпечним чоловікам у чорному, а тому мене слід розстріляти, стерти в порошок, чи що там вони могли ще придумати. Це ж треба додуматися, щоб не просто бути схожим на Путіна, а стати самим Путіним! Якби я в минулому житті не думав про щось подібне, то вже точно вважав би, що божеволію.

В цьому я нікому не зізнавався, навіть Василені. Інколи грайливі думки навідувалися до моєї бідної голівоньки: чому б мені не стати російським президентом?

Я усвідомлював, що це неможливо, бо нездійсненне в принципі. Мабуть, існує певний алгоритм того, як можна стати президентом, чи прем'єр-міністром, чи взагалі будь-якою значимою фігурою в цьому житті. Це явно не для мене, переконував я сам себе. Але ж думкам не заборониш народжуватися. Вони застрягали в просторі й часі, а потім знову поверталися до моєї бідної голівоньки, щоби потішити власне самолюбство. І справді, чим я був гірший за Єльцина чи Путіна? Мені здавалося, що в абсолютній більшості випадків я міг би замість них прийняти набагато краще політичне чи навіть економічне рішення. І це при тому, що я не заглиблювався в якусь проблему, не мав вихідних даних для її розв'язання. Виходив з того, що інколи інтуїція важить більше, ніж прагматизм, алгоритм дій і подібні дурниці. І справді, я міг би краще за Єльцина і Путіна впоратися з президентськими обов'язками. Звичайно, це було аж занадто нахабно з мого боку, бо що я знав про ці президентські обов'язки? Те, що нам показують по телевізору, – лише видима частина айсбергу. А те, в що я занурююсь зараз, коли нас вчать бути подібними на Путіна, і є тією підводною частиною, об яку легко розбитися і втонуту, і ніхто не прийде тобі на допомогу.

Минуле життя видавалося мені наївним і неправдоподібним. Мене аж у піт кидало, коли я думав, що було би, якби чоловіки в чорному не зацікавилися мною. Так би й працював до пенсії у своїй жалюгідній школі, розриваючись між Оксаною і Василюю, як дурнуватий осел. Мільйони людей навіть не підозрюють, що існує інше життя. Це для них щось на кшталт паралельного світу. Та й навіть я, знаходячись під опікою чоловіків у чорному, лише на декілька кроків наблизився до цього іншого життя, ще зовсім не уяснив його сутності, але мене тягнуло до нього з космічною швидкістю. Я усвідомлював, що можу згоріти, наблизившись на небезпечну відстань до Сонця, яким, безперечно, був Володимир Володимирович Путін, але моє фізичне існування без цього іншого життя вже нічого не значило, а про повернення до минулого не могло бути й мови. Звісно, я усвідомлював, що лише щасливий випадок на кшталт марктовенівського принца і злидаря може допомогти мені стати Путіним, але ж політика – це така авантюра, про яку здатний мріяти шибайголова, як я. Володимир Володимирович був для мене найавторитетнішим авантюристом у світі – звісно, з позитивної точки зору, як необхідної риси в характері сильної людини. Водночас інтуїція підказувала мені, що найбільшим ворогом, який може постати на моєму шляху до цього, є Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали. Мені треба триматись якнайближче до нього і чимдалі від куратора. Шизофренічне начало є в кожній людині, то чому б мені не використати його не на шкоду, а на користь собі?

Я нарахував десятох учителів, які в різні дні навчали мене. Одні були набагато молодшими від мене, інші – глибокі старики, які однією ногою вже стояли в могилі. Їх об'єднувало те, що вони знали головне: ніякий я не Путін, а тому зі мною можна поводити себе вільно. А ще я щодня читав у їхніх очах страх. Звичайно, не мене вони боялись, хоча, мабуть, незвично було бачити перед собою Путіна, тобто чоловіка, схожого на нього. Вони боялися тих чоловіків у чорному, які примусили їх до цього навчання. Звичайно, це була їхня добровільна згода, як і моя, але ж я розумів, які етапи

у свідомості – їхній і моїй – довелося пройти, щоб зараз опинитись у цьому місці. За моїми вчителями були рідні й близькі, а крок вправо чи вліво або тупцювання на місці означали б, що вони їх більше ніколи не побачать. Їм було кого втрачати, а попереду нічого не світило – і цим я кардинально відрізнявся від них. Я набував щось важливе у своєму житті, а те, що було в минулому, видавалося нікчемним і мізерним. Здається, був приречений на те, що вже ніколи не побачу Оксану, Вікторію та Василю, і змирився з цим. Для мене було би краще, якби я знав, що їх знищили, і я би тоді думав, що живу заради пам'яті про них. Але мені й так було добре. Повернення до минулого життя видавалося катастрофою, було неможливим, віщувало фізичну загибель. Майбутнє хоч і туманне, яке, можливо, теж принесе мені смерть, але все моє єство тягнулося вперед, і я хотів чимшвидше побачити, що ж там – за обрієм.

Здавалося, мене випробовують на витривалість, бо вчителі напомпували знаннями з різних галузей. Чоловіки в чорному хотіли, щоби я був не лише зовнішньо подібний на Путіна, а хоч би приблизно усвідомлював, у якому океані інформації він постійно купається. Звичайно, я не намагався аж так глибоко вникати в ситуацію, щоби на певному етапі замість Володимира Володимировича брати участь в якихось переговорах, видаючи себе за нього. Втім, чого гріха таїти, мені хотілося нести цю шапку Мономаха, бодай на мить відчутти на собі погляди політиків, які думатимуть, що я Путін.

Вчителі, яких приставили до мене, викладали не якийсь один предмет з конкретною назвою – на кшталт літератури чи математики. Півторагодинна лекція кожного була сумішшю знань із різних дисциплін. Це, мабуть, за задумом чоловіків у чорному, був той мінімум, який належало засвоїти кожному двійникові Володимира Володимировича. Я би сказав, що все подавалося з філософської точки зору, але вчителі милостиво сходили із олімпійських висот, конкретизуючи на прикладах те чи інше поняття, щоби остаточно не запудрити мізки двійникам Путіна. Я ж пам'ятав, що сказав Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, про швидкоплинність навчання, але не уточнив, коли все має закінчитись. Це ж могло тривати місяці чи рік, так що мені слід не зациклюватися на термінах, а терпляче все зносити, щоби мій куратор зрозумів, що я засвоїв мінімум знань.

Якщо спочатку це були лекції, які я занотовував у зошит, перерхтуючи записане вдома (ви чули, я сказав вдома, бо вважав, що справді знаходжусь удома, в Москві, в Кремлі, серед охоронців), то потім вчителі вдалися до розмов зі мною, опосередковано намагаючись довідатися, чи засвоїв я викладений матеріал. Було зрозуміло, що це вже другий етап мого навчання. Скільки ще буде, я не знав, але не подавав виду, що особливо цим хвилююсь. Живу в теплі, мене непогано годують. До охоронців уже звик, як до неминучого у житті. Чого ж мені ще треба? Я повинен бути вдячним чоловікам у чорному, які виокремили мене із сірої маси і готують до чогось надзвичайно важливого.

Але головним, з мовчазної згоди Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звали, були не ці лекції-бесіди. Щодня декілька годин я тренувався, імітуючи голос

Путіна. Здавалося, ніби Володимир Володимирович завжди говорив однаково. Але це було зовсім не так. З наданих мені записів я вже навчився розрізняти не лише тембр його голосу, який змінювався у залежності від ситуації і навіть від того, кому були адресовані ті чи інші слова. Я зрозумів, що не можна творити щось середньоарифметичне на всі випадки життя, бо тоді це буде мертвий Путін. З іншого боку, засвоїти всі варіанти тембру голосу теж було мені не під силу, а, крім цього, я мав справу ще з багатьма складовими, які вирізняли голос Путіна від інших. Врешті-решт зрозумів, що буде геніально, якщо добре засвою два-три варіанти імітації голосу Володимира Володимировича, якими зможу скористатись у конкретній ситуації.

Тішило, що Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, не докучав мені допитами. Мовляв, чи можу я вже нормально імітувати голос Путіна. Спочатку я подумав, що він не здержав свого слова, не вимкнув відеокамер і спостерігає, як я мучусь, намагаючись уподібнити свій голос до голосу Володимира Володимировича, але потім зрозумів, що, мабуть, у нього є ще багато інших турбот, крім мене. Якщо раніше ми зустрічалися мало не щодня, то тепер – двічі-тричі на тиждень, і я відчував, що маю все менше й менше потреби бачити його. Хотілося, щоби це відчуття було взаємним. Не те щоби Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, пригнічував мене своїм кураторством. Ні, він був делікатним у поводженні зі мною, акуратним у спілкуванні, ніби намагався не вивищуватись і не перегнути палицю, після чого я відчув би себе безнадійним тупаком, не здатним служити начальнику. Але я вже починав розуміти, що ще трохи – і Сергій Сергійович, чи як там його насправді звати, стане для мене пройденим етапом. А там ще вищі за рангом чоловіки у чорному можуть запитати, як я ставлюсь до свого вже колишнього куратора. Тому він і намагався вселити в мене впевненість, що кращого чоловіка, ніж він, я ще не зустрічав у своєму житті. І чим глибше я відчував, що він це робить, тим більше ненавидів його, намагався чимшвидше позбутись, хоча не бачив конкретного механізму здійснення цього. Інколи відчай навідувався до моєї бідної голівоньки і надовго поселявся там, бо я сумнівався, чи справді Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, саме так ставиться до мене і чи не є це плодом моєї бурхливої фантазії. Як би там не було, але найменше я зараз хотів, щоби він залишався моїм куратором, а тим більше був ним до кінця днів моїх.

19

Однієї ночі мені наснився химерний сон.

Ніби опозиціонери зібралися на Красній площі. Велелюдний мітинг з нагоди першої річниці смерті Путіна. Кожний мав у руках табличку з цифрою "1?", біля якої стояв знак питання. Натовп колоною рушив до Кремля. По дорозі приєдналося дуже багато людей. Я з висоти пташиного лету бачу, що всі вони вливаються в Кремль. З жахом думаю, як там всі помістяться. Шукаю очима Путіна, хоча знаю, що він вмер, і, звісно, ніяк не можу його знайти. Раптом бачу Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звати. Він простягає руку до мене. Вона видовжується в просторі й часі – і вже я на його долоні опускаюсь до землі. Сергій Сергійович, чи як там його насправді звати,

громовим голосом, ніби Бог-вседержитель, каже, що ось і настав мій час. "Ви готові стати Путіним?" – запитує він у мене. Я починаю виправдовуватися, що, мовляв, уже давно цим не займаюсь, а лише спостерігаю, що відбувається в Росії. Бачу диявольську безодню в очах Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звати. "Тринадцятий, – каже він, – я покладав на вас великі надії, а ви не виправдали моїх сподівань!". Він щось дістає із кишені – і я думаю, що це пістолет. У мене нема сил до спротиву. Мабуть, моєму життю прийшов кінець. Але ж як це може бути, якщо я вже давно мертвий? Мене хочуть вбити після моєї смерті? І хто ж тоді Сергій Сергійович, чи як там його насправді звати, якщо зумів дістати мене з неба? Він могутніший за самого Бога? Хіба це можливо? І тут натовп вривається до кабінету Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звати, і вимагає в нього видати Путіна. Мій куратор очима показує на мене: мовляв, ось він, беріть його. Руки тягнуться до мене. Я розумію, що для кожного буде великою честю особисто задушити мене.

Мені нічим дихати. Я прокидаюсь. За вікном – глупа ніч. Не відразу усвідомлюю, де я знаходжусь і що зі мною відбувається. Потрохи заспокоююсь. Це тільки сон. Починаю аналізувати його за гарячими слідами. Розумію, що побачив усе неспроста. Скоро видіння вивітряться із пам'яті, а мені треба зрозуміти, що за звістку несе мені цей сон.

Врешті-решт аж над ранок приходжу до висновку, що нічого доброго попереду мене не чекає. Добре було би вшитися звідси, хоча розумію, що це неможливо. Картаю себе, що дурнуватий сон міг стати перепорою на шляху здійснення мрії. Але відчуття, що нічого доброго із моєї затії не буде, вже надовго поселяється в моїй бідній голівоньці.

Зранку, тільки-но я поснідав, старший охоронець повідомив, що мене чекає Сергій Сергійович, чи як там його насправді звати. Марно казати цьому чоловікові в чорному, що в мене зараз заняття. Все він добре знає. Значить, трапилося щось надзвичайне, якщо Сергій Сергійович, чи як там його насправді звати, кличе мене до себе.

Поки я у супроводі охоронців іду широкими кремлівськими коридорами, до моєї бідної голівоньки вкотре залітає тривожна пташечка, що все-таки винайшли апарат, який вловлює думки людей. Ось вони побачили мій сон, розшифрували його і зрозуміли, що я непевний чоловік, який завдасть їм більше шкоди, ніж принесе користі. Сергій Сергійович, чи як там його насправді звать, все детально мені розповість, дивитиметься в очі, щоб остаточно упевнитись, що я справді задумував лихе, – а потім охоронці схоплять мене, заведуть у підвал, пустять кулю в потилицю – і прощай, життя. Найцікавіше, що я вже майже нічого не пам'ятав зі свого сну, лише залишився гіркий присмак, що я негідно повівся стосовно Путіна. А зараз вони посекундно покажуть мені цей сон, аж мені самому стане зрозуміло, що я більше не маю права жити на білому світі.

Мені здалося, що Сергій Сергійович, чи як там його насправді звати, був страшенно змучений, ніби не спав усю ніч. А потім я подумав, що, можливо, і йому, як і мені, наснився той самий сон. Зараз мене запитуватимуть, як таке взагалі могло трапитись і яке я мав право зазирати в чужі сни. І що, мені брати відповідальність на себе, казати, що це мій сон, а Сергій Сергійович, чи як там його насправді звати, немає

до нього жодного стосунку – і тому я, лише я винен у тому, що сталося у сні й може трапитись наяву?

Сергій Сергійович, чи як там його насправді звати, не відповідає на моє привітання, не простягає руки, не дивиться мені в очі, не пропонує сісти. Старший охоронець стоїть за моєю спиною і нікуди не йде, хоча зазвичай виходив із кабінету, коли Сергій Сергійович кивав йому головою. Звичайно, це погані ознаки, ніби мені винесли декілька смертельних присудів одночасно. А може, справа не у сні, де я все нафантазував собі? І приладу, який зчитує думки людей, не існує. Все набагато простіше. Сергій Сергійович, чи як там його насправді звати, відчув, що я ставлюся до нього не так, як мав би. Звісно, ніхто не підписувався бути йому рабом, але принаймні на повагу з мого боку і вдячність за все, що він для мене зробив, куратор міг би розраховувати. Як ви ставитеся до Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звати? Це вже пройдений етап, як й інші подібні дурниці. Непорядно, молодий чоловіче. Я кажу це сам собі, але внутрішньо – і голосом Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звати.

Але все виявилось набагато простіше, ніж я собі надумав.

– Завтра Володимир Володимирович хоче зустрітись зі своїми двійниками, – сказав Сергій Сергійович, чи як там його насправді звати.

Він дивиться кудись у стіну, ніби просвердлює у ній дірку і поглядом хоче вийти за межі цієї кімнати.

Не те що камінь, а ціла гора злітає з моїх плечей. І тільки? Ні, якби не мій химерний сон і ці чудернацькі фантазії в моїй бідній голівоньці, я би з радістю сприйняв новину про зустріч Володимира Володимировича зі своїми двійниками. Чи я цього не хотів? Навіть мріяв. Але все зводилося до того, що я віч-на-віч зустрічаюсь з Путіним, довго з ним розмовляю – і ми розлучаємось друзями. Добре, що Сергій Сергійович, чи як там його насправді звуть, не дивиться мені в очі, бо зараз міг би по-своєму витлумачити мій погляд, у якому зачався страх, змішаний із фаталізмом. Я боявся, що мене викриють за повною програмою, водночас примирившись з долею: що буде – те й буде.

– Я боюсь, що ти не витримаєш екзамену.

Сергій Сергійович, чи як там його насправді звуть, закінчує фразу після тривалої паузи. Він дивиться на мене. Здається, прощається назавжди. Мене навіть не вразило, що вперше за час нашого знайомства куратор звертається до мене на "ти", хоча я й розумів, що його ввічливе "ви" нічого не вартувало, а я для нього ніхто і звати мене ніяк.

– Чи можу я сказати Володимирові Володимировичу, що вмію імітувати його голос?

Не знаю, звідки в моїй горлянці взялися ці слова, після яких старший охоронець за моєю спиною почав перебирати ногами, ніби хотів у туалет, але коли я значно пізніше аналізував цю розмову з Сергієм Сергійовичем, чи як там його насправді звали, то зрозумів, що саме того дня взяв ініціативу в свої руки. Не знав, як розтлумачити його слова, що я можу не здати цей екзамен і що мене після цього очікує, але змушував його

думати, що так просто я не здамся.

- Ти не вмієш імітувати голос Володимира Володимировича, - буденно відповів Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, і відвів погляд.

Я зробив висновок, що він не вимикав відеокамер у моїй кімнаті, як обіцяв, і спостерігав, як я мордююся, намагаючись надати своєму голосу схожості із голосом Володимира Володимировича. Звісно, я не був згодний з такою нищівною оцінкою моїх здібностей, але вирішив за краще промовчати.

Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, доволі швидко відпустив мене, сказавши, що сьогодні занять не буде.

- Щоб ти добре підготувався до завтрашньої зустрічі з Володимиром Володимировичем, - кинув мені на прощання.

Я кивнув головою, хоча, чесно кажучи, не розумів, що саме маю робити, аби добре підготуватися до зустрічі з Путіним.

20

Дивний спокій поселився усередині мене, ніби завтра я мав зустрічатися не з самим Путіним, а, скажімо, із другом дитинства. Втім, такого в мене нема і ніколи не було, так що порівняння, як кажуть учені, некоректні.

Нічого не хотілось робити. Міг би вдосконалювати свої навички в імітації голосу Володимира Володимировича, але після зауваження Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звали, що я не вмію говорити так, як Путін, це бажання теж зникло. Звичайно, спочатку я образився на свого куратора, потім подумав, що він був необ'єктивним, а тому несправедливим до мене, а тепер не мав і тіні сумнівів, що насправді я добре імітую голос Володимира Володимировича, але чомусь Сергій Сергійович, чи як там його насправді звуть, незадоволений цим. Чому? Я перебіг йому дорогу? Але яким чином? Ми ж спільно прийшли до висновку, що коли я імітуватиму голос Путіна, то зможу обігнати Сьомого в нашому негласному соціалістичному змаганні.

Якщо щось змінилося в планах куратора, то чому він не повідомив мені про це? Бо це йшло врозріз з політикою чоловіків у чорному. Ствердна відповідь на це запитання народилась у мене сама по собі, хоча я розумів, що виникла вона не на порожньому місці. Не те щоби Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, не служив вірою й правдою чоловікам у чорному. Це було абсурдом, бо він сам належав до них. Але від самого початку я відчував, що він трохи інший, ніж усі вони. Ні тоді, ні зараз я не можу вам точно сказати в чому полягала ця його інакшість, але подібне відчуття в мене було. А ще я розумів, що Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, не хотів, щоби про цю його інакшість дізналися інші чоловіки в чорному. Мабуть, це не було аж таким смертельним для нього, але, вочевидь, серед таких же чоловіків у чорному краще нічим не вирізнятись.

Втім, я найменше зараз хотів розвивати у думках цю тему. Тверезо подумаю про це, коли виникнуть більш вагомні підстави. З іншого боку, я все ж не виключав можливості, що чоловіки в чорному вже мають на озброєнні прилад, який вловлює думки людей.

Звичайно, що це були неймовірні фантазії, які забігли до моєї бідної голівоньки і вже не хочуть звідти вимітатись. Але хіба саме наше життя не є такою ж неймовірною фантазією, що одного разу зародилась у чийсь бідній голівоньці? І не обов'язково це мав бути Бог. Він тепер видавався мені виконавцем вищої волі. А інколи приходило на гадку, що я теж починаю належати до цих сил, які підпорядковують собі Бога. І це зовсім не чоловіки в чорному.

Щоб не збожеволіти, почав думати про вчительку. Вона мені подобалась. Як жінка. Вона була єдиною вчителькою серед чоловіків, які навчали нас. Звичайно, коли я двічі чи тричі на тиждень декілька годин знаходився віч-на-віч з нею, слухаючи чергову її лекцію, то інколи мої думки дозволяли собі політ фантазії. Хвороба загострилася сьогодні, коли я виразно захотів зайнятися з нею сексом. Подумав, що для мене це неможливо – на відміну від Путіна, для якого нічого неможливого нема.

І раніше я думав про те, яким чином вона потрапила сюди. Бути серед чоловіків у чорному – за цим мала бути якась особиста її трагедія. Чи вона така ж заручниця Системи, як інші мої вчителі, та й, зрештою, я сам? Сумні очі вчительки були непроникними. Здавалося, нічого, крім предмету, який викладала мені й іншим двійникам Путіна, їй зараз не цікавило. Їй було десь років тридцять. Саме той вік, коли позаду любовні перемоги й поразки, а жінка знаходиться на початку шляху, усвідомлюючи, що вона власне жінка. І вже від чоловіків, які йтимуть їй назустріч, залежить, чи розкриється в ній жіноче начало по-справжньому. Під час лекцій учительки я мало думав про вчительку як жінку, а тут ніби хтось невідомий вдовблював мені в голову найсокровенніші мрії про неї. Я вбачав у ній самку, яка здатна задовольнити мої сексуальні бажання. Але це мав бути не односторонній процес. Я теж міг задовольнити її, розбудити в ній жінку, яка дрімала у своїй первозданній красі. Відчув це на фізичному рівні. І вже годі було мене спинити. Хочеш бути Путіним? То будь ним!

Охоронці здивовано дивилися на мене, коли я завітав до їхньої кімнати. Ніколи ж цього не дозволяв собі зробити. Навіть у думках. Я казав, що хочу, щоб зараз до мене прийшла вчителька. Я ж не знав навіть, як її звати. І вона не знала мого справжнього імені. Декілька разів назвала мене Тринадцятим. Старшого охоронця не було, а коли він прийшов, пояснив, що це неможливо, бо сьогодні всіх вчителів відпустили.

Тоді я наполіг на зустрічі з Сергієм Сергійовичем, чи як там його насправді звали, який би дозволив мені зустрітись з вчителькою. Старший охоронець стенив плечима. Я зрозумів, що треба вийти із кімнати охоронців. Зробив це. Знайте, панове, що я готовий на компроміс. Усередині мене зароджувався вулкан. Старший охоронець по телефону переповів Сергієві Сергійовичу, чи як там його насправді звали, моє дивне прохання. Найбільше я боявся, що зараз у мене запитають, навіщо я хочу бачити вчительку, – і не зможу дати прийнятної відповіді. Очевидно, Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, щось довго пояснював старшому охоронцеві, бо той дивився порожніми очима у вікно. А може, мій куратор просто мовчав, думаючи, що за гедзь вкусив мене. І коли я вже морально був готовий до того, що почую відмову, бо, мовляв,

слід готуватися до зустрічі з Путіним, а не виконувати дурні забаганки одного з його двійників, старший охоронець несподівано сказав, що вчителька буде через п'ять хвилин.

Як через п'ять хвилин? Так швидко? Звісно, я був заскочений цією новиною і не зміг зберегти олімпійського спокою на своєму обличчі. Натомість погляд у старшого охоронця був непроникним. Мабуть, він ще й не такі вибрики бачив у своєму житті. То що, кожного разу дивуватися черговому?

П'ять хвилин мені було замало, щоби привести до норми свій внутрішній стан. Я почав думати про вчительку, яка зовсім близько знаходилася біля мене. В неї ж теж були плани на сьогоднішній вечір. А тепер їй кажуть, що вона повинна зустрітися з двійником Путіна, бо той так хоче. Можливо, ще й не дуже розуміє, хто саме із двійників Путіна хоче її бачити. Тринадцятий, кажете? А як він виглядає? О Господи, так вони ж усі на одне обличчя.

А може, вона, на відміну від мене, давно вже живе у таких несподіванках, бо все її життя – суцільна несподіванка. Я на фізичному рівні відчув, що хочу знати всі її таємниці – великі й маленькі, і секс з учителькою – лише крок, щоби пізнати її душу.

І в той момент, коли я хочу сказати старшому охоронцеві, що передумав, що ніякої вчительки мені не треба, він відчиняє двері до моєї спальні, де я лежу на ліжку, і я бачу її. Мені здається, що вона усміхається, ніби давно знала, що я покличу її, і це буде не чергова лекція чи бесіда, а інтимне, бажане. Вчителька ніби заохочує мене, а я не можу звестися із ліжка. І лише раціональне начало, що треба бути ввічливим, бо некультурно лежати на ліжку, коли до тебе приходять у гості, а ще й коли це жінка, зривають мене з постелі. Я пропоную вчительці сісти, але вона пильно дивиться мені в очі, ніби намагається розв'язати загадку: а що ж там справді коїться в моїй душі?

Несподівано для себе я роблю велике відкриття: вчителька чимось нагадує мою Оксану. Справа, звичайно, не у зовнішності, бо вони зовсім не схожі. Але ось той іронічно-зазивний погляд, мовляв, бери мене, я твоя, бачу зараз в неї. Чому я раніше не помічав цього? Відповідаю собі, що був просто учнем, який має слухати вчительку. Зараз у мені пробуджується Путін. Я знаю, що вчителька має належати мені, бо я цього хочу. Мабуть, вона сподівається на романтичну вечерю при свічках. Бо якого милого тоді приперлася сюди? Але навіщо витрачати час на дрібниці, коли й так зрозуміло, що має між нами статися?

Вчителька ігнорує моє прохання присісти й підходить до вікна. Що вона хоче побачити у московському вечірньому повітрі? Чи просто тут інша панорама, ніж та, яку вона щодня бачить зі свого вікна, знаходячись десь поруч? Мені не це зараз у голові. Я бачу її струнку фігурку, розсипане на плечах волосся. Ну, звісно, вчителька чекає, що я зараз підйду до неї, обійму, поцілую, а вона поволі піддаватиметься моїм ласкам, як та жінка, що була подібна на Василю і з якою я під наглядом чоловіків у чорному займався сексом. Вони й зараз спостерігають за мною. Вчителька вже давно знає всі інструкції, як має себе поводити у подібних ситуаціях. Мені хочеться поламати гру чоловіків у чорному. Я єхидно усміхаюся. Нехай бачать це у своїх відеокамерах.

Мабуть, щось не спрацювало в її намірі зачарувати мене. Вчителька повільно відвертається від вікна, робить декілька кроків назустріч і зманіжено запитує, чому я хотів її бачити. Які ж ви всі однакові, жінки, а особливо коли граєте в дурнувату гру чоловіків у чорному. Я щось кажу голосом Путіна і бачу жах в очах вчительки. Її обдурили. Сказали, що ведуть до двійника Володимира Володимировича, а тут він сам у своїй жорстокій красі.

Я впиваюся насолодою. Наказую собі, що вчителька буде першою моєю жертвою, яка повірить, що перед нею не двійник Путіна, а сам Володимир Володимирович. Хотіла легкого флірту чи сексуальної забави на догоду чоловікам у чорному? А матимеш справжній секс зі старим Путіним на обличчі і його молодим тілом.

Жаху в її погляді вже нема, але нещасна вчителька дрижить кожною клітиночкою свого тіла, розуміючи, в чиї цупкі обійми вона потрапила. Я цілую її й здираю одяг. Розумію, що жінкам подобаються такі різкі рухи чоловіків. Вони хочуть самця, а не інтелігентного ботаніка. Я видаю ще декілька фраз голосом Путіна. Залишаюся задоволеним собою. Жодної помилки. Не може бути й тіні сумніву, що це Путін, а не хтось інший.

Вчителька називає мене Володимиром Володимировичем і каже, що давно вже хоче дитину від мене. Я ледве стримую себе, щоб не розсміятись їй в обличчя. Мовляв, дурепо, роззуй свої баньки! Який Путін! Це я, Тринадцятий. Хочеш від мене дитинку? Та в тебе й свої є – від чоловіка, який безсилий визволити свою дружину з полону чоловіків у чорному. Чи вчителька й справді належить до тих російських баб, які хочуть завагітніти від Путіна? Коли я чув про це в минулому житті, то ставився до цього скептично-іронічно, аж тут живий екземпляр потрапив мені до рук.

Я повільно входжу у вчительку. Відчуваю, як вона хоче розсмоктатися в мені. Так тобі й треба. Маєш свого дурнуватого Путіна. Я жахаюсь власних думок. Треба позбутися цього. Хотів отримати задоволення – отримуй. Не плутай праведне з грішним. Роблю справно свою роботу. Мов робот, тричі повторюю одне й те ж. Розумію, що для вчительки це вперше – тричі підряд отримувати оргазм. Тепер вона пожиттєво закохана в Путіна. Так їй і треба.

21

Лише коли позбувся вчительки, закоханої в Путіна, знову відчув порожнечу в душі. Думаю, що тепер чоловіки в чорному не пробачать мені цієї витівки. До цього я все робив за їхнім планом. Але чому ж вони погодились і підсунули під мене цю вчительку? Чи це теж була складова їхнього езуїтського плану, а вони лише підтримали мою ініціативу, знаючи, що заклали в мене і цю хіть, і прагнення бути Путіним не лише зовнішньо, а й внутрішньо? Я був безпорадним і вже нічого не знав. Добре, що була ніч, я заплющив очі, і чоловіки в чорному нічого не могли побачити. Все-таки вірив, що ще нема такого приладу, який би зазирнув усередину моєї душі. Втім, я й сам не знав, що там насправді коїться.

Спав я погано. Нічого конкретного не снилося, хоча деякі видіння пропливали, але я їх не запам'ятав. Декілька разів прокидався – і знову засинав. Зранку встав

замученим, ніби розвантажив декілька вагонів на залізничній станції. Насправді цього я ніколи не робив, лише чув від товаришів у студентські роки, тому не мав ані найменшого уявлення про подібну втому. Здавалося, що кращого порівняння зараз не знайти, хоча насправді моя замученість була не фізичною, а душевною. З прикрістю визнавав, що таки боюся зустрітися з Путіним. Побачить він мою нікчемність і зрозуміє, що в його імперії мені нічого робити. А я ж так хотів сягнути путінських висот.

Після сніданку охоронці ще довго не вели мене на зустріч із Путіним. Видно, деякі плани помінялись у Володимира Володимировича. А може, чоловіки в чорному ще не придумали, що робити зі мною після вчорашньої моєї витівки з учителькою. Міг спокійно обійтися без сексу з нею. І не слід було лякати бідну жінку голосом Путіна. Що за гедзь укусив мене?

Я думав, що зустріч Путіна з двійниками уже відбувається, але без мене. Чоловіки в чорному поставили на мені великий жирний хрест. Вони не впевнені у моєму майбутті. Я вийшов з-під їхнього контролю. Зараз вони вирішують питання про те, як утилізувати Тринадцятого. Мова лише про форму й метод мого фізичного знищення. Це вже вирішено. Нема чого їм перейматись, як далі використовувати цього нікчемного двійника Путіна, навіть якщо він навчився імітувати голос Володимира Володимировича.

І коли я перестаю про це думати, бо сам собі вже виніс смертний присуд, старший охоронець каже, що нам пора йти на зустріч з Путіним. Я не відразу розумію, про що мова. Повернення із пекла виявляється дуже болючим для мене. Старшому охоронцеві доводиться повторити ще раз, що пора йти, бо можемо запізнитися на зустріч з Путіним, а це небажано для моєї подальшої кар'єри. Він говорить усе тоном батька, який дуже любить свою дитину, але не хоче, щоби вона якимось чином зашкодила сама собі. Але не це пробуджує мене до життя. Слово "кар'єра" в устах старшого охоронця звучить сигналом до дій. Я бачу маяк, який висвітлює мені шлях до майбутнього.

Я збираюсь аж занадто поспішно. В моїх руках усе горить. Треба надолужити втрачений час. Від сьогоднішньої зустрічі з Путіним залежить усе моє подальше життя. Виокремить від інших – житиму. І справа ж не лише у фізичному існуванні. Жити зараз означало щось набагато більше, ніж звичайнісіньке існування на білому світі.

Мені здається, що ми йдемо аж занадто повільно. Хочу прискорити охоронців, даючи їм зрозуміти, що могли би йти і швидше, але вони добре знають свою роботу. Мої потуги видаються їм дитячими й наївними. Доставлять клієнта вчасно, так що йому не слід даремно хвилюватися. Зрештою, я віддаю себе на поталу долі. Що буде – те й буде.

Поки йдемо довгими кремлівськими коридорами, думаю про Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звати. Після зустрічі з Путіним він неодмінно влаштує мені справжню Варфоломіївську ніч. Ач, чого захотів нещасний двійник – сексу з учителькою, та ще й застрашив її голосом Володимира Володимировича! А манни небесної не бажаєте? Я розумію, що мушу обійти на повороті не лише інших двійників Путіна, які братимуть участь у цій зустрічі, але й Сергія Сергійовича, чи як там його

насправді звать. Ця думка штрих-пунктиром пульсувала ще вчора у моїй бідній голівоньці, а зараз реально викристалізовувалась. Що конкретно я мав зробити, ще не знав, але організм отримав внутрішню установку. Я був упевнений, що з гідністю вийду з цієї ситуації.

Ще здалеку я побачив Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звать. Він сиротиною стояв біля широких зачинених дверей. Коли побачив нас, виструнчився і внутрішньо підібрався, ніби це був сам Путін зі своїми охоронцями. І лише виокремивши старшого групи, зрозумів, що зробив помилку і тепер винувато усміхався. Це мало символізувати, що ми прийшли вчасно, але я ж зрозумів, що насправді діялося в його душі. Тепло почало заповнювати порожнечу всередині мене. Я відчував себе не зайвим на цій грішній землі.

Коли старший охоронець відчинив двері, я мимоволі зробив крок уперед, хоча за сценарієм саме Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, повинен був увійти першим. Здавалося, він не подавав виду, що все йде не так, як мало би бути, але я відчував його внутрішнє незадоволення. Варфоломіївська ніч впритул наблизилася до мене. Я не мав іншого виходу, як імпровізувати, робити щось на кшталт учорашнього сексу з вчителькою. З Путіним цим не займешся, та ще й при людях. Але щось придумаю. Я не просто заспокоював себе. Мозок працював на межі можливого, але поки що жодний варіант, виданий ним, мене не влаштовував.

Я розумів, що моя зухвалість може зіграти зі мною злий жарт, тому на ходу став виправляти ситуацію. Притишив хід, і Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, спочатку порівнявся зі мною, а потім уже був на крок уперед. Це мало би, на мою думку, заспокоїти його, однак мій куратор був злий. Причини цього я не знав, однак думав, що у всьому винен лише я.

Кабінет був довгим і широким. За столом, оббитим зеленим сукном, сиділо декілька Путіних зі своїми кураторами. Цікаво було спостерігати наживо за конкурсом двійників. Мабуть, ехидна посмішка з'явилася на моєму обличчі, бо я перехопив смертельно нищівний погляд Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звали. Але тепер мені було все одно, бо смертний вирок і так підписано.

Я впізнав Сьомого, тобто відразу не його, а куратора мого суперника - Віктора Вікторовича, чи як там його насправді звали. Сьомий теж кивнув мені головою. Було видно, що з ним добряче попрацювали, бо він не промовив жодного слова. Рот йому зашили чи що?

Всі сиділи й дивились одне на одного. Якщо за нами хтось спостерігав, то, мабуть, вмирав від сміху. І справді, серйозність ситуації доходила до абсурду. Натомість усі Путіни, і я в тім числі, були зосередженими. Нам було не до сміху, як і нашим кураторам. Я помітив, що вони між собою не поручкались, ніби були ворогами, і лише належність до клану чоловіків у чорному стримувала їх, щоби не видзьобати ока одне одному. Очевидно, ворожість між ними таки була, бо зараз справжній Путін проведе огляд своїх двійників, і тоді з'ясується, хто з кураторів попрацював на совість, а кому доведеться розпрощатися з поважною посадою. Сергій Сергійович, чи як там його

насправді звали, міг бути спокійним за мене, а, значить, і за себе. Я був упевнений, що вже точно його не підведу.

22

Мабуть, я задумався про щось своє, бо не відразу зрозумів, що сталося і чому всі посхоплювалися зі своїх місць. За інерцією встаю останнім і бачу на собі пронизливий погляд Путіна. Він пройшов крізь стіну, бо на тому місці я не бачив дверей. Володимир Володимирович ручкається зі всіма. Я бачу, що він кожному заглядає в очі, ніби хоче вивідати щось потаємне. Поволі черга доходить до мене. Перехоплює подих, а душа, здається, вже давно від гріха подалі чкурнула в паралельний світ.

– Я чув, що ви вмієте імітувати мій голос.

Це не запитання. Путін дивиться на мене іронічно. Не таким я його собі уявляв. Не знаю яким, але не таким.

На автоматі кажу одну із завчених фраз – і Путін сміється. Виходить це у нього правдоподібно. За ним сміх підхоплюють всі інші. Раби у присутності царя.

– Якщо щось, то можете мене змінити на посаді президента.

Я бачу його спину і відчуваю фальш.

Путін іде до середини столу, зручно вмощується в кріслі. Так має почувати себе цар, який щойно приступив до виконання своїх обов'язків.

Невідомий мені чоловік розповідає Путіну про його двійників. Володимир Володимирович киває головою. Мені здається, що при цьому він уважно дивиться лише на мене, ніби побачив головного суперника.

Потім Путін щось говорить, але мої думки про інше. Уже далеко те, що я повинен обігнати на повороті Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звуть, й інших двійників. Щось нове зароджується в моїй бідній голівоньці, але я ще не можу цього сформулювати.

Путін жартує і каже, що ніколи не думав опинитися в компанії собі подібних. Напруга у великому кабінеті наростає. Таке враження, що всі дивляться на мене й очікують чогось незвичного і незвичайного.

Виступає Віктор Вікторович, чи як там його насправді звуть. Путін поглядом піднімає Сьомого, а той щось лепече, затинаючись, у відповідь на його запитання.

Я вихоплюю поглядом Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звуть. На нього важко дивитись. Здається, аж тепер він зрозумів, що всі його зусилля щодо кураторства наді мною були марними, а Сьомий остаточно і безповоротно обігнав Тринадцятого. Я ще не до кінця усвідомлюю, що Тринадцятий – це я.

Відчуваю, що зустріч іде до свого завершення. Я повинен зробити щось таке, що могло б мене вивести у беззаперечні лідери серед двійників. В моїй бідній голівоньці кружляють думки-сніжинки, й африканська спека обпалює мені обличчя.

Путін запитує, чи хтось ще хоче висловитися. Всі мовчать. Пауза триває вічність. Я не бачу цього, але відчуваю, що Путін дивиться на мене. Він ніби підбадьорює: ну ж бо, хлопче, це твій зоряний час, використай шанс. І коли він починає підводитися з крісла, я запитую:

- Навіщо ламати комедію, адже перед нами не справжній Путін?

Мені хочеться, щоби це було стверджувальне речення, але мій голос робить дивний кульбіт, і в кінці незримо виникає все-таки знак запитання. Здається, Путін застиг на місці, а потім розчинився в просторі й часі. Ось щойно був тут – і випарувався. Назавжди зник в одному з паралельних світів. Всі дивляться на мене, як на божевільного. За якусь мить Путін матеріалізувався, ніби зумів вибратися із одного з паралельних світів.

- І хто ж я, по-вашому?

Це мало би бути запитання, але я відчуваю, що він стверджує щось таке, що відоме лише йому.

Звичайно, якщо я хочу бути лідером серед двійників і впритул наблизитися до самого Путіна, то повинен теж щось відповісти в тому геніальному стилі, в якому задав своє запитання про несправжнього Путіна.

- Ви один із двійників Путіна?

І знову в мене наприкінці речення виникає знак запитання. Це той же ідіотський знак оклику, але зігнутий у рабському поклоні, ніби я про всяк випадок готую собі місце для відходу.

Путін сміється, але вже не так впевнено, як раніше. Я аж тепер розумію, що говорив голосом Путіна. Присутні теж сміються, але вже з острахом дивляться на того, хто у напівзігнутому стані стоїть над столом. В їхніх поглядах – страх за власне життя. І ненависть до мене. Адже через Тринадцятого вони можуть позбутися всього, що мали дотепер.

Той, хто доповідав Путіну про двійників, дивиться на мене, і я нічого не можу прочитати в його погляді. Відтак він махає рукою в бік охоронців. Один іде попереду, Путін похнюплено – за ним, другий охоронець замикає стрій. Знову таке ж враження, що вони пройшли крізь стіну, бо дверей не видно.

Всі йдуть до виходу. Їхнього настрою я зрозуміти не можу. Лише з погляду Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звати, усвідомлюю, що я і він приречені до страти.

- А вас, Тринадцятий, я попрошу залишитись.

Мені стає смішно, бо це нагадує знамениту фразу із відомого фільму "Сімнадцять миттєвостей весни". Тільки я не Штірліц, а той, хто доповідав Путіну про двійників, не Мюллер.

На мене дивляться, як на приреченого. Я намагаюся зберігати на обличчі олімпійський спокій, хоча всередині мене, здається, зараз вивергнеться вулкан.

23

- Іван Іванович.

Той, хто доповідав Путіну про двійників, подає мені руку. Міцно стискає мою. У нього веселі очі. Але думок годі прочитати.

Мабуть, бачить сумнів на моєму обличчі.

- Я справді Іван Іванович, – поспішає запевнити. – І прізвище в мене Іванов.

Мені легко з Івановим Іваном Івановичем, чи як там його насправді звуть. Розумію, що починається новий етап моєї гри з чоловіками у чорному.

- Що ж я маю з вами робити? - запитує Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звуть.

Здивовано дивлюсь на нього.

- Я мав завтра його, - киває в бік стіни, за якою зник Путін з охоронцями, - показати Володимирові Володимировичу. Ви сплутали нам усі карти.

- Покажете мене, - нахабно пропоную.

Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звати, усміхається. Ми приятелі, а не начальник і підлеглий.

- Ще рано. Говорити голосом Путіна мало.

Він натискає кнопку під столом. Далеко на дверях з'являється високий чоловік.

- Покличте, - робить паузу, - Сергія Сергійовича.

"Чи як там його насправді звуть", - хочу завершити фразу, але стримую себе.

За мить з'являється Сергій Сергійович, чи як там його насправді звуть, і йде до нас. Хочу прочитати в його очах ненависть до мене, але нічого подібного не бачу. Він дивиться кудись мимо, ніби не помічає мене.

- Я забираю в тебе Тринадцятого, - каже Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звуть.

Він підходить до Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звуть, міцно тисне йому руку.

- Дякую за здібного учня. Завтра отримаєш новий екземпляр.

Я дивлюсь у спину Сергієві Сергійовичу, чи як там його насправді звуть, який іде до дверей. Так ось хто ми є для чоловіків у чорному. Екземпляри! А що я хотів? Щоби до нас ставились, як до людей? Ми ж лише двійники Путіна, яких мають використати за повною програмою. Використають - і викинуть. Все логічно. І чим чоловіки в чорному відрізняються від інших? Ми ж теж використовуємо людей, а потім викидаємо їх, коли вони стають нам непотрібними.

Услід за Івановим Іваном Івановичем, чи як там його насправді звуть, йду через бокові двері й заходжу до невеликого кабінетику. Повіяло чимось домашнім, а не службовим. Лише сейф у кутку псує обстановку. Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звати, дістає звідти пляшку, розливає горілку в склянки. На столі з'являються два яблука.

- Вибач, іншої закуски не маю, - каже Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звати.

Все зрозуміло. Доволі швидко він перейшов на "ти" і не скривився. Я ж для нього лише екземпляр, а не людина.

Наслідую його прикладу і випиваю склянку до дна. Ні тостів, ні цокання. Вгризаюсь зубами в яблуко. Солодке. Ледь паморочиться в голові. Просто давно не пив. І так багато відразу.

- Це повинен був тобі повідомити Сергій Сергійович, - каже Іванов Іван Іванович,

чи як там його насправді звать. – Вибач, що ця трагічна місія випала мені.

Що таке?

З'ясовується, що сьогодні вночі помер мій батько. Незабаром старому мало виповнитися сімдесят сім. Мій новий куратор співчуває мені й каже, що коли я маю бажання, то мене відвезуть на похорон батька. А потім без усякого переходу й не чекаючи відповіді, каже, що завтра починаються важливі практичні заняття, які приведуть мене до еліти світової політики. Я погано тямлю, що б це могло означати, а Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звать, плете свої сіті. Його слова, немов важкі краплини води, падають мені на тім'ячко, і я з нетерпінням чекаю того часу, коли закінчиться ця езекуція. З його слів я роблю висновок, що, звичайно, можу поїхати на похорон батька, але повинен розуміти, що державні інтереси слід ставити вище сімейних. Зрештою як я з обличчям Путіна виглядатиму в батьковій хрущовці? Здається, це сказав уже я, а не Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звать. З'ясовується, що зрестися можна навіть мертвих – і легше, ніж живих.

Ми підписали смертний вирок плящі, кожний доїв своє яблуко – і вже охоронці ведуть мене до мого готельного номеру. Я ехидно посміхаюсь. Він мені співчуває. Кому? Екземпляру?

24

Стосунки з батьком у мене були погані, а в останні роки його життя, коли я всерйоз захопився Василюю, то взагалі ніякі. Я радше був маминим синочком, ніж татовим.

Зараз я взагалі нічого не міг згадати про батька, тим більше коли Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звали, сказав, що завтра маю приступити до виконання важливого практичного завдання. Це вам не суха теорія чи секс з учителькою. Чесно кажучи, я зараз не міг визначити, з ким мені було краще, – з тією, що схожа на Василю, чи ось з цією учителькою, впевненою, що займалася сексом із самим Путіним.

Мама вмерла, коли мені було двадцять шість. Тато ще більше віддалився від мене, а я – від нього. Він жив у двокімнатній хрущовці на околиці нашого містечка, зійшовся з якоюсь жінкою. Я бачив її двічі чи тричі. Вона була огрядною, вищою за батька і страшенно матюкалася. Тато був інтелігентом, і я гадав, як він міг поєднати своє життя з цією жінкою.

Практичне заняття уявлялося наступним чином. Мене ставитимуть у ситуації, в які щодня потрапляє Путін, а я буду змушений щораз розв'язувати нову проблему. Це подобалось. Не потрібно зазубрювати те, що вкладали вчителі в мою бідну голівоньку. Очевидно, мої дії доведуть до автоматизму, щоби я міг, як то кажуть, самостійно орієнтуватися на місцевості, не чекаючи на підказку Іванова Івана Івановича, чи як там його насправді звали.

Я був у тата двічі в лікарні, коли у нього спочатку виявили інсульт, а потім інфаркт. Та жінка, казали, днювала і ночувала біля нього, але на мене дивилась, як на ворога народу. Я волів відкупитися грішми на лікування, ніж перебувати в її товаристві.

Згадав Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звали, і мені стало трішки

шкода цього чоловіка, ніби він був винен, що я потрапив до загребущих лап Іванова Івана Івановича, чи як там його насправді звали. Насправді я робив усе всупереч бажанням Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звали, і завжди зчитував невдоволення на його обличчі. Але ж я знав, внутрішньо відчував, що рано чи пізно обжену на повороті свого куратора. Так і сталося.

Два роки тому померла жінка, яка знаходилася біля тата. Я телефонував йому декілька разів, запитував яка допомога йому потрібна, але з відповідей розумів, що він нічого від мене не потребує, а самі розмови дратують його. Знав, що декілька разів у нього була Вікторія. Коли запитував у неї, як там дідусь, вона відводила погляд і відбувалася загальними фразами. Так я розумів, що батько говорив про мене, і його слова були не на мою користь.

Я бачив перед очима Сьомого – такого ж Путіна, як я сам. Що, братчику, втер я тобі носа? Мною займається сам Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звати, а твій Віктор Вікторович, чи як там його насправді звати, є лише підлеглим мого куратора. Звичайно, злорадство переповнювало мене, бо я почав усвідомлювати, що переміг не лише Сьомого, а й того, який зображав Путіна на зустрічі з двійниками і так ганебно провалився завдяки мені. Завтра почне з'ясовуватися, чи зможу я бодай на практичних заняттях, а потім дійсно грати першу скрипку в цій складній грі чоловіків у чорному.

Ще декілька днів тому я хотів запитати у Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звали, чи можу я зателефонувати батькові й привітати його з днем народження. Звичайно, як ця думка з'явилась у моїй бідній голівоньці, так відразу там і вмерла, бо я розумів, що назад дороги нема, і коли мені сказали забути про моє минуле життя, то й ніяких дзвінків до батька не могло бути. А те, що Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звали, запропонував відвезти мене на похорон батька, було звичайнісіньким випробуванням на лояльність до чоловіків у чорному. Я не потрапив у капкан і вийшов переможцем із цієї ситуації.

Тепер я остаточно переконався, що хочу бути не просто Першим у когорті двійників, а Путіним. Злидар хоче стати Принцом. І ви, чоловіки в чорному, самі мені допоможете в цьому. Я ще не знав, як проверну цю обгородку, але був упевнений, що мені вистачить снаги і хисту.

Засинаючи, я подумав про те, хто ж поховає батька. Можливо, Оксана з Вікторією? Чи їм допоможе в цьому Василина? Я їй розповідав про тата. Вона знала, де він живе. При цьому я робив маленьку похибку: якщо Оксана, Вікторія чи Василина ще живуть на білому світі. Зрештою, до їхнього життя чи не-життя я ставився ніби до нереального. Тепер усе для мене було зовсім іншим. Я хотів стати Путіним. Похорони батька виглядали дріб'язковими на цьому тлі.

Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звать, вбиває мене відразу, без попередньої підготовки. Він каже, що через три дні в Росію прилітає президент однієї малюсінької африканської держави. Її унікальні корисні копалини потрібні нам для нових розробок військової техніки. В подробиці мене, звичайно, не посвячують. Роль

Путіна на цій зустрічі виконуватиму я, бо у Володимира Володимировича є більш важливі справи.

Поки я трохи оговтуюсь, Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звуть, продовжує, що мене навчать декілька фраз французькою, хоча в школі й університеті я вчив англійську. За ці дні маю засвоїти основні правила дипломатичного етикету, чи як там це правильно називається. У них є класні спеціалісти, так що вимуштрують мене за повною програмою.

- А головне - по телевізору покажуть, - підкреслює Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звуть, пильно вдивляючись у мене. - Так що не підведи. Мусиш бути подібним на справжнього Путіна.

- А негр теж буде справжнім? - запитую я в Іванова Івана Івановича, чи як там його насправді звуть.

Несподівано мій куратор сміється - та так щиро, що я теж не можу втриматись.

За якусь мить усмішку з його обличчя мов вітром здуло.

- Постався до цього серйозно, якщо хочеш жити, - каже суворо Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звуть.

Я остаточно розумію, що моє життя нічого не вартує, особливо якщо знаходиться в руках чоловіків у чорному.

Упродовж наступних днів учителі нещадно мене муштрують і не дають відпочинку. Вони знають, що ніякий я не Путін, а лише його двійник. Мені здається, що вони насміхаються: мовляв, черговий дурник, який захотів стати подібним на Путіна. Мабуть, набачилися таких і знають, чим усе закінчується. Звісно, мені вони цього не скажуть, бо це важлива державна таємниця, за розголошення якої - смертна кара. Якби вони знали про мої справжні наміри, то, мабуть, дивились би на це по-іншому. Мене так і підмиває натякнути їм про це, але я розумію, що тоді підпишу собі смертний вирок. Мушу все перетерпіти, щоб добитися мети. Спочатку повторюю фрази за ними механічно, як папуга. Поступово розкриваю для себе внутрішній сенс кожного слова, бо лише так можна зрозуміти мову, як каже старий професор. Це відкриття. Я чманію від успіху. Але це лише початок. Красива жінка, яка не подібна на професорку, дає мені зрозуміти, що коли сенси кожного слова приплюсувати одне до одного, то відкривається зовсім інше значення, несподіване. Мабуть, у мене на обличчі написано, що би я хотів зараз зробити з цією красивою жінкою. Вона усміхається, потім грайливо махає пальчиком: мовляв, зосередьтеся. Повертаюся до дійсності. Я розумію, що мені могли б відразу сказати про внутрішнє значення кожного слова і зміст фрази, яка змінюється, хоча здається, що вже докопався до істини, але хочуть, щоби я сам зробив правильні висновки. Це хороші вчителі. Простіше дати людині готову рибу, ніж навчити її користуватися вудочкою.

Наприкінці другого дня навчання в мене складається враження, що французька - моя рідна мова. Вчителі зберігають на обличчях олімпійський спокій, щоби не образити мене. Їм дали занадто мало часу, щоби навчити мене всіх тонкощів.

З фотографій я вже уявляв собі цього африканського президента, але все-таки не

думав, що він буде нижчим від мене десь на півголови. Поки ми не сіли, складалося враження, що він намагається підскочити, щоби зрівнятися зі мною у зрості.

Зустріч почалася з несподіванки. Африканський президент зашпрехав спочатку німецькою, а потім англійською. У Вікіпедії записано, що я, тобто Путін, вільно володію цими мовами. Забули додати, що з допомогою словника. Це я про себе.

Швидко опановую себе і поблажливо усміхаюсь. Мовляв, я знаю, що німецька і англійська – не твої рідні, тому давай будемо шпарити по-французьки, якщо російської не знаєш. Говорю декілька дебільних фраз, яких мене навчили напередодні. Бачу, мій негр буквально тане на очах, так йому приємно.

Увечері дивлюся на себе по телевізору. Показують мене збоку і ззаду. Страхуються, щоби ніхто не запримітив двійника, а не Путіна. Голосу мого теж не подають, хоча я навчився пристойно імітувати Володимира Володимировича.

Декілька разів передивляюся новини на різних телеканалах. Оператор той же, тому нічого нового. Радість переповнює мене. Я ще на крок наблизився до Путіна.

Перед тим як заснути, згадую вчителів. Нещасні. Вас же знищать, коли навчите всіх двійників. Свідків чоловікам у чорному непотрібно. З жалем думаю, що в мене нічого не буде з красивою жінкою.

26

Ще не встигли відгриміти аплодисменти з приводу моєї зустрічі з африканським президентом, як із заходу насуває чорна хмара. Мене, мов заарештованого, ведуть до Іванова Івана Івановича, чи як там його насправді звати. Я відчуваю настрій охоронців. Жодної тобі пошани до високої особи, тобто до мене. Поки йдемо широкими кремлівськими коридорами, намагаюся згадати, де я напартачив. Але якщо мене показали по телевізору, проколів не мало би бути. Чи хтось в якомусь кабінеті угледів те, чого ми не помітили?

Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звуть, темніший чорної землі. Він дивиться на мене, як на ворога народу. Здається, я зараз спопелію від його погляду. Позаду нього стоять два охоронці, ніби чекають команди від господаря розшматувати мене. Справжнісінькі тобі пси.

Доволі швидко я розумію, що мова про Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звати. З'ясовується, що мій колишній куратор готував замах на Путіна. Звичайно, щоб фізично усунути Володимира Володимировича, хотів використати двійника, тобто мене. Виходило, що я його спільник у цьому ганебному задумі.

Мене скрупульозно допитують упродовж декількох годин. Не дають пити. Навіть не прошуся в туалет – не відпустять. Намагаюся зберігати олімпійський спокій, бо розумію, що крок вліво, чи вправо, чи стрибок на місці – це смертельний вирок. Намагаюся не потрапити в пастку. А Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звуть, он скільки їх приготував на моєму шляху. Один необережний крок – і каюк тобі, хлопче. Здається, Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звуть, спеціально штовхає мене в прірву, запевняючи, що так буде краще для всіх. Але чи можна ставити знак рівності між тим, хто летить у невідоме, і тим, хто залишається жити?

Нарешті я можу скласти собі більш-менш цільну картину з того, про що запитує Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звуть. У Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звуть, знайшли документи, згідно з якими він завербував мене, запропонувавши вбити Путіна. Ніби я погодився і лише чекав слушної хвилини, щоби здійснити задумане.

Звичайно, мова йде про чистісінький наклеп з боку Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звуть. І якщо я зараз стану заперечувати очевидне, то Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звуть, легко заведе мене на манівці. Відступаю, але поволі, щоби не втрапити у чергову пастку. А коли відчуваю, що Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звуть, починає сумніватись у правдивості слів Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звуть, поволі переходжу в наступ. Це справді все у мене відбувається на рівні відчуттів, і я ще не знаю, чи обрав правильні стратегію й тактику. Але доволі швидко вимальовується цікава картинка. Обвинувачення з мене остаточно ще не зняті. Сергій Сергійович, чи як там його насправді звати, просто не встиг залучити мене до своєї злочинної банди. Як я розумію, є ще декілька чоловіків у чорному, які хотіли вбити Путіна, але Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звати, не каже, про кого мова. Сергій Сергійович, чи як там його насправді звати, повинен був запропонувати мені вбити Путіна після тієї пам'ятної зустрічі, коли я викрив одного з двійників, який виконував його роль. Проте Сергій Сергійович, чи як там його насправді звуть, не міг врахувати, що я поведу себе саме так, а тим більше, що від нього відберуть кураторство наді мною, і я потраплю до рук Іванова Івана Івановича, чи як там його насправді звуть. Про це вголос розмірковує Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звуть. Чорна хмара наразі оминула мене. Проте відкритим залишається питання: чи пристав би я на пропозицію Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звуть, убити Путіна? Я мовчу. Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звуть, повинен переконатись у моїй лояльності до чоловіків у чорному. Якщо я дам зараз ствердну відповідь на його запитання, то він зрозуміє, що я просто захищаю своє життя і готовий поклястися навіть у вбивстві останнього динозавра. Звісно, найкращим доказом моєї невинуватості було би те, якби я заявив, що сам мрію зайняти місце Путіна, тому гучно і на людях вбивати його – не в моїх інтересах, і, як у випадку з вчителями, мене підмиває сказати це, – але я б тоді точно поставив жирний хрест на своєму житті. За інерцією наша розмова ще трохи триває, але я відчуваю, що повинно трапитися щось таке, що виходить за рамки – і цього кабінету, і взагалі всього нашого життя.

Інтуїція мене не підводить. Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звуть, і я йдемо в супроводі охоронців, його і моїх. Я вже не відчуваю себе ув'язненим, хоча й до того, аби зрівнятися в правах зі своїм куратором, мені ще далеко. Коридори стають все вужчими й вужчими, і я розумію, що ще не був у цій частині Кремля. Потім ми сідаємо у ліфт і довго спускаємося вниз. Важко визначити, чи це ліфт так повільно їде, чи ми справді вже на великій глибині. Намагаюся вгадати, до кого і куди ми йдемо, але жодний із варіантів не влаштовує мене і видається фантастичним. Нарешті ліфт

зупиняється, але двері чомусь довго не відчиняються. Таке враження, що нас заблокували не лише тут, а взагалі в часі й просторі. Проте всі навколо мене зберігають олімпійський спокій і я розумію, що так має бути. Зрештою, порядок денний диктую не я, а чоловіки в чорному.

Двері відчиняються. Я розумію, що ми в підвалі. Доволі волого. Килимових доріжок нема. Дивно, але тут такі ж кабінети, як і нагорі. Знову йдемо довгими коридорами. Наші кроки глухо лунають і зникають десь за черговим поворотом.

Зупиняємося перед одним кабінетом. Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звать, виймає ключі з кишені й відчиняє двері.

27

Звичайно, я помилився, коли подумав, що у підвалі теж є кабінети. З якого б це дива? То були звичайні одиночні камери. Я відразу це зрозумів, коли Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звали, відчинив двері й увімкнув світло. На залізному ліжку без матрацу й подушки сидів невідомий чоловік, скутий по руках і ногах. При нашій появі він закрив обличчя руками. Я зрозумів, що яскраве світло вразило йому очі. Скільки ж то часу він сидів у повній темряві? Нарешті незнайомиць звук до світла і показав обличчя. Я зрозумів, хто це, хоча тепер це була зовсім інша людина, ніж ще вчора. Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звали, уважно спостерігав за мною, хоча я вдавав, що не бачу його погляду. Я ще не розумів, що маю показувати на обличчі, щоби Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звали, остаточно повірив, що я жодним чином не пов'язаний із Сергієм Сергійовичем, чи як там його насправді звали, а в мене навіть у думках не було вбити Путіна.

Мені здалося, що Сергій Сергійович, чи як там його насправді звать, з ненавистю подивився на мене. Як ви вже здогадалися, в'язнем був саме він. Ще вчора мій колишній куратор мав владу наді мною і такими, як я, а сьогодні опинився в цьому підвалі. Звичайно, я для нього був ворогом номер один, бо не хотів услід за ним померти. З якого дива мені брати на себе вину за злочин, якого я не здійснював? А намір убити Путіна був саме таким злочином, за який карали смертю. Все це я зчитав з його обличчя, коли він дивився на мене. Проте потрібно було задовольнити свою цікавість: навіщо Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, тягне і мене за собою в могилу? Він справді вірив, що я хочу і зможу вбити Путіна й збирався підготувати мене до цього?

Як я зрозумів, Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звали, вирішив влаштувати нам щось на кшталт очної ставки. Якщо з Сергієм Сергійовичем, чи як там його насправді звали, було все зрозуміло, то щодо мене він ще мав певні сумніви. Йому хотілося дізнатися, чи готовий я психологічно вбити Путіна. Однієї миті мені навіть здалося, що він приймає своєрідну естафету від Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звали, щоби згодом підготувати мене до вбивства Володимира Володимировича, але вже наступної миті я подумав, що це було б аж занадто.

Над обличчям Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звали, добряче попрацювали. Синці під очима, пошматована нижня губа, з рота і зараз цівкою стікала

кров на білосніжну сорочку. Здавалося, мій колишній куратор уже не звертав увагу на такі дрібниці, ніби розумів, що незабаром піде туди, звідки нема вороття. Я помітив, що у нього не було ременя в штанях і шнурівок у черевиках. Якщо в тебе скуті роки й ноги, то як ти можеш повіситись? Пахло театральною постановкою. Втім, чоловіки в чорному, можливо, намагалися виключити будь-які несподіванки.

І тут мене наскрізь пронизала одна проста думка. Будь-який чоловік у чорному, який намагався вискочити за рамки Системи, був приречений на загибель. У цьому він нічим не відрізнявся від простих смертних. Втім, мабуть, різниця все-таки була. Якщо простих людей знищували відразу, без попередження, то викреслені Системою чоловіки в чорному мали привілей помирати повільно і в муках.

Мабуть, Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, навіть не здогадувався, а знав це. Коли він перевів погляд з мене на Іванова Івана Івановича, чи як там його насправді звали, я зчитав прохання про милосердя. Як же йому зараз хотілося бути простим смертним, щоби прийняти швидку смерть. На обличчі в мого теперішнього куратора не було написано нічого хорошого, але його очі не обіцяли в'язневі помилювання. Ти ж знав, голубе, що на тебе може чекати, коли давав згоду приєднатися до чоловіків у чорному, а потім зрадив Систему.

Охоронці поставили на ноги Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звали, й Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звали, запитав у нього:

- Навіщо ти звів наклеп на Тринадцятого, заявивши, що він готовий убити Володимира Володимировича?

Нещасний не витримав погляду свого мучителя й опустил голову. Несподівано Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звали, зі всієї сили ударив у живіт Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звали, той глухо скрикнув і зігнувся навпіл. Якби не охоронці, які продовжували його тримати під руки, він, мабуть, упав би.

- Відповідати, коли я тебе запитую! - гаркнув Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звали.

Обличчя мого теперішнього куратора аж пересмикнулося від люті. Тепер я знав, що таке ненависть людини, для якої життя інших - ніщо.

- Повторюю ще раз: навіщо ти звів наклеп на Тринадцятого, заявивши, що він готовий вбити Володимира Володимировича?

Я думав, що Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звали, зараз знову вдарить Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звали, але той встиг відповісти:

- Не знаю.

Сказав він це дуже тихо, але всі почули.

- Що?! - визвірився Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звали. - Ти захотів забрати з собою на той світ невинну людину?!

Він нещадно бив нещасного, що й охоронці вже не могли його втримати. Коли ж Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, впав на бетонну долівку, мій куратор добивав його ногами, намагаючись обов'язково вцілити в голову.

Звичайно, чисто по-людськи мені було шкода Сергія Сергійовича, чи як там його

насправді звали, але я вже нічим не міг йому допомогти. Якби зараз став на його захист, то мене б так само скатрупили, як і його. Але мрія про те, що я маю стати Путіним, тепер була стратегічною в моєму житті. Заради неї я повинен був знехтувати усім іншим, в тім числі й життям якогось там Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звали.

28

А потім я всеньку ніч розмовляв з Путіним. Я лежав, а він сидів на моєму ліжку.

- Ти думаєш, я чіпляюсь за владу? - запитував Володимир Володимирович. - Якби ти знав, як вона мені остогидла. Але ж хто мене замінить?

Він прискіпливо дивиться мені в очі, ніби хоче вивідати, що ж там насправді коїться в моїй бідній голівоньці.

- Ось ти би хотів? Бачу, що аж пищиш, так хочеш.

Я й не збираюся заперечувати. Це було би нечесно. Адже ми друзі.

- А що, ти не зумів виховати собі наступника? - запитую.

Мені самому дивно, що я з Путіним на "ти". Він на це не зважає, ніби так і має бути.

- Розумієш, - розтлумачує мені, мов недолугому школяреві, - якщо в цій країні всі тебе бояться, який може бути наступник?

Я думаю. Невже я теж боюся Путіна? Та ні. Не знаходжу жодної підстави боятися його. То чому я не можу бути його наступником?

- Ти не можеш бути моїм наступником, - каже Путін.

Таке враження, що він вгадує мої думки. А може, у нього давно є пристрій, який вловлює думки людей?

- Я цього не дозволю, - каже він. - Ти - мій друг. Президент - це щоденна смертельна небезпека. Жоден охоронець чи двійник не захистить тебе.

Путін уважно дивиться на мене. Здається, хоче сказати ще щось дуже важливе, щоби остаточно переконати мене не пхатися на його місце. Так і є.

- У тебе моє обличчя, - каже Володимир Володимирович. - Другого Путіна Росія не витримає.

Ми мовчимо. Я хочу сказати йому, що мені можуть зробити ще одну пластичну операцію й повернути колишнє обличчя, але стримуюсь. Путін похитнув моє бажання стати президентом. Якщо я справді хочу бути замість нього, то повинен знайти вагомі аргументи - і насамперед для самого себе. Але не зараз, а зранку, коли думається найкраще.

Путін розчиняється у просторі й часі, ніби його ніколи не існувало на цій грішній землі. Як Гітлера. Як Сталіна.

Мабуть, я заснув, бо коли прокинувся, Путіна вже не було на моєму ліжку. Не відразу розумію, що це все мені наснилося. І коли я встав, поснідав, розмова з Володимиром Володимировичем геть чисто вивітрилась із моєї бідної голівоньки. Залишився лише неприємний осад, що він хотів мене від чогось застерегти. Усвідомлюю, що це дуже важливо для мене. Але мої зусилля марні: нічого конкретного я вже згадати не можу.

Натомість думаю про Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звати. Після того як його змасакував Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звати, бідака, мабуть, віддав Богові душу. Або його дострелили, щоби не мучився. Ловлю себе на думці, що мені зовсім не шкода Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звуть. Не рий іншому яму, бо сам у неї впадеш. Добре, що так сталося, бо якби Сергій Сергійович, чи як там його насправді звуть, запропонував би мені вбити Путіна, як я мав себе поводити? Відмовився б? Тоді не знати, що би він зі мною зробив. Пристав би на його пропозицію? Але тоді могло би з'ясуватись, що це провокація, перевірка мене на лояльність до чоловіків у чорному.

Мені й досі здається, що з мене добряче насміялись, розігравши зраду Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звуть, його жорстоке побиття у камері, після чого навряд чи можна вижити. Не вір очам своїм. Але ж я це бачив. Чи це теж був сон, як розмова з Путіним у мене на ліжку?

І все-таки від чого хотів застерегти мене Володимир Володимирович?

29

Події розгортаються стрімко.

У Верховній Раді України під час сесійного засідання падає люстра. Вбито п'ятдесят сім народних депутатів, ще шістдесят вісім знаходяться у лікарні, з них дев'ятеро – у критичному стані.

Телеканали всього світу, в тім числі й російські, крутять виступ українського президента. У тому, що сталося, він звинувачує спецслужби Росії, оголошує про розірвання дипломатичних відносин з цією країною. В Україні оголошено тижневий траур і дочасні вибори до Верховної Ради, які мають відбутися через місяць за спрощеною процедурою. Тепер має бути лише 150 народних обранців замість 450, і виходить на те, що фактично їх призначатиме президент.

Натомість українська опозиція, російські політики, деякі світові лідери стверджують, що падіння люстри в сесійній залі Верховної Ради України, яке мало такі важкі наслідки, було підлаштоване українськими спецслужбами. Президент уже давно не знаходив спільної мови з парламентом, який блокував прийняття важливих законів, ось і вирішив розв'язати проблему в такий жахливий спосіб.

У Москві, Санкт-Петербурзі, Воронежі, Саратові, Ульяновську й Владивостоку впродовж доби підірвано декілька багатоповерхівок. Засоби масової інформації повідомляють про багаточисельні людські жертви.

По телевізору виступає Путін. Він каже, що це зробили українські диверсійні групи. Мені здається, що це не Путін, а той двійник, якого я тоді вивів на чисту воду.

Слухаю далі. Росія оголосила війну Україні. Російські війська наступають на Київ, перейшовши кордон у Сумській, Чернігівській, Харківській областях і в Криму.

Несподівано телевізор вимикають. Охоронці без церемоній заходять до мене в спальню і не дозволяють нікуди виходити. Я прошу зателефонувати до Іванова Івана Івановича, чи як там його насправді звуть, але мені дають зрозуміти, щоби я не пхався куди не слід. Навіть у туалет мене водять під конвоєм. Я знову стаю в'язнем. Такого не

було навіть у найгірші часи, коли я починав служити чоловікам у чорному.

Робити нічого. Добре, що хоч дозволили читати книжки. Але зміст прочитаного не відбивається у моїй бідній голівоньці.

Пригадую, як недавно чув від одного російського політика, що коли Росія захоче, то зможе захопити Київ уже через три години. Три години давно минули. Російські війська вже в Києві? Жириновський приймає привітання з нагоди того, що став повноважним представником президента у Київському федеральному окрузі?

Але чому вимкнули телевізор? Що надважливе сталося в Росії, порівняно з чим війна з Україною видається дріб'язковою? По обличчях охоронців бачу, що вони знають цю новину, але виконують команду начальства: мовчати і нічого мені не казати.

Вночі я майже не спав. Три охоронці сидять на кріслах і в буквальному розумінні цих слів не зводять з мене очей. Я боюсь. Мені здається, що поступить команда від Іванова Івана Івановича, чи як там його насправді звать, і ці здоровані мене вб'ють. Пустять кулю в лоб. Чи задушать подушкою. Чи зламають шию. Тішить, що лише декілька хвилин відчуватиму дискомфорт, а не мучитимусь, як Сергій Сергійович, чи як там його насправді звать. Утім, усім нам гарантована дорога до Вічності, і ніхто не знає, що там насправді є.

Зранку вмикають телевізор. Дивують дві речі: нема Путіна, і жодного слова не говорять про війну в Україні. Розважальні програми змінюються художніми фільмами. У новинах здебільшого розповідають про події, які відбуваються в світі. Але напруга витає у повітрі. Коли ж покажуть "Лебедине озеро"?

Сніданок мені приносять у постіль. Зі мною вже лише один охоронець, свіжий, не з тих, що пантрували мене вночі. Я ще в'язень, але вже не такий небезпечний, як учора. Принаймні це набагато краще, ніж у ситуації з Сергієм Сергійовичем, чи як там його насправді звати. Чи доби́ли його? Чи відпустили? Усміхаюсь сам до себе. Ага, відпустили. Догнали, а потім ще раз відпустили. Остаточно переконуюсь, що моє серце замерзло, мені зовсім не шкода Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звали. На другий раз знатиме, що зі мною не можна так жорстоко жартувати. Втім, другого разу в нього, мабуть, і не буде.

Ближче до обіду до мене заходять усі охоронці й кажуть, що пора збиратись. Вкотре переконуюсь, що скільки б не готувався до смерті, але з'ясовується, що зазвичай вона приходить несподівано.

Ми йдемо широкими кремлівськими коридорами, й аж тепер я усвідомлюю, що не пам'ятаю, як опинився вдома після очної ставки з Сергієм Сергійовичем, чи як там його насправді звали. А може, це мені також наснилось, як і розмова з Путіним? Чи я справді розмовляв з Володимиром Володимировичем і бачив, як добивають Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звати?

Помічаю, що кремлівські порядки змінились. По коридорах, не криючись, снують чиновники з пузатими портфелями, ніби намагаються винести все зайве зі своїх кабінетів. На нас вони не звертають жодної уваги. Лише окремі, побачивши мене, дивляться, як на мерця, і прискорюють хід. Я вже впізнаю, де ми знаходимось. За якусь

мись будемо в кабінеті Іванова Івана Івановича, чи як там його насправді звать.

30

Так, це був кабінет Іванова Івана Івановича, чи як там його насправді звать, але за його столом сидів Сергій Сергійович, чи як там його насправді звать. На його обличчі я не помічаю жодних ознак нещодавнього побиття. Руки теж в порядку. Мабуть, і на тілі нема жодного синця. І чому я вже не дивуюсь подібним метаморфозам?

Сергій Сергійович, чи як там його насправді звать, закінчив розмову по телефону, махнув рукою охоронцям, що ті можуть почекати за дверима, а коли вони вийшли, сказав:

- Іванов Іван Іванович, і його так справді звать, виявився ворогом народу, якого сьогодні зранку розстріляли.

Звісно, ви здогадались, що я не задавав зайвих питань. Що ж такого накоїв Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звать, що треба було розстріляти цього поважного чоловіка? І що я бачив у підвалі, коли добивали Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звать? Можливо, я потихеньку божеволію, знаходячись у смертельних обіймах чоловіків у чорному.

- Зараз я вам повідомлю конфіденційну інформацію, про яку ніхто більше не повинен знати, - сказав Сергій Сергійович, чи як там його насправді звати.

Він просвердлював поглядом мою черепну коробку, ніби намагався зрозуміти, які ж то думки нуртують у моїй бідній голівоньці.

- Володимир Володимирович Путін помер, - сказав Сергій Сергійович, чи як там його насправді звать, - але повідомлення про це з'явиться через декілька днів. Треба підготувати народ, а то сліпий бунт може перекреслити всі наші досягнення.

"А вони були?" - хотів я іронічно запитати, але все-таки стримався. Зараз не до цього. Тут би самому врятуватись. Вже значно пізніше зауважив, що повідомлення про смерть Путіна сприйняв аж занадто спокійно, ніби вже був морально готовим до цього.

- Ми вивели свої війська із України, хоча залишалося ще хвилин тридцять, щоби зайняти Київ, а десантна дивізія так і не висадилась у Львові, - продовжував Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали.

Несподівано він надовго замовк, ніби роздумуючи, чи мав мені усе це казати. А може, розмірковував, як має себе поводити у даній ситуації, щоби вижити. Оголосять ворогом народу і розстріляють, як Іванова Івана Івановича, чи як там його насправді звали, й сотні таких, як він, що вірою й правдою служили Путіну, а поплатилися життям у перший же день після його смерті.

Я не смів порушити тишу, яка запанувала в кабінеті, хоча мені здалося, що Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, просто забув про моє існування на білому світі.

Але це було не так. Я помітив, що він поволі повертається до тям.

- Тепер до наших справ, - рішуче сказав Сергій Сергійович, чи як там його насправді звати, дивлячись мені в очі. - Вас зараз коротко проінструктують, а через годину ви летите в Сибір, щоби проінспектувати наші концтабори. Вищий генералітет

Росії буде з вами. Ви виконуватимете роль Путіна, як найздібніший його двійник. Вони ще не знають про його смерть.

31

Про те, що в сибірській глибинці є декілька концентраційних таборів, мені сказала вчителька, з якою я займався сексом, і яка думала, що я справжній Путін. Це входило в програму навчання, і вона чекала моєї реакції. Я ніяк не відреагував. Пам'ятаю, що хотів показати, ніби вже володію цією інформацією. З іншого боку, я вже прагнув стати справжнім Путіним, а не лише подібним на нього, тому концентраційні табори в моїй уяві були природним явищем для Росії. За Леніна і Сталіна були, то чому не можуть бути за Путіна? А після сексу з нею, коли події почали розгортатись із космічною швидкістю та в геометричній прогресії, я взагалі перестав думати про концентраційні табори. Не до цього. Подумаєш, яка дрібничка.

У присутності Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звали, мене напучував молоденький генерал-лейтенантик, так що я подумав, ніби він не міг дослужитися до такого високого звання, а якщо й дослужився, то, мабуть, мав особливі заслуги перед Путіним, тепер уже покійним. І ще одна думка завітала до моєї бідної голівоньки: Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, в ієрархічній драбині чоловіків у чорному стоїть значно вище, ніж цей генерал-лейтенантик. Він сидів у його присутності, перебивав, задавав слушні запитання – і військовик слухняно відповідав. Цікаво, а яке ж звання має Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали? Однієї миті мені здалося, що Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, є Володимиром Володимировичем Путіним, якому зробили пластичну операцію. Втім, я не мав права на те, щоби ця божевільна думка надовго затримувалась у моїй бідній голівоньці.

Молоденький генерал-лейтенантик, як справжній солдафон, чітко розповів про розташування концентраційних таборів, їхні особливості та відмінності між собою, вказав на кількість контингенту в кожному і почав завантажувати мене іншими подробицями, ніби займався цим усе своє життя. Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, зі співчуттям дивився на мене, аж поки не прийняв рішення, наказавши молоденькому генерал-лейтенантові замовкнути. Той здивовано дивився на нього, даючи зрозуміти, що виклав далеко не всі основні позиції. Але, на думку Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звали, мені, який мав зображати Путіна, повинно було вистачити й цього. Він у доволі грубій формі махнув рукою молоденькому генерал-лейтенантові, ніби відганяв надокучливу муху, і той, червоніючи, зібрав усі папери, розкладені на столі, і, застосовуючи задній хід, вийшов із кабінету.

– От служака, – невдоволено сказав Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали. – Спробуй йому доручити якусь творчу роботу. Буде завал по всіх штреках. А ось виконавець з нього – відмінний. Треба підвищити йому звання.

Я вже й не смів думати, що переді мною Володимир Володимирович Путін, а не Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали.

Після хвилинної паузи, коли тиша з гуркотом вдарялась об барабанні перетинки,

загрожуючи залишити мене глухим на все життя, що залишилось, Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, коротко і своїми словами, без солдафонських викрутасів, повторив мені те, що перед цим розповідав молоденький генерал-лейтенантик, так що я зрозумів, що мій чи то колишній, чи то нинішній куратор знаходиться глибоко в темі. Мені треба було відвідати три концентраційні табори в різних кінцях Сибіру, вислухати доповіді місцевого і приїжджого разом зі мною генералітету, дати вказівки і повернутися в Москву. На виконання завдання – дві доби. Після повернення на мене чекають гарячі дні, бо нарешті повідомлять про смерть Путіна. Треба, щоби я був під руками, бо всіляке можливо. При цьому Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, свердлов мене поглядом, ніби сумнівався, чи повернусь я, то ж чи варто відпускати мене в таку далеку дорогу. Ця думка лише народжувалась у моїй бідній голівоньці, тому від самого початку я ще не надавав їй аж такого великого значення, але пам'ятаю, що саме тоді, коли я знаходився в кабінеті Сергія Сергійовича, чи як там його насправді звали, я подумав, що навіщо мені повертатись, коли оголосять про смерть Путіна. Кому стануть потрібні його двійники, якщо вмер цар? З іншого боку, я розумів, що Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, приставить до мене надійну охорону, з чого я зробив доволі простий висновок: якби й хотілося мені втекти, то навіть у принципі не вдасться цього зробити. Залишається наостанок життя хоч пошикувати у концентраційних таборах з вищим генералітетом Росії. З цією оптимістичною думкою, затиснутий охоронцями на задньому сидінні, я мчав на машині до аеродрому.

32

Я розумів, що заради мене навіть у повному складі актори погорілого театру не могли влаштувати цього дійства. Моя впевненість у правдивості всього зросла, коли я побачив головного охоронця покійного Путіна. Він не був поблизу мене, але я відчував, що мої охоронці підпорядковуються йому. Мабуть, він єдиний зі всього вищого генералітету знав, що Володимира Володимировича нема, а я виконую цю роль. Іншим з незрозумілих мені причин не потрібно було поки що навіть здогадуватися про це.

Поки ми летіли, одна думка чітко викристалізувалась у моїй бідній голівоньці. Вище керівництво Росії до останнього тягнутиме час і не повідомлятиме про смерть Путіна, щоб облаштувати свої обладунки. Я навіть подумав, що, можливо, одного разу таке вже навіть трапилося, коли Путін помер чи його прибрали, а потім цю роль успішно виконував якийсь двійник – звісно, під наглядом чоловіків у чорному. Чи не той, бува, це чолов'яга, якого я вивів на чисту воду? Може, саме я долучився до зміни ходу історії? Тепер же здійснюють генеральну репетицію, щоби перевірити, чи дійсно я зможу бути замість Путіна. Зустріч з африканським президентом була легкою прогулянкою порівняно з тим, що я тепер мав зробити. Вищий генералітет Росії повинен переконатися, що Путін – жив, Путін – живе, Путін – буде жити, і взагалі – Путін найживіший за всіх живих. Якщо мені все вдасться, то Сергієві Сергійовичу, чи як там його насправді звали, а, головне, тим, хто за ним стоїть, не доведеться оголошувати про смерть Путіна. А навіщо? Хай народ живе спокійно. Йому не треба

знати, що справа Путіна знаходиться в надійних руках, а вороги навіть не повинні сподіватися, що буде крок вправо, чи вліво, чи хоча б стрибок на місці, що йшло би врозріз із наміченим Путіним курсом.

Звісно, мені тут же хотілося поділитися своїми думками з головним охоронцем покійного Путіна. Я відчував, що саме він очолює цю таємну структуру чоловіків у чорному. Але тут же збагнув, що їм потрібні не розумні люди, які вміють самостійно мислити й аналізувати, а слухняні виконавці. Те, що я розгадав їхній план і навіть прорахував декілька подальших кроків, нехай залишиться у моїй бідній голівоньці, а для них я буду тим, яким вони мене знають, – керованим і вірним. Нехай думають, ніби я справді такий.

Я сидів на президентському місці й вдавав із себе старанного учня, який вивчає документи державної ваги, що мені поклали на стіл. Час від часу я кидав погляди на генералів, і тоді вони випрямляли спини і втягували животи. Я відчував, що головний охоронець покійного Путіна спостерігає за мною, але не подавав виду. Нехай насолоджується моєю бездоганною грою. Свого часу я передивився багато відеороликів, де Путін знаходився у літаках. Тоді, дивлячись у дзеркало, я імітував його погляди, рухи, жести, довівши все до автоматизму, а тепер відчував, що в мене виходить на всі сто відсотків – і навіть більше, коли імпровізація актора захоплює глядача більше, ніж це би насправді робив оригінал. При цьому я пам'ятав золоте правило, що краще недограти, ніж переграти. Особливо захоплюватись імпровізацією теж не слід, бо все-таки вищий генералітет Росії бачив Путіна у різних ситуаціях і може швидко розкусити мене, якщо піде щось не так.

Уже в літаку я помітив у руках головного охоронця покійного Путіна доволі грубезну шкіряну папку. В машині й біля трапу я її не бачив. Мабуть, вона вже очікувала свого господаря в салоні літака або хтось з інших охоронців приніс її туди.

Головний охоронець покійного Путіна вичікувально дивився на мене, а потім підійшов, нахилився наді мною і так, щоби більше ніхто не чув, сказав:

– Сергій Сергійович просив вас підписати деякі укази президента.

Я зобразив на своєму обличчі усмішку людини, яка не дуже хоче цього робити, але розуміє, що обійтися не можна. Все це я скопіював із Володимира Володимировича, коли він ще був живий. Тепер на мене дивилися генерали. У них не повинно було виникнути жодного сумніву, що перед ними Путін – цілий і неушкоджений.

Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, якось жартома запитав у мене, чи зможу я підробити підпис Путіна.

– Уже! – гордо заявив я.

Мій куратор не повірив, як уміло я ставлю підпис замість Путіна. Тоді він не похвалив мене, лише підозріло глянув. Мовляв, далеко підеш, якщо тебе вчасно не зупинити. Більше ми не поверталися до цієї теми. З'ясувалося, що аж тепер знадобилося моє вміння ставити підпис замість Путіна. Звичайно, я розумів, що це незаконно, адже Володимира Володимировича вже нема. Проте в мене не було ні тіні сумнівів, ніби я роблю щось таке, що йде всупереч моїй совісті. Влада чоловіків у

чорному взагалі зводила до нуля це поняття – совість. Я довів до автоматизму підпис Путіна і міг би це робити навіть із заплющеними очима.

Я помітив у руках головного охоронця покійного Путіна президентську печатку і так само тихо, але щоб сенс сказаного був зрозумілий генералам, попросив її ставити на кожному підписаному мною документі. З його погляду я зрозумів, що він вдячний мені за цю пропозицію, бо, очевидно, не продумав цієї деталі, як у його руках могла опинитися президентська печатка і що з цього приводу могли подумати генерали. А так все виглядало природно, ніби я дав її, а він ставить печатку на президентських указах, увільняючи Володимира Володимировича від цієї рутинної роботи.

Звичайно, мені було цікаво, які ж такі президентські укази я підписую, але головний охоронець Путіна відразу ж відмів мої спроби. Я бачив лише нижню частину документа, де мав поставити підпис. Верхню ж майже повністю прикривала його широка долоня. Ні – то ні, а запитати можна.

Президентських указів виявилось всього п'ять, під кожним із яких я поставив свій підпис, тобто покійного Путіна, як ви розумієте, а в шкіряній папці ще залишилося багато документів. Я подумав, що вони б могли зацікавити не одну розвідку світу, а я був би забезпечений до кінця днів своїх.

Мені здалося, що головний охоронець покійного Путіна зафіксував цю думку в моїй бідній голівоньці. Він так і залишився сидіти навпроти мене, а я не смів глянути йому в очі. А може, роздивляючись двійника, головний охоронець покійного Путіна думав, що Володимир Володимирович жорстоко пожартував зі свого найближчого оточення, зімітувавши власну смерть, а сам безтурботно зараз сидить у літаку й очікує, що з цього вийде?

Літак струсонуло, і я подумав, що зараз моє життя закінчиться, але за мить усе ввійшло у норму.

33

Дві доби, проведені мною у сибірських концтаборах разом із російським вищим генералітетом, видалися мені цікавими й веселими. Насамперед я здав головний екзамен у своєму житті, а водночас збулася моя найзаповітніша мрія: я став Путіним. З мене не зводив очей головний охоронець покійного Володимира Володимировича, але все було природним, і за ким же, як не за мною, він повинен був наглядати. Що стосується вищого російського генералітету, то я наводив жах одним своїм поглядом. Здається, спеціально не хотів цього робити, але якщо вже Лихий вселився в тебе, то годі його вигнати. Мабуть, вони бачили Путіна таким рідко, або ж узагалі не бачили його смертельного погляду в очах. Я ж імпровізував і відчував, що вдало. У мене були касети з добрим Путіним, а тут я грав роль Путіна злого. Для мене було головним, щоб усе нормально сприйняв головний охоронець покійного Володимира Володимировича. Здається, він оцінив мою творчість найвищим балом, хоча й не подавав виду. Але мені не треба було його похвалби, якщо все я відчував на внутрішньому рівні.

За великим рахунком, було за що картати вищий російський генералітет, який відав концентраційними таборами у Сибіру. Чим глибше я вникав у тему, знайомився з

надсекретними матеріалами, які мені постійно підкидав головний охоронець покійного Путіна, тим більше розумів, що тут непочатий край роботи, але й генерали мали би зробити набагато більше. Здавалося, шкіряна папка головного для мене зараз чоловіка в чорному є бездонною, а він сам, як я відчував, хоче зробити мене злішим до цих нікчемних генеральчиків, які не здатні виконати не те що важливого, а навіть елементарного. Якби мені зараз дали пістолет, я би перестріляв кожного другого.

Концентраційні табори в Сибіру за сутністю своєю нічим не відрізнялися від тих, які я бачив по телевізору в Німеччині чи Росії часів війни. Звичайно, було нове вирішення з точки зору сучасних технологій, але внутрішній стрижень залишався. З документів я зрозумів, що мені показували новітні приміщення, а не ті, які залишилися з часів Сталіна, вже модернізовані й використовувані за призначенням.

Особливістю новітніх концтаборів була їхня компактність. Це були збірні конструкції, які в будь-яку мить можна було розібрати й перенести в інший кінець Сибіру. Що в такому разі могло трапитися з в'язнями, завбачливо виносилося за дужки. Розрахований максимум на двадцять тисяч осіб, такий об'єкт представляв собою замкнутий цикл. Це стосувалось і виробництва, і знищення тих, кого відправили на перевиховання. На відміну від гітлерівських і сталінських концтаборів, приречені не мали права на свободу. Всі, хто потрапив сюди, тут назавжди й залишались. Їхнє життя могло закінчитися наступного дня, а могло тривати до природної смерті, тобто через декілька десятків років. Лише час міг підтвердити чи заперечити цей теоретичний постулат. Але поки що винятків не було. Система здавалася бездоганною і непідкупною.

В одному із концтаборів мені довелося віч-на-віч зіштовхнутися з бандерівцями, про яких я багато чув, але ніколи не бачив. Здавалося, головний охоронець покійного Путіна спеціально не готував мене до цієї зустрічі, хоча й підкинув декілька цікавих документів зі своєї бездонної шкіряної папки. Тут були дві категорії бандерівців, як звично називали вихідців із Західної України. Одних чоловіків узяли в полон на війні. Інші були заробітчанами, яких повисмикували з різних куточків Росії. Чомусь для наших спецслужб другі були більш небезпечними, ніж перші, хоча я думав, що мало би бути навпаки. Аж потім, вчитавшись у документи, я зрозумів, у чому суть: мало не в кожному заробітчанинові вбачали потенційного диверсанта, який приїхав не гроші заробляти, щоби прогодувати сім'ю, а нашкодити москалям. Якщо цією дурнею залякували Путіна, то мені стало шкода покійного. Чи він сам допускав, щоби його залякували? Такий собі своєрідний садомазохізм. Взагалі-то значно пізніше я зробив однозначний висновок: Володимир Володимирович не лише поділяв погляди одіозних керівників спецслужб, а й вірив кожному їхньому слову. Це й стало однією з основних причин розпаду Росії. Але щось я забіг далеко вперед.

Переді мною стояли звичайні чоловіки, на яких би я в мирний час не звернув жодної уваги, якби мені не сказали, що це бандерівці. Їхні суворі погляди не могли ввести мене в оману. Ці люди вже давно змирилися з тим, що ніколи не потраплять додому, більше не побачать своїх рідних і близьких. Навіть якщо колись вони були

ідеологічно підкованими, то тепер це назавжди вивітрилося з їхніх бідних голівоньок. Мені здається, що і власне життя тепер їм було нецікаве. Вони не могли повернутися до того, що в них було, – і це найбільше вбивало. Путіна, тобто мене, вони теж бачили вперше в житті. Я пройшовся перед ними, заглянувши кожному в очі й нікому не сказавши жодного слова. Це теж була імпровізація з мого боку, яка сподобалась – я це відчував – головному охоронцеві покійного Путіна. Таким повинні були запам'ятати мене ці чоловіки на все життя, що їм залишилося.

Подібну екзекуцію я влаштував в іншому концтаборі – цього разу над кримськими татарами. Мені здалося, що в їхніх очах я прочитав ще більшу приреченість, ніж у бандерівців, але відніс це на рахунок суворого клімату порівняно з теплом на їхній історичній батьківщині.

Але найбільш потішним було те, коли я розпікав одного поважного генерал-полковника, обіцяючи залишити його тут в'язнем. Здавалося, всі генерали, які це слухали, зараз вмруть зі страху. Головний охоронець покійного Путіна змушений був шепнути мені на вухо: "Тихіше на поворотах, а то матимемо зараз декілька трупів від інфарктів", – але його очі при цьому сміялись, і я зрозумів, що моя витівка йому дуже сподобалась.

Відвідування концтаборів у Сибіру залишилося для мене одним із найяскравіших спогадів у моєму житті. Я й досі, хоча стою однією ногою в могилі, з посмішкою згадую, з яким жахом дивився на мене вищий генералітет Росії. Складалося враження, що вони справді боялися за власне життя, ніби мені могли дати автомат, щоби я їх усіх перестріляв. Я б і зробив це, якби мав таку можливість, щоби вони ніколи не дізналися, хто насправді був перед ними.

34

Моє повернення до Москви було тріумфальним. Біля трапу літака мене зустрічав сам Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звали. Мені якось було все одно, що в поїздку до концтаборів Сибіру мене проводжав Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, якого Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звали, скопав на квасне ябко в підвалі, а потім Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, сказав, що Іванова Івана Івановича, чи як там його насправді звали, розстріляли як ворога народу.

– Ми задоволені вашою роботою, – сказав Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звали. – Поплескайте мене по плечах.

Я зберігав олімпійський спокій, бо на мене, тобто Путіна, всі дивились. Ніхто не смів помітити здивування на моєму обличчі.

– Так треба, – пояснив Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звали.

Чому б не вдовольнити прохання не останньої людини серед чоловіків у чорному? Я зробив так, як мене просили, бо мав це за велику честь.

Головний охоронець покійного Путіна передав Іванову Іванові Івановичу, чи як там його насправді звали, шкіряну папку. Я був гордий з того, що в ній містились президентські укази, які я підписав. Путіна нема, але справа його живе.

Відтак я пішов до чорного броньованого лімузину, який зачекався мене. На ньому колись, мабуть, їздив уже тепер покійний Путін. Вервечкою за мною потягнулися мої піддані.

Декілька днів мене не рухали. Звісно, я розумів, що по телевізору не покажуть мою поїздку в Сибір, коли я відвідував концтабори, хоча декілька операторів знімали мене і вищий генералітет Росії. При цьому я зауважив, що головний охоронець покійного Путіна ніколи не потрапляв у кадр, й оператори знали, що він не повинен бути зафільмованим, тому все робили акуратно. Проте мене дуже насторожувало, що по телевізору взагалі не говорили про Путіна, ніби його ніколи й не існувало на білому світі. Тепер Росія жила сама по собі – без Володимира Володимировича. Схоже, чоловіки в чорному робили генеральну репетицію, як би це могло виглядати. Але й повідомлення про його смерть теж не було. З цього я зробив однозначний висновок, що чоловіки в чорному зробили свій вибір. І цим вибором був я. Тепер я став Путіним для них.

35

Відвідування концтаборів у Сибіру трохи вивело мене з ладу. Мабуть, я застудився. Таблетки змінювались уколами, але, очевидно, видимого покращення не було. Я знову бачив у снах сніжинки, які вгризалися в африканський пісок. Пам'ятаю, що в ті миттєвості, коли я приходив до тями, в мене було почуття провини перед чоловіками в чорному. Ще б пак, я капітально підвів їх.

Однієї ночі я несподівано прокинувся ні з того, ні з сього. Здавалося, в мене вселяється якийсь чоловічок, який відтепер керуватиме моїм життям. І справді, Путіна, якого я обожнював, нема. Я сам став Путіним, але навіть такою великою людиною, як я, хтось повинен керувати, інакше на планеті Земля запанує хаос, який усе зруйнує.

Не знаю, чи це було моє рішення, чи того чоловічка, який у мене вселився. Але я встав з ліжка і вийшов із палати. Біля дверей сидів охоронець, який спав. Інше крісло було порожнє. Мабуть, другий охоронець пішов у туалет. Сподіваюся, вони не будуть гніватися на мене за те, що я пішов по-англійськи – не прощаючись. Я не зробив їм нічого поганого, хоча не можу щось подібне з такою ж впевненістю сказати на їхню адресу. Щоправда, їх можуть розстріляти, що не вгледіли мене, але ж все одно рано чи пізно треба вмирати, а так хоч внуки знатимуть, через що загинули їхні діди. В іншому випадку вмерли б невідомими і забутими.

З'ясувалося, що я лежав на другому поверсі. Це була типова лікарня. Всі спали. Я не зустрів живої душі. Спустився вниз. Тихо. Теж нікого. Вийшов надвір. Тепла літня ніч. Коли я літав у Сибір інспектувати концтабори, була зима. Залежався я, одначе!

Мене зовсім не хвилювало, що я в лікарняній піжамі йду вулицями нічної Москви. Невідомий чоловічок, який тепер назавжди вселився в мою душу, запевняв, що тепер я остаточно відійшов від чоловіків у чорному. Чомусь я відразу повірив цьому невідомому чоловічкові. Скажу вам, що він жодного разу не збрехав і не підвів мене.

Я йшов і думав про все і ні про що на світі. Духмяний вітер свободи вирішив жорстоко пожартувати зі мною. Я зіскочив з хідника і йшов дорогою. Назустріч з

великою швидкістю їхав великий чорний автомобіль, який я бачив лише в чоловіків у чорному. І хоча мене засліпило світло фар, Богом можу заприсягтися, що за кермом сидів Володимир Володимирович Путін.

36

- Яюсь дивно його машина збила.
- Що ви маєте на увазі?
- Не покалічила зовсім.
- Краще би покалічила, ніж має жити з таким обличчям.
- І не кажіть. Тепер його мама рідна не впізнає.
- Таке враження, ніби йому спеціально порізали обличчя ножом.
- Не повірите, я теж про це подумав.
- Дивно, що його ніхто не шукає.
- Так, дивно. Обдзвонили всі лікарні Москви. З жодної не втік пацієнт у піжамі.
- А може, він і не втік?
- Що ви маєте на увазі?
- Я думаю, що його викрали. Лікарі бояться зізнатися, що це їхній пацієнт.
- Можливо. Зараз усе можливо. Не стало Путіна - роблять усе, що заманеться.
- Але якщо викрали, то чому не вбили, а лише порізали обличчя?
- Не знаю... І що ми тепер маємо робити?
- Що ви маєте на увазі?
- Ви чули, що США хочуть забрати у Росії ядерну зброю?
- Та чув. Але думаю, що патріотичні генерали, які зараз при владі, не допустять

цього.

- Був би Путін, навіть не заїкалися б про це.
- І не кажіть. Що з цим робитимемо?
- А що з ним робити? Хай собі лежить. Приїде поліція - розбереться. Наше діло

маленьке.

- Поки поліція приїде...
- Так, це не те, що було за Путіна. Але пацієнт без пам'яті. Нікуди не втече.

Пацієнт - це я. Лежу із заплющеними очима. Розмову чув від початку до кінця. Лікарі ще щось говорять і йдуть із палати. До мене повертається життя. Я починаю розуміти, що вскочив у ще більшу халепу, ніж тоді, коли став двійником Путіна.

Отже, щось із моїм обличчям, бо й мама рідна мене не впізнає. Мами давно нема, так що за стан її здоров'я я спокійний.

До моєї бідної голівоньки залетіли думки про Путіна. Коли я втік із лікарні, чоловіки в чорному, мабуть, таки оголосили про його смерть. А що їм залишалося робити? Навряд чи вони знайдуть подібного на Путіна, який би задовольнив їх на сто відсотків. Таким був лише один - Тринадцятий, єдиний і неповторний. Чого гріха таїти? Я пишаюсь собою.

Я все ще не розплющую очей, ніби хтось може спостерігати за мною. Розумію, що це навряд чи, але береженого Бог береже.

Владу в Росії захопили патріотичні генерали. Чи не ті, бува, яких я розпикав у сибірських концтаборах? Та на них добре гаркнути – і вони віддадуть ядерну зброю не те що Сполученим Штатам Америки, а й дідькові лисому.

І тут я поволі починаю втямлювати, що накоїв. Якби не моє дурнувате рішення втікати із лікарні, все було би, як є, і чоловіки в чорному не оголошували би про смерть Путіна, а Сполучені Штати Америки не хотіли би відібрати у Росії ядерної зброї.

– Не будь таким наївним, – озивається всередині мене невідомий чоловічок, який напередодні заліз у мою душу. Я геть чисто забув про його існування. – Чоловіки в чорному зрозуміли, що навряд чи ти одужаєш, а тому точно стерли би тебе в порошок, ніби людини й не існувало на білому світі.

– Неправда, чоловіки в чорному цінували мене й нізачо б не вбили, – кажу я і розплющую очі, але нікого не бачу.

– Вони цінували тебе, бо ти був подібний на Путіна, – озивається всередині мене невідомий чоловічок. – А тепер кому потрібен ідіот?

Я ще не розумію, що ідіотом він назвав мене. Промацую поглядом лікарняну палату, але нікого не знаходжу. Мені хочеться бачити невідомого чоловічка, який так нахабно заліз у мою душу. Маю до нього лише одне запитання: чому він вважає мене ідіотом? Але я повинен бачити його очі, щоби зрозуміти, чи правду він казатиме, відповідаючи на моє запитання.

– І що я маю тепер робити? – натомість запитую я.

– Чимшвидше втікати звідси, – каже невідомий чоловічок, який заліз у мою душу. – У тебе й так чимало проблем, а ще поліцейські зараз приїдуть, почнуть випитувати, хто ти та звідки. Воно тобі треба?

Я погоджуюся з ним. Водночас розумію, що рішення доведеться приймати мені, а не невідомому чоловічкові, який заліз у мою душу. Схоже, чоловіки в чорному поставили на мені хрест. Вони залишили мені життя, але щось зробили з моїм обличчям, що й мама рідна не впізнає. Мовляв, тримай у собі те, що з тобою було у нас. Я не ідіот, як вважає невідомий чоловічок, який заліз у мою душу, все розумію. Я ще знадоблюся чоловікам у чорному. Прийде мій зоряний час. Важливо лише дочекатися його.

37

Я роблю так, як каже невідомий чоловічок, що заліз до мене в душу. Встаю з ліжка і виходжу із палати.

У коридорі лікарні – велике дзеркало. Інтуїція підказує не дивитися в нього, але невідомий чоловічок, який заліз до мене в душу, наспівує якусь пісеньку. Прислухаюсь. Виразно чую слова: "Краще зараз, ніж потім. Все одно ти побачиш. І життя затаїться в кущах". Дурня якась, але під приспів російського гімну.

Дивлюсь у дзеркало. Не відразу розумію, що тип з розсіченим обличчям – це я. Щось мене стримує, щоби не закричати з відчаю. Але відразу інша думка заходить до моєї бідної голівоньки. Я навіть можу сформулювати її словами: Тринадцятий більше не подібний на Путіна. Його не те що мама рідна не впізнає, але й ті, хто мене колись

знав. Поки що не знаю, маю радіти чи ні.

Біля виходу стоїть красива жінка. Звичайно, я впізнаю її. Це та професорка, яка вчила мене сенсам французьких слів. Я повинен зізнаватися, хто я насправді? Чи вона й так знає, хто я?

- Нарешті, - усміхається красива жінка і цілує мене.

Я нічого не розумію. Під'їжджає таксі. Сідаємо на заднє сидіння. Красива жінка тримає мене за руку. Її голівка - на моєму плечі. Таксист - із тих чоловіків у чорному, які вже нічому не дивуються.

Їдемо Москвою. Мені все одно - куди. Красива жінка міцно тримає мене за руку, ніби боїться, що я втечу. А куди мені втікати з таким обличчям?

Таксі зупиняється. Ми виходимо. Шикарний особняк. Подібні я бачив лише по телевізору.

- Поки що поживеш тут, - каже красива жінка. - А там видно буде.

Я не хочу нічого розуміти. Мені навіть не цікаво, як її звати і чому вона опікується мною.

Кімнати в особняку подібні на аеродром. Красива жінка розуміє, що велетенські розміри мені не подобаються.

Ми йдемо на другий поверх. Красива жінка відчиняє двері. Я бачу спальню середніх розмірів. "Може бути", - каже невідомий чоловічок, який заліз до моєї душі. Я киваю головою красивій жінці: мовляв, добре, я буду тут.

Красива жінка каже, щоби я роздягався. Я стою й мовчки дивлюся на неї. Тоді вона рішуче, але м'яко знімає з мене лікарняну піжаму і веде голого до сусідньої кімнати. Тут ванна. Хтось уже наповнив її. Красива жінка допомагає мені залізти у воду. Теж роздягається. Намилює мене. Миє. Так добре, як у дитинстві. Красива жінка рушником розтирає до почервоніння моє грішне тіло.

Потім ми кохаємось на ліжку у спальні. У красивої жінки гнучке красиве тіло. Я думаю, що коли б це було тоді, коли вона була професоркою, а я ще мав обличчя Путіна, то відчував би щось більше.

Красива жінка, мов робот, зробила свою справу і виходить зі спальні, навіть не глянувши на мене. Більше я ніколи не бачив її у своєму житті.

38

По телевізору день і ніч крутять новини. Бачу, що відбувається в Росії.

Путін вмер. Люди виходять на майдани з його портретами. Поліція розганяє їх. Якийсь пузатий начальник з трьома зірками на погонах каже, що це несанкціонований мітинг, а тому нова влада не допустить порушення закону.

Виступає Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звати. Я відразу впізнаю цього чоловіка в чорному, хоча він змінив зачіску, завів вуса й почепив окуляри на ніс. Я вже навіть і не згадую, що Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, сказав мені, що Іванова Івана Івановича, чи як там його насправді звали, розстріляли як ворога народу. Як би там не було, він мені тепер не куратор. Стає легше на душі, і я відчуваю, що чоловічок, який там зараз проживає, задоволено усміхається.

Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звати, каже, що до наступних президентських виборів тимчасово виконуватиме обов'язки глави держави. Поруч з ним – вищий російський генералітет, який літав зі мною до сибірських концтаборів. Тепер у них зовсім інші вирази на обличчях. Розумні погляди, в яких зчитується відповідальність за долю Росії після смерті Путіна. Куди й подівся страх, який я їм нагнав. Але наступної миті я розумію, що пиха і самовпевненість так і пруть з них. Мабуть, це тому, що оператор змінив освітлення. Генеральчики розуміють, що тепер влада належить виключно лише їм.

Далі я напружуюсь, а вслід за мною, мабуть, і мільйони росіян, коли Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звать, каже, що нова влада розбереться зі всіма злочинами Путіна, але на це потрібен тривалий час, щоб не наламати дров. Моє й мільйонів росіян напруження зникає в одну мить. Зрозуміло, що це лише слова. Нічого вони не роблять. Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звать, стверджує, що винні однозначно будуть покарані. Він обіцяє відкриті судові процеси по всій Росії. Чомусь мені здається, що Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звать, сам не вірить у свої слова. То чому в це мають повірити я і мільйони росіян, які складали Систему Путіна чи належали до когорти чоловіків у чорному?

Слово надають Сергієві Сергійовичу, чи як там його насправді звать. Він теж змінився, а в офіційному костюмі з краваткою виглядає навіть смішним. З'ясовується, що тепер він виконуватиме обов'язки прем'єр-міністра – аж до того часу, коли буде сформовано новий уряд. Сергій Сергійович, чи як там його насправді звать, каже, що підприємства працюють у штатному режимі, людям вчасно виплачують зарплати і пенсії, життя поступово налагоджуватиметься і покращуватиметься. Я відчуваю, що і в його словах нема впевненості. Здається, що чоловіки в чорному, які керують усіма процесами в Росії, є Путін чи нема, випустили цих клоунів, щоби хоч трохи заспокоїти людей. Але мої колишні куратори погано виконують свої ролі. Я це добре розумію, бо знаходився всередині цих подій. Чи знаходжусь і досі, якщо перебуваю в цьому особняку?

А ось головний охоронець покійного Путіна тримає марку. Його важко впізнати в цивільному костюмі замість генеральського мундиру, але ж я добре пам'ятаю цей вираз скляних очей, які пронизують тебе наскрізь, що хочеться відразу вмерти, бо розумієш, що такий погляд нічого доброго тобі не віщує. Він запустив борідку, а коли блиснули окуляри, став чимось подібним на Піночета. В руках у нього та ж шкіряна папка, з якої він давав мені на підпис президентські укази. Головний охоронець покійного Путіна виконує обов'язки міністра оборони. Я розумію, що на тлі бутафорних Іванова Івана Івановича та Сергія Сергійовича, чи як там їх насправді звати, це єдина значима посада, а чоловік, який її обіймає, має реальну владу. Головний охоронець покійного Путіна каже, що армія виконує перед народом свій конституційний обов'язок. Питання повернення Україні Криму буде розглянуте на всеросійському референдумі. До цього слід ретельно підготуватися, точну дату оголосять пізніше, але це вже, мабуть, відбудеться наступного року, після президентських виборів і зміни депутатів Державної

Думи. Я особливо не задумуюсь, як змінюватимуть депутатів. Не буде виборів? А й справді, навіщо зайвий раз ходити на дільниці, кидати кілометрові бюлетені, бавитись у демократію, якої насправді не існує? Він засудив дії України, яка насильно й всупереч міжнародним законам повернула собі Донбас і встановила контроль над російсько-українським чотириста-кілометровим кордоном. Але найбільше в його промові дісталось Сполученим Штатам Америки. Головний охоронець покійного Путіна стверджує, що Росія як суверенна держава має право володіти на своїй території ядерною зброєю, а тому ніхто не сміє втручатись у наші внутрішні справи. Я пишаюсь, що особисто знайомий з цим чоловіком. Якщо хтось, крім мене, й може бути російським президентом, то лише він.

Тільки-но він завершив цю фразу, як розпочався екстрений випуск новин. Схвильованим голосом, хоча очі в нього світилися від радості, диктор повідомив, що насправді Путін не вмер, а втік від правосуддя. Я аж присів на ліжку. Звичайно, від самого початку я підозрював, що Путін не міг вмерти. Бо як без нього житимуть мільярди на планеті Земля?

Телевізор вимикається. Гасне світло. Відбій. Я лягаю. Усміхаюсь. Путін живий. Засинаю.

39

Це була найщасливіша ніч у моєму житті: мені нічого не снилося.

Зранку я почав обхід своїх володінь. Звичайно, ті, хто привіз мене сюди, робили все можливе й неможливе, щоби я ні про що не здогадувався. Проте на кожному кроці я відчував їхню присутність, хоча вони намагалися бути невидимими. То двері десь рипнуть, то чути кроки нагорі чи за стіною, то хтось кашляне або засміється. Хочете бавитися зі мною? Будь ласка! Я вдавав, що нічого не помічаю і ніби тут знаходжуся сам-самісінький.

У кожній кімнаті були дзеркала – більші й менші. Все прилаштоване так, щоби я зникав до свого нового обличчя. Я й зникав. Воно було посічене, ніби на шатківниці. Я не впізнавав себе – ні колишнього, ні путінського. На тлі останніх подій, які відбувались у Росії, ще не вистачало, щоби мене сплутали з Путіним і судили за якісь його злочини, тим більше, що я їх не здійснював. Тому ситуація з нинішнім моїм обличчям мене цілком влаштовувала. Заради збереження власного життя я готовий був пожертвувати навіть більшим, ніж путінське обличчя. Але це за мене вже зробили.

Чоловіків-невидимок я таки впіймав на гарячому. На кухні парував сніданок, щойно зготовлений. Що це були чоловіки, а не жінки, я зрозумів по запаху одеколону. Я подумав, що, можливо, їжа призначена комусь іншому, але ж мене не ознайомили з правилами їхньої гри, тому доводилося грати за своїми. Я смачно поснідав, попив каву. На столі лежала кубинська сигара, але я не ризикнув. Вибачайте, хлопці, це не моє. Залишаю вам, а за сніданок дякую.

Я продовжив обхід моїх володінь. Крім дзеркал, у кожній кімнаті були телевізори, теж різних розмірів. Демонстрували вчорашнє. Я вже напам'ять знав виступи Іванова Івана Івановича, чи як там його насправді звали, Сергія Сергійовича, чи як там його

насправді звали, головного охоронця покійного Путіна. Ой, уже не покійного, бо вчора ж сказали, що Володимир Володимирович утік і переховується від правосуддя. Чийого правосуддя? І хто взагалі має право судити Путіна? В когось підніметься рука судити мене, адже всі знали, що Путін – це я? Невже ви думаєте, що простого смертного можна помістити у такий розкішний будинок? Отож бо!

Втім, новини про втечу Путіна сьогодні не повторювали. Я подумав, що, мабуть, щось змінилося. Ніби й справді був винайдений прилад, який вловлює думки людей, бо відразу стали показувати екстрені новини. Я так зрозумів, що спеціально для мене. Диктор з телячою радістю, хоча в його очах я побачив сум, повідомляв, що нашим доблесним правоохоронним органам вдалося впіймати кривавого диктатора. Я не відразу й второпав, що кривавий диктатор – це я, тобто Путін, а коли показали Сьомого – розреготався. Треба було бачити цього переляканого дурня з обличчям Путіна, якого збуджений натовп вів до найближчого відділку поліції. Кадри про затримання Сьомого, тобто Путіна в їхньому розумінні, відразу облетіли весь світ, бо посипалися коментарі багатьох лідерів держав. Все зводилося до того, що Сьомого, тобто Путіна в їхньому розумінні, слід судити у Гаазі. Тепер я бачив їхнє справжнє ставлення до Володимира Володимировича. Коли він був живий, запевняли у своїй дружбі до кінця життя. Своєї точки зору на затримання Сьомого не висловлювали Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звали, Сергій Сергійович, чи як там його насправді звали, і головний охоронець покійного Путіна. А що їм казати, якщо вони знали, що це не Володимир Володимирович. Інформація про буцімто втечу Путіна була, м'яко кажучи, неточною, бо, як я зрозумів, Володимир Володимирович був, на жаль, мертвий. Залишався лише я.

А ще я знав, що Сьомого дуже швидко розкусять. Це зараз він перестрашений і не може слова видобути із себе. А коли переляк пройде, Сьомого годі буде зупинити. Тоді всі переконаються, що хоча й обличчя у нього путінське, але це ніякий не Володимир Володимирович, а лише його жалюгідний двійник.

Упродовж дня по телевізору не показували нічого цікавого. Щоправда, мене насторожила інформація про двійників Путіна. Про це сказав якийсь політичний експерт, існування якого раніше я не зауважував, але все у нього вийшло так ніби між іншим.

Чоловіки-невидимки вже й особливо не ховалися від мене. Один із них виходив із великої кімнати, коли я увійшов туди через інші двері. Я розумів, що їм ще не дали команди впритул наблизитися до мене, але коло звужувалось. Все одно розв'язка ось-ось мала настати і була мені зрозумілою, так що не слід прискорювати події. Дали тобі можливість насолоджуватися життям – користайся моментом.

Все сталося так, як я й передбачав. По телевізору казали, що впіймали не Путіна, а одного із його двійників. Тоді вперше назвали мене. Дикторка із загадковою усмішкою на устах повідомила, що найбільш небезпечним із двійників покійного Путіна є Тринадцятий. Тоді ж показали мою фотографію, тобто Путіна, з нерозсіченим обличчям. Спочатку мені стало весело, бо вже не було Тринадцятого, з путінським обличчям, тож шукайте вітру в полі, а потім – сумно, бо я не зрозумів, чому є найбільш

небезпечним двійником Путіна. Якщо це справді так, то при зустрічі мене особливо не розпитуватимуть, а відразу розстріляють, подавши потім як убивство при спробі втечі.

На обід і вечерю мені приготували вишукані страви, даючи зрозуміти, що найближчим часом нічого подібного більше не світить. А може, й узагалі нічого не світить у житті, що залишилось. Я теж це добре відчував.

З почуттям приреченості ліг спати. Несподівано для себе доволі швидко заснув. І це була ще одна, остання, щаслива ніч у моєму житті, бо мені нічого не приснилось.

40

Я прокинувся від того, що відчув, як хтось на мене дивиться. Розплющив очі. Так і є. Переді мною стояв чоловік у білому халаті зі схрещеними на грудях руками. Позаду нього – ще двоє таких же, як він. Я знав, що це чоловіки в чорному. Вони прийшли по мою душу. Схрещені на грудях руки мали вберегти їх від мого погляду, повного презирства і байдужості.

– Тринадцятий? – запитав той, що був попереду.

Звісно, вони знали, куди йшли і по кого. Відпиратися не було жодного сенсу. Я приречено кивнув головою.

– Збирайтеся, – сказав чоловік у чорному, хоча сьогодні на ньому був білий халат, але я знав, що він такий же лікар, як я балерина.

Поки я вдягався, чоловіки в чорному уважно спостерігали за мною. Вони не пришвидшували моїх дій, лише терпляче чекали, коли жертва остаточно опиниться в їхніх руках. Якби я зробив якийсь необережний рух, тут же накинута би на мене, тому в мене не було ні теоретично, ні практично жодних шансів вибратися звідси. Та я й не намагався цього зробити. Ще вчора, коли почали говорити про двійників покійного Путіна і назвали мене – Тринадцятого, – я відчував, що на кожному кроці понаставляли капканів. Якби в мене була сила волі, то вже тоді треба було думати про порятунок, а не чекати сьогоднішнього дня. Втім, як я розумію, й це не врятувало б, адже чого-чого, а розуму від чоловіків у чорному не відбереш.

Я вдягнувся і смиренно простягнув руки тому, хто стояв попереду, думаючи, що зараз клацнуть кайданки. Проте чоловік у чорному, який сьогодні був у білому халаті, посміхнувся:

– Це зайве, Тринадцятий. Хіба би ви були неслухняним.

Я буду слухняним. Тепер я знав, що буду слухняним до кінця свого життя, яке залишилось.

Я пішов за ним, відчуваючи, як позаду чоловіки в чорному, але в білих халатах свердлили поглядами мені потилицю.

У машині вони все ж щось непомітно вкололи мені. Я втратив свідомість. Це була їхня слабкість. Вони не були впевнені в собі. Навряд чи боялись, що не впораються зі мною. Це була внутрішня невпевненість у власних силах. А, мовляв, зробимо це про всяк випадок. Якби жив Путін, вони б не наважились на такий крок, що принижував саму Систему. Ці чоловіки в чорному працювали і за Путіна, але вмить змаліли після його смерті. Я зрозумів, що вже нічого цікавого в Росії не відбуватиметься, аж поки не

народиться інший Путін. А чи народиться? І якщо так, то навряд чи я побачу його. Тому логічно було, що ще вчора, коли я міг втекти, відчувши небезпеку, не зробив цього. Нема сенсу. Нема заради кого ризикувати своїм життям. Нема заради кого жити. Залишилося лише спостерігати за тим, що відбувається.

41

Коли я прийшов до тьми, то зрозумів, що лежу в одномісній палаті. Двері замкнені. Невеличке віконечко на них. Через нього бачу такі ж одномісні палати. В'язниця. Аж тепер усвідомив, що це мій прихисток на все життя, яке залишилось. Чесно кажучи, до цього треба було морально підготуватися заздалегідь. Я ж цього не зробив, думаючи лише про те, що збулася мрія ідіота: я став Путіним. У перші дні було важко змиритися з новими обставинами, але поволі я дав собі раду. Зрештою, живуть же люди і в таких умовах.

Час у в'язниці тече повільно, якщо взагалі є сенс визнавати існування часу. Радше це вигадка людей, щоби спростити собі уявлення про минуле, сьогодення і майбутнє. Насправді часу й простору не існує. Все спресоване в єдине ціле. Принаймні я переконався в цьому на собі.

Взагалі-то всі вважають, що я лежу в лікарні. Щодня – якісь процедури, мене всього скололи, загодовують пігулками, ніби випробовують нові препарати для продовження життя. Але я сподіваюся, що це все-таки в'язниця і я рано чи пізно вийду на волю, бо ще вірю у совість чоловіків у чорному, які не присудили мене до вічного ув'язнення. Вони просто помістили мене у психіатричну лікарню, щоби я за повною програмою не відповідав за злочини покійного Путіна. А з лікарні, як не крути, все-таки виносять ногами вперед.

Дзеркальця у мене нема, але я відчуваю, що моє обличчя потрохи заживає. Вже жодна пластична операція не зробить мене красенем. Я на це й не претендую. Я вже нікого не кохаю і не хочу, щоби мене хтось покохав.

Потрохи при звичаююсь до нового ритму життя. Мені знову сняться сні. Сніжинки вгризаються в гарячий африканський пісок. Але все пристойно. Жахів нема.

Інколи я думаю про Оксану, Вікторію та Василю. Але мені не хочеться знати, що з ними сталося.

Я геть чисто забув вірші, які колись жили в моїй пам'яті. Мабуть, діють на мене пігулки, прописані головним лікарем. Мабуть, ви вже здогадалися, що це замаскований Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звати. Він здогадується, що я його впізнав, і підморгує мені: мовляв, тримайся, Тринадцятий, перемога буде за нами, а ворога розіб'ють.

У заступниках Іванова Івана Івановича, чи як там його насправді звать, ходить Сергій Сергійович, чи як там його насправді звать. Він і не дуже маскувався, але йому чомусь неприємно зустрічатися зі мною. Як тільки мене побачить, відразу кудись зникає.

Ну, а санітаром тут влаштувався головний охоронець покійного Путіна. Всі його бояться. Навіть Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звать, і Сергій

Сергійович, чи як там його насправді звуть. Про пацієнтів годі й говорити. Лише я не боюсь головного охоронця покійного Путіна. А чого його боятись? Треба лише виконувати те, що він каже. Дисципліна і суворий режим ще нікому не зашкодили. Здається, лише ми на цьому клаптику землі розуміємо одне одного без слів.

Іванов Іван Іванович, чи як там його насправді звуть, каже, що я чемний, курс лікування проходить успішно, а тому мене незабаром можуть перевести до загальної палати. Я вже відвик від людей, і мене до них не тягне, але там є телевізор. Мені все-таки цікаво, що відбувається в Росії після Путіна.

Про виписку поки що не йдеться, але я впевнений, що коли справи у Росії будуть кепськими, чоловіки в чорному зроблять усе можливе й неможливе, щоби я опинився на волі. Росія не може без Путіна. Сподіваюсь, що ви нарешті здогадались, що я і є Путін, а чутки про мою смерть виявились аж занадто перебільшеними.

9 січня 2018 року